

STENOGRAFICKÁ ZPRÁVA O SCHÔDZKACH SLOVENSKEJ NÁRODNEJ RADY

Zpráva podpredsedu SNR a predsedu Slovenskej plánovacej komisie a predsedu Komisie SNR pre rozvoj vedy a techniky o vybavení návrhov, podnetov a pripomienok poslancov, prednesených na schôdzke Slovenskej národnej rady 30. novembra a 1. decembra 1964.

Návrh na niektoré zmeny v zložení komisií SNR.

Návrh Predsedníctva Slovenskej národnej rady na vydanie zákona SNR o náhradách poslancov a platoch funkcionárov Slovenskej národnej rady.

Zpráva povereníka SNR pre pôdohospodárstvo o súčasnom stave a hlavných úlohách vodného hospodárstva na Slovensku.

Slovenská národná rada

IV. volebné obdobie

STENOGRAFICKÁ ZPRÁVA

**o 4. schôdzke Slovenskej národnej rady
v Bratislave 27. mája 1965**

4. schôdzka Slovenskej národnej rady 27. mája 1965

Prítomní:

predseda SNR Michal Chudík

podpredseda Jozef Kríž

minister poľnohospodárstva, lesného a vodného hospodárstva
inž. Jiří Burian

prvý námestník Štátnej plánovacej komisie František Morkus

hlavný hygienik ČSSR prof. Vilém Škovránek

predseda Výboru pre investičnú výstavbu a stavebníctvo NZ
Jozef Gabriška

člen Výboru pôdohospodárskeho NZ Josef Rudolf

podpredseda Výboru pre národné výbory NZ Ján Mazúr

vedúci pracovníci z prerokúvaných úsekov

83 poslancov SNR podľa listiny o prítomnosti

(Začiatok schôdzky o 9.00 hod.)

Predseda Chudík:

Vážená Slovenská národná rada,
súdržky a súdruhovia!

Otváram 4. schôdzku a zisťujem, že Slovenská národná rada je spôsobilá sa uznášať.

Na dnešnom rokovaní vítam delegáciu vlády, ministra poľnohospodárstva, lesného a vodného hospodárstva s. Buriana ako vedúceho delegácie a súdruhov Františka Morkusa, prvého námestníka Štátnej plánovacej komisie, a prof. Viléma Škovránka, hlavného hygienika ČSSR,

ďalej delegáciu Národného zhromaždenia, súdruhov inž. Jozefa Gabríška, predsedu Výboru pre investičnú výstavbu a stavebníctvo, s. Josefa Rudolfa, člena Výboru pôdohospodárskeho, a s. Jána Mazúra, podpredsedu Výboru pre národné výbory, ako aj všetkých prítomných hostí.

Predsedníctvo navrhuje, aby podľa § 15 rokovacieho a pracovného poriadku si Slovenská národná rada pre dnešnú schôdzku zvolila za overovateľov poslanca Demmera a poslankyňu Vaculovú.

Kto súhlasí s návrhom, nech zdvihne ruku!

(Hlasovanie.)

Ďakujem.

Návrh programu na dnešnú schôdzku vám bol doručený. Sú k nemu, súdržky a súdruhovia, pripomienky alebo doplnky?

(Neboli.)

Nie sú.

Kto súhlasí s navrhnutým programom, nech zdvihne ruku!

(Hlasovanie.)

Ďakujem. Program je schválený.

Môžeme pristúpiť k prerokovaniu prvého bodu programu, ktorým je

zpráva o vybavení návrhov, podnetov a pripomienok poslancov, prednesených na schôdzke Slovenskej národnej rady 30. novembra a 1. decembra 1964.

Súdruh minister Krahulec a súdruh predseda komisie inž. Hruškovič na pripomienky a námety súdruhov poslancov odpovedali písomne a s niektorými poslancami otázky aj osobne prerokovali. Preto podanie tejto zprávy odpadá. Ak súdruhovia poslanci majú ešte nejaké ďalšie dotazy k predmetnému rokovaniu, prosím, aby ich predniesli.

Má niekto dotaz, súdružky, súdruhovia?

(*Neboli.*)

Keďže nie sú dotazy, môžeme pristúpiť k druhému bodu programu, ktorým je

návrh na niektoré zmeny v zložení komisií Slovenskej národnej rady.

Návrh bol vám rozdáný.

Hlási sa k tomuto bodu niekto o slovo alebo sú pripomienky k návrhu?

(*Neboli.*)

Pripomienky nie sú.

Kto súhlasí s návrhom, nech zdvihne ruku!

(*Hlasovanie.*)

Ďakujem.

Je niekto proti?

(*Nikto.*)

Zdržal sa niekto hlasovania?

(*Nikto.*)

Zisťujem, že Slovenská národná rada návrh schválila.

Ďalším bodom programu je

návrh Predsedníctva Slovenskej národnej rady na vydanie zákona SNR o náhradách poslancov a platoch funkcionárov Slovenskej národnej rady.

Návrh zákona ste dostali ako tlač č. 11.

Zpravodajcom je povereník SNR pre financie s. H a g a r a.

Dávam mu slovo.

Zpravodajca Hagara:

Vážená Slovenská národná rada,
súdružky a súdruhovia poslanci,

z poverenia Predsedníctva Slovenskej národnej rady podávam vám zprávu k návrhu zákona Slovenskej národnej rady o náhradách poslancov a platoch funkcionárov Slovenskej národnej rady.

Podľa doteraz platného zákona Slovenskej národnej rady č. 146/1960 Zb. o náhradách poslancov Slovenskej národnej rady a o platoch predsedu, podpredsedov a povereníkov Slovenskej národnej rady dostávali poslanci za účasť na schôdkach Slovenskej národnej rady a jej orgánov a za účasť pri iných príležitostiach z poverenia Predsedníctva Slovenskej národnej rady, ako aj za čas potrebný na cesty na určené miesto a späť náhradu 100,— Kčs denne. Z dennej diéty si poslanci uhradzovali stravné i nocľážné, a to i vtedy, ak schôdzka bola jednodenná a či bol

nocľah potrebný alebo nie. Namiesto denných diét vyplácaných poslancom Slovenskej národnej rady vo výške určenej zákonom zavádza predložený návrh zákona stravné a nocľazné, určenie výšky ktorých zveruje do pôsobnosti Predsedníctva Slovenskej národnej rady.

Nová úprava určenia náhrad poslancom Slovenskej národnej rady sa uskutočňuje v súlade s úpravou náhrad poslancom Národného zhromaždenia. Zákon číslo 183/1964 Zb. o rokovacom a pracovnom poriadku Národného zhromaždenia splnomocňuje Predsedníctvo Národného zhromaždenia, aby uznesením určovalo popri výške funkčných platov aj výšku náhrad, ako aj výšku stravného a nocľazného.

Na základe uznesenia Predsedníctva Národného zhromaždenia zo dňa 24. septembra 1964, ktoré nadobudlo účinnosť dňom 1. októbra 1964, prislúcha poslancom Národného zhromaždenia za účasť na schôdzkach Národného zhromaždenia alebo za účasť pri iných príležitostiach z poverenia Predsedníctva Národného zhromaždenia stravné vo výške 50,— Kčs denne a nocľazné, avšak len vtedy, ak bolo potrebné, aby prenocovali mimo svojho bydliska; v takomto prípade sa im priznáva nocľazné vo výške Kčs 50,— denne, prípadne vyššia suma, ktorú musel poslanec zaplatiť za poskytnutie nocľahu.

Predložený návrh zákona na rozdiel od doterajšej úpravy priznáva poslancom Slovenskej národnej rady nárok na stravné a nocľazné nielen za účasť na schôdzkach Slovenskej národnej rady a za účasť na plnení úloh z poverenia Predsedníctva Slovenskej národnej rady, ale aj za účasť na iných úkonoch vydaných z poverenia predsedu Slovenskej národnej rady alebo predsedu príslušnej komisie Slovenskej národnej rady. Toto rozšírené oprávnenie si vyžaduje operatívne zabezpečovanie úloh vyplývajúcich z opatrení na plnšie uplatnenie Slovenskej národnej rady. Nocľazné dostane poslanec Slovenskej národnej rady len vtedy, ak bolo potrebné prenocovať mimo svojho bydliska.

Významnú zmenu prináša navrhovaný zákon v § 3 ods. 3, kde sa ustanovuje, že poslanci Slovenskej národnej rady môžu bezplatne používať hromadné dopravné prostriedky na celom území štátu. Vychádza sa z toho, že Slovenská národná rada je národným článkom celoštátneho riadenia a aj poslanci Slovenskej národnej rady sa budú aktívnejšie zúčastňovať na riešení otázok celoštátneho významu a predpokladá sa užšia súčinnosť a spolupráca komisíí Slovenskej národnej rady s výbormi Národného zhromaždenia. Na schôdzky Slovenskej národnej rady a jej orgánov a na cesty z poverenia Predsedníctva Slovenskej národnej

radu, predsedu Slovenskej národnej rady alebo predsedu príslušnej komisie Slovenskej národnej rady vrátane spätočných ciest môžu poslanci Slovenskej národnej rady používať aj lietadlá. Výdaj cestovného lístka na lietadlo sa vykoná na základe poukážky zasielanej súčasne s pozvánkou na rokovanie, respektíve s poverením.

Úhrada výdavkov spojených s vykonaním navrhnutého zákona je zabezpečená v rozpočte Slovenskej národnej rady.

Vážená Slovenská národná rada,
odporúčam, aby predložený návrh zákona o náhradách poslancov a platoch funkcionárov Slovenskej národnej rady schválilo plénum Slovenskej národnej rady v predloženom znení.

Predseda Chudík:

Ďakujem s. povereníkovi H a g a r o v i za prednesenie zprávy. Hlásí sa, súdružky a súdruhovia, niekto o slovo?

(Nikto.)

Pretože sa o slovo nikto nehlási, rozprava odpadá a budeme hlasovať.

Kto súhlasí s návrhom tohto zákona, nech zdvihne ruku!

(Hlasovanie.)

Je niekto proti?

(Nikto.)

Zdržal sa niekto hlasovania?

(Nikto.)

Zistujem, že Slovenská národná rada zákon jednomyseľne schválila podľa návrhu Predsedníctva.

Nasleduje štvrtý bod programu,

zpráva povereníka SNR pre pôdohospodárstvo o súčasnom stave a hlavných úlohách vodného hospodárstva na Slovensku.

Zpráva bola súdruhom poslancom, ako aj všetkým pozvaným hosťom rozoslaná, preto podľa rozhodnutia Predsedníctva sa nebude prednášať.

Súdruh povereník SNR pre pôdohospodárstvo prof. MVDr. B o - ň a sa prihlásil o úvodné slovo do rozpravy.

Prosím, aby sa ujal slova.

Povereník prof. MVDr. Boňa:

Vážená Slovenská národná rada!

V rozhovoroch s našimi občanmi pred voľbami do národných výborov, Slovenskej národnej rady a Národného zhromaždenia

sa veľmi živo a nájostlivo nastroľovali otázky, týkajúce sa zásobovania obyvateľstva našich miest a obcí vodou, zabezpečenia vody pre priemysel a poľnohospodárstvo, ochrany pred povodňami, hospodárenia vodou, čistoty našich tokov a pod.

Nastroľovanie týchto problémov a ich závažnosť viedli Predsedníctvo Slovenskej národnej rady k tomu, že na rokovanie nášho pléna zaradilo otázku súčasného stavu a perspektívneho rozvoja vodného hospodárstva, ako i zabezpečenie jeho rozvoja v súlade s potrebami budovania našej vyspelej socialistickej spoločnosti.

V tomto roku, jubilejnom roku 20. výročia oslobodenia našej vlasti Sovietskou armádou, s hrdosťou bilancujeme výsledky, ktoré sme od oslobodenia dosiahli v rozvoji národného hospodárstva, kultúry a životnej úrovne nášho ľudu.

S industrializáciou Slovenska, rastom našich miest a obcí, s rozvojom poľnohospodárskej výroby, rastom kultúrnej a životnej úrovne obyvateľstva je úzko spojené aj úspešné riešenie mnohých významných úloh vo vodnom hospodárstve.

Dnes si už nikto iste nevie predstaviť tvár nového Slovenska bez vodných diel na Váhu, na Orave, na Hnildi pri Dobšinej. Veľké vodohospodárske úpravy vykonané na Východoslovenskej nížine, Medzibodroží, Moldavskej nížine, Záhorí utvárajú priaznivé podmienky pre trvalý rozvoj poľnohospodárskej výroby v týchto oblastiach.

S rozvojom socialistickej industrializácie Slovenska súvisí vybudovanie 14 veľkých hydroenergetických diel s celkovým inštalovaným výkonom 540 megawattov. Celkový objem vodných nádrží vzrástol od oslobodenia z 5 mil. na 435 mil. m³. Ďalej bolo v tomto období proti záplavám ochránené vyše 100 tis. ha pôdy, t. j. 5X viac ako za 27 predchádzajúcich rokov. Na odvedenie vnútorných vôd sa na juhozápadnom a východnom Slovensku vybudovali 4 veľké čerpacie stanice, ktoré ovládajú plochu 61 tis. ha a umožňujú intenzívne obrábanie poľnohospodárskej pôdy. Závlahy sa vybudovali na ploche 73 tis. ha. Z verejných vodovodov je zapojených 2,6-krát viac obyvateľstva a na verejnú kanalizáciu je zapojených 2,5-krát viacej obyvateľstva. Veľkým prínosom pre zásobovanie obyvateľstva vodou bola výstavba veľkých skupinových vodovodov Hriňová—Lučenec—Filákov, ďalej Modrokamenský, Pohronský skupinový vodovod, Pobodrožský skupinový vodovod, Košice, Drieňovec a Muránsky skupinový vodovod, ktoré majú kapacitu na dodávku pitnej vody pre 378 tis. obyvateľov.

Na zabezpečenie rozvoja vodného hospodárstva sa od oslobodenia venovali čoraz väčšie investičné prostriedky a len za po-

sledných 10 rokov sa na vodohospodársku výstavbu vynaložilo 6 miliárd a 700 miliónov korún. V súvislosti s rýchlou socialistickou industrializáciou Slovenska bolo objektívnou nutnosťou zamerať použitie týchto prostriedkov na riešenie problému energetickej bilancie, vody pre priemysel a ochranu územia proti záplavám.

Naliehavosť a investičná náročnosť týchto úloh ovplyvnila štruktúra investícií vo vodnom hospodárstve tak, že napríklad v rokoch 1956—1960 z celkového objemu investícií vo vodnom hospodárstve 3,13 miliardy Kčs, t. j. 74,3 %, a v rokoch 1961—1965 z objemu 3,6 miliardy Kčs celkom 58,7 % bolo použité na výstavbu veľkých vodných diel — nádrží a úprav odtokových pomerov.

Takéto zameranie investičnej výstavby v uplynutom období bolo iste správne, no súčasne ovplyvnilo ostatnú výstavbu vo vodnom hospodárstve. To bolo tiež hlavnou príčinou, že napr. v rokoch 1956—1960 sa na výstavbu vodovodov zameralo len 12,4 % z celkového objemu investícií vo vodnom hospodárstve a v rokoch 1961—1965 to bude len asi 17,9 %. Takýto vývoj prebiehal za stavu, keď nároky na vodu — vzhľadom na rýchlejší vývoj ostatných odvetví národného hospodárstva — rástli rýchlejšie ako celoštátne prostriedky určené na rozvoj vodného hospodárstva. Tak napríklad pri absolútnom vzraste prostriedkov určených na rozvoj vodného hospodárstva na Slovensku poklesol ich podiel zo 7,1 % z roku 1955 na 5,5 % v roku 1963.

Poukazujem na to vo svojom úvodnom slove najmä preto, že rozvoj vodného hospodárstva sa často neposudzuje komplexne, ale len z hľadiska, ako to uspokojuje bezprostredné potreby obyvateľstva na pitnú vodu, kanalizácie, úpravy tokov, ich čistotu a pod.

V skutočnosti je i tomu tak, že napriek veľkým úspechom, ktoré sme vo vodnom hospodárstve od oslobodenia dosiahli, zostávame na spomenutých úsekoch za rozvojom v ostatných krajinách republiky i za rozvojom v ostatných vyspelých krajinách. Na Slovensku za súčasného stavu ešte takmer 70 % obyvateľstva a 85 % miest a dedín je i naďalej odkázané na používanie vody zo studní a povrchových zdrojov, ktoré sú z hľadiska zdravotného často závadné. Obdobná je situácia aj vo vybavení kanalizáciami, keď koncom roku 1964 len 21 % obyvateľov na Slovensku bývalo v domoch zapojených na kanalizáciu. Oprávnené sú sťažnosti na rastúce znečisťovanie našich tokov a pomalé riešenie problémov s tým súvisiacich.

Analýza doterajšieho rozvoja vodného hospodárstva na Slovensku ukazuje, že sme i na týchto úsekoch mohli v uplynutom období dosiahnuť lepšie výsledky. Nedostatočne sme využívali a or-

ganizovali najmä iniciatívu obyvateľov na riešenie naliehavých miestnych problémov. Dokonca ani plánované investičné prostriedky sme plne nevyužívali. Napríklad len pri výstavbe vodovodov v rokoch 1955—1964 nevyužili sme na Slovensku vyše 70,0 ml. Kčs a stratili sme tak možnosť vybudovať vodovody pre 50—60 tis. obyvateľov.

Neuspokojivý stav vo vybavení sídlisk vodovodmi a kanalizačnými zariadeniami určuje, aby sme v ďalšom období vodohospodársku výstavbu v tomto smere viac zamerali na uspokojovanie potrieb obyvateľstva.

Smernice pre zostavenie plánu rozvoja vodného hospodárstva určujú, že v štruktúre investícií vo vodnom hospodárstve podstatne sa zvyšujú prostriedky na výstavbu vodovodov, kanalizácií a čistiarní odpadových vôd. V rokoch 1966—1970 oproti obdobiu rokov 1956—1960 je určené na výstavbu vodovodov viac o 15,8 %, na výstavbu kanalizácií a čistiarní mestských odpadových vôd o 42,1 %.

Chceme tým dosiahnuť, aby do roku 1970 minimálne 40,5 % obyvateľstva bolo zásobených vodou z vodovodov a 28,5 % aby bývalo v domoch zapojených na kanalizáciu. Uvažovaná výstavba sa zameriava prevažne na zabezpečenie predpokladanej bytovej výstavby a na krytie naliehavých potrieb v mestách a vo väčších obciach.

Treba však otvorene povedať, že ani uvádzaný značný rast prostriedkov určených na výstavbu vodovodov a kanalizácií neumožňuje zaradiť do plánu do roku 1970 výstavbu všetkých a často i naliehavých akcií.

V dôsledku toho môžu sa ešte vyskytnúť prípady, a to nielen ojedinelé, v ktorých sa prejaví nedostatok pitnej vody.

Takýmto prípadom však môžeme často do značnej miery predísť lepším hospodárením s vodou a rozvíjaním miestnej iniciatívy.

Významným prínosom pre zabezpečovanie obyvateľov pitnou vodou, ako i poľnohospodárskych objektov, môže sa stať výstavba miestnych vodovodov a kanalizácií. Využitím iniciatívy občanov, zabezpečením nevyhnutných materiálnych a finančných zdrojov a technickej pomoci skúsených vodohospodárov je možné urýchliť riešenie mnohých otázok na úseku zásobovania vodou i kanalizácií v akcii „Z“. Treba tiež uvážiť, či organizovaním výstavby miestnych vodovodov, prípadne združovaním investičných prostriedkov rôznych záujemcov by nebolo vhodné dať organizovanejšiu formu, ako je akcia „Z“, utvárať vodovodné družstvá, ako napr. v Maďarskej ľudovej republike, kde s utváraním týchto družstiev majú dobré skúsenosti.

Uvádzané formy výstavby môžu prispieť k znásobeniu prostriedkov dávanych štátom na budovanie vodovodov a kanalizácií. Vcelku sa úspešne v niektorých oblastiach také formy využívali aj v minulých rokoch. Napríklad v Západoslovenskom kraji sa vybudovalo v rokoch 1960—1962 celkom 20 nových stavieb v hodnote 6,7 mil. Kčs. V okrese Zvolen v rámci akcie „Z“ sa v uplynulých rokoch vybudovalo 7 obecných vodovodov a pod.

Tieto formy výstavby vodovodov, kanalizácií, prípadne iných vodohospodárskych zariadení bude však treba v budúcom období organizovať na omnoho širšej základni. Pre ich úspešné rozvinutie navrhujeme opatrenia v oblasti plánovacej a projektovej prípravy, materiálno-technického zásobovania a pod. Očakávame, že súdruhovia poslanci vo svojich volebných obvodoch účinne pomôžu v spolupráci národných výborov a vodohospodárskych organizácií, najmä pri organizovaní svojpomoci občanov.

V ďalšom období na Slovensku treba venovať ešte stále veľkú pozornosť základným vodohospodárskym úpravám a ochrane proti záplavám. V povodiach tokov Moravy, Dunaja, Váhu, Hrona, Nitry, Žitavy, Ipľa, Hornádu a iných menších tokov rieky ešte za súčasného stavu zaplavujú viac ako 100 tis. ha úrodnej pôdy, niekoľko desiatok miest a obcí, priemyselných závodov a dopravných spojov.

Napríklad povodne v rokoch 1958 a 1960 spôsobili na Slovensku škody len na základných fondoch v hodnote 1,3 mld. Kčs. Úprava týchto pomerov je základným predpokladom celkového hospodárskeho rozvoja, zvýšenia poľnohospodárskej výroby, ako i zlepšenia zdravotných podmienok a celkovej životnej úrovne na ochránených územiach. Preto ešte stále veľká časť prostriedkov v rokoch 1966—1970 sa bude venovať na úpravu tokov. V tomto období mienime upraviť ďalších 460 km tokov a ochrániť tak cca 40 tis. ha poľnohospodárskej pôdy proti záplavám. V najbližších rokoch počítame s dokončením rozsiahlych úprav v oblasti Východoslovenskej nížiny, Hornádu, budeme pokračovať s úpravami v oblasti Záhoria, Žitného ostrova, ďalej na riekach Nitre, Žitave a na základe medzištátnych dohôd s úpravami hraničných tokov Ipľa, Dunajca a Popradu.

Zvyšujúce sa nároky na vodu si postupne vyžadujú zmenu štruktúrálnej skladby úloh vodného hospodárstva a orientujú jeho zameranie čoraz viac na problematiku vyrovnávania vodohospodárskej bilancie.

Problematika vodohospodárskej bilancie určuje preto základné úlohy vodného hospodárstva v najbližších rokoch, ako i v rokoch ďalších. Tieto úlohy uvádzame podrobnejšie v materiáli, ktorý

sme súdruhom poslancom zaslali ako podklad k dnešnému rokovaniu pléna Slovenskej národnej rady. Nebudem sa preto nimi podrobnejšie zaoberať. Predsa však dovoľte poukázať aspoň na tie najdôležitejšie.

Z hľadiska ďalšieho rozvoja poľnohospodárskej výroby je dôležitou úlohou vodného hospodárstva zabezpečiť dostatok vody pre plánovanú výstavbu závlah. Je to úloha veľmi náročná, pretože na Slovensku trpí občasným alebo trvalým suchom viac ako 800 tisíc ha pôdy. Vybudovanie závlah na tejto pôde je základným predpokladom stabilizácie úrod a ďalšej intenzifikácie poľnohospodárskej výroby cestou zvyšovania výnosov rastlinnej výroby a tým zabezpečenia dostatku krmív pre rozvoj a vysokú úžitkovosť živočíšnej výroby.

V smerniciach pre zostavenie plánu rozvoja poľnohospodárskej výroby počítame v rokoch 1966—1970 s vybudovaním závlah na ploche 151 tis. ha.

Závlahy, ktoré sú v pláne výstavby do roku 1970, rozmiestujeme tak, že sú zabezpečené vodou z bežných prietokov riek, ďalej už vybudovanými veľkými nádržami. V súlade s tým veľkoplošné závlahy, ktoré sa majú vybudovať na ploche 78 tis. ha, umiestujeme v oblasti Dunaja na ploche 24 tis. ha, na Východoslovenskej nížine 24,9 tis. ha, v povodí Váhu na ploche 20,4 tis. ha a v oblasti Záhoria na výmere 8,5 tis. ha.

Ďalšia výstavba závlah, najmä po roku 1970, si vyžaduje v predstihu budovať zdroje vody.

Pre zabezpečenie zdrojov vody má veľký význam budovanie všeužitočných vodohospodárskych nádrží, tak veľkých, ako aj malých vodohospodárskych nádrží a rybníkov, a to najmä v povodiach tých riek, kde to rozvoj priemyslu a poľnohospodárstva najviac vyžaduje. Pritom pri budovaní nových závodov náročných na vodu bude potrebné sa zamerať na tie oblasti, kde je zaručené najefektívnejšie a najhospodárnejšie využitie vody. Predpokladá sa, že perspektívne sa vybuduje okolo 24 väčších nádrží s celkovým objemom 2,6 miliardy m³, z čoho 400 mil. m³ pripadá na ochranný priestor. V prvom rade sa ukazuje nutnosť vybudovať kľúčové nádrže (všade, kde je to možné a efektívne aj s energetickým využitím), a to tak, aby na každom hlavnom toku bola aspoň jedna. Niektoré z nich sú už vo výstavbe, ako Vihorlat na Laborci, Ružin na Hornáde, Veľká Domaša na Ondave. Pre povodie Váhu je naliehavá výstavba kľúčovej nádrže pri Liptovskej Mare, ktorá v spolupráci s nádržou Ústie na Orave bude v podstate riešiť súčasnú i perspektívnu vodohospodársku problematiku povodia Váhu.

Toto povodie po výstavbe nádrže pri Liptovskej Mare ponúka z vodohospodárskej stránky vhodné podmienky pre ďalší hospodársky a kultúrny rozvoj.

Okrem toho, že výstavba nádrže Liptovská Mara zabezpečuje podmienky pre ďalší rozvoj priemyslu, umožňuje lepšie energetické využitie celej vázskej kaskády, vybudovanie veľkoplošných závlah pozdĺž dolného toku Váhu a prevedenie vody do povodia rieky Nitry, ktoré je vodohospodársky pasívne.

Popri týchto náročnejších opatreniach na zabezpečovanie vody a hospodárenie s ňou je potrebné venovať väčšiu pozornosť budovaniu malých nádrží a využitiu vody na závlahu z už existujúcich zdrojov, ako sú rybníky, odvodňovacie kanály so stavidlami, opustené mlynské náhony a iné, ako sa s tým na základe uznesenia Ústredného výboru Komunistickej strany Československa a vlády začalo už v tomto roku na území celej ČSSR. Za iniciatívy tak poľnohospodárskych organizácií, ako aj vodohospodárskych a patronátnych závodov sa na Slovensku počíta v roku 1965 svojpomocne vybudovať 160 akcií malých nádrží a rybníkov, rekonštruovať zanedbané stavidlá a pod. Takto sa má zabezpečiť voda pre závlahy na ploche 8500 ha. Realizácia týchto zámerov však tohto roku zaostáva. Celá akcia je realizovaná ako pokračovanie plánovaných úloh. Nebola dostatočne projekčne pripravená, sú mnohé materiálové ťažkosti. V jednotlivých krajoch sa tieto nedostatky postupne odstraňujú; pritom sústreďujeme úsilie na včasnú prípravu výstavby malých vodných nádrží v roku 1966, kedy tieto práce budú zaradené do plánovanej výstavby.

Ako som už spomenul, vážené súdružky a súdruhovia, v budovaní veľkých vodných diel, vodných zdrojov, v úpravách odtokových pomerov dosiahli sme významné úspechy, na ktoré v ďalšom období budeme nadväzovať a postupne riešiť ďalšie oblasti.

Nemôžem nespomenúť, že toto naše úsilie a účinnosť vynaložených prostriedkov sa znižuje nepriaznivým vývojom v čistote našich tokov. V podkladovom materiáli k dnešnému rokovaniu túto otázku podrobnejšie rozoberáme a poukazujeme, že ani na tomto úseku nevyužili sme dané možnosti a ani plánovaná investičná výstavba nebola splnená.

Chcem len zdôrazniť, že bez rozhodujúceho obratu v starostlivosti o čistotu vodných tokov, a to predovšetkým zo strany priemyselných podnikov, ktoré sú hlavnými znečisťovateľmi tokov, nemôžeme u nás v ďalšom období zabezpečiť hospodárne využívanie a dostatok vody pre ďalší rozvoj priemyslu, poľnohospodárstva a uspokojovanie potrieb obyvateľstva.

Napríklad nie je to tak dávno, keď v oblasti východného Slo-

venska prakticky nemali sme vážnejšie problémy s čistotou tokov. No s rozvojom priemyslu v tejto oblasti sa však súbežne nerobili opatrenia na odstránenie škodlivých účinkov odpadových vôd. Drevokombinát v Hencovciach znečisťuje vodu Ondavy na V. triedu čistoty, takže je pre závlahy nepoužiteľná. Pritom sa výstavba čistiarny odpadových vôd z tohto kombinátu z rozličných príčin odkladá už od roku 1959. Podobne Chemické závody v Strážskom a Humennom stále odkladajú výstavbu čistiacich staníc. Čoskoro sa budú do Laborca vypúšťať aj odpadové vody z pridruženej výroby na báze soli v Zbudzi, čo môže mať za následok, že voda vo Vihorlatskej nádrži, z ktorej sa má zavlažiť takmer 60 tis. hektárov pôdy, bude v lete, v dobe najväčšej potreby vody, pre závlahy nevhodná.

V tejto oblasti sa perspektívne počíta s výstavbou veľkoplošných závlah na výmere takmer 100 tis. hektárov, z toho do roku 1970 — ako som spomenul — 24 900 ha.

Podobne sa vyvíja situácia aj v iných oblastiach.

So všetkým dôrazom musíme zabezpečiť, aby sa výstavba čistiacich staníc pri priemyselných závodoch v Hencovciach, Strážskom a Humennom ďalej neodkladala a dôsledne sa zabezpečovala najneskoršie v plánovaných termínoch v rokoch 1966—1968. V opačnom prípade je ohrozený celý rozvoj poľnohospodárskej výroby v oblasti Východoslovenskej nížiny.

Popri úlohách vo výstavbe čistiacich staníc na zlepšenie čistoty vodných tokov pripravujeme, aby v novej sústave riadenia uplatnili sa také ekonomické vzťahy, ktoré budú podnetom k zastaveniu ďalšieho znečisťovania tokov a budú viesť odberateľov vody k dôslednému čisteniu odpadových vôd.

Pri našej palivovej a energetickej situácii nemožno obísť využitie vodnej energie našich tokov. Priemerná ročná výroba na všetkých tokoch našej republiky môže byť okolo 9,5 mld. kWh, z čoho na tokoch Slovenska, vrátane Dunaja, je 65 % z celkovej možnej výroby. Dnes v našej republike hospodárne využívame iba 20—25 percent vodnej energie. Mnohé iné európske štáty oveľa lepšie využívajú svoju vodnú energiu.

I keď vodná energia nie je rozhodujúcim činiteľom v energetickom hospodárstve našej republiky a jej podiel na celkovej ročnej výrobe elektrickej energie u nás dosahuje nateraz len 10 percent, v budúcnosti v súvislosti s výstavbou jadrových elektrární nadobúda osobitný význam. Žiadúce by bolo, aby podiel vodných elektrární (pre ich význam v energosystéme — dodávka najcennejšej špičkovej energie, rýchle a pružné dosiahnutie plného výkonu a naopak, zníženie výkonu, spoľahlivosť, pohotovosť,

vysoká produktivita práce) z týchto dôvodov bol vyšší, aby tak tepelné a atómové elektrárne mohli pracovať s najlepšou účinnosťou a efektívnosťou. Napríklad v Sovietskom sväze, hoci majú lacné zdroje palív a vyvinuté atómové elektrárne, predsa zvyšujú podiel vodných elektrární na výrobe elektrickej energie z 18 % v roku 1957 na vyše 23 % v roku 1965. Rovnako v uvažovanej perspektíve treba pripravovať výstavbu klasických prečerpávacích vodných elektrární na Slovensku v miestach, kde sú najpriaznivejšie podmienky technické i ekonomické.

Mnohostranný význam vody v prírode a hospodárskom živote — jej využívanie v priemysle, poľnohospodárstve, pre obyvateľstvo, výrobu energie, plavbu, rekreáciu, ako aj požiadavky ochrany pred škodlivými povodňami a biologické dôsledky násilných zásahov do vodného režimu — nutne vyžadujú, aby sa pri vodohospodárskych riešeniach rešpektovali všetky hľadiská, aby sa zabezpečil vzájomný súlad záujmov a tak dosiahol optimálny účinok opatrení, ktoré na úseku vodného hospodárstva plánujeme vykonať.

Napriek tomu, že doterajšie rozbory ukazujú, že v mnohých oblastiach republiky sa voda stala limitujúcim činiteľom ďalšieho hospodárskeho rozvoja a celková bilancia vody je z hľadiska perspektívnej potreby napätá, máme u nás značné rezervy na zabezpečenie ďalšieho rozvoja odvetví náročných na vodu v oblastiach doteraz málo využívaných tokov, ako napríklad rieky Dunaj, Hron, Poprad, dolný Váh a Bodrog.

Pre úspešné plnenie plánovaných úloh vodného hospodárstva v súvislosti s potrebami rozvoja jednotlivých odvetví národného hospodárstva, rastu životnej a kultúrnej úrovne, má rozhodujúci význam investičná výstavba. Do roku 1970 i v ďalšom období budeme do vodného hospodárstva investovať značné prostriedky.

Doposiaľ však nemôžeme byť spokojní s plnením plánu investičnej výstavby. Na jednej strane prostriedky sú k dispozícii, na druhej strane sa často plán neplní. Je to najmä na úseku výstavby vodovodov, kanalizácií a čistiacich staníc. Je to spôsobené jednak nedostatočným predstihom v prieskumných a výskumných prácach zabezpečovania vodných zdrojov, zaostávaním projektovej prípravy a nedostatočnou kapacitou stavebno-montážnych organizácií u dodávateľov technologických zariadení a montáží. I keď pre plánovanú vodohospodársku výstavbu kapacita stavebno-montážnych organizácií vyzerá priaznivo, je potrebné v náplni práce robiť štrukturálne zmeny vzhľadom na zvyšujúci sa podiel výstavby vodovodov, kanalizácií, čistiacich staníc, ako aj na údržbu a generálne opravy rozsiahlych základných fondov vo vodnom hospodárstve.

To vyžaduje dobudovať stavebno-montážne podniky z kádrovej stránky, vybaviť ich vhodnou mechanizáciou pre budovanie týchto stavieb, vytvárať špecializované stavebno-montážne kapacity. Rovnako je potrebné dobudovať špeciálne kapacity stavebnej výroby na realizovanie investičnej výstavby na úseku meliorácií, hlavne závlah.

Vychádzajúc z rozboru dnešného stavu a vývoja potrieb vody do budúcnosti, vzhľadom na obmedzený rozsah ovládateľnosti nášho vodného režimu a z toho vyplývajúcich ťažkostí v zásobovaní vodou v našich podmienkach, je potrebné na všetkých úsekoch uplatňovať prísny a komplexný režim hospodárenia s vodou. Túto zásadu treba dôsledne uplatňovať predovšetkým u samotných užívateľov vody, kde sa dajú hospodárnym využitím vody znížiť nároky na jej množstvo.

Požiadavka komplexnosti hospodárenia s vodou, obmedzovanie nadmernej spotreby a strát a zabránenie znečisťovania tokov vyžaduje sa zamyslieť nad tým, aby užívatelia vody hradili skutočné náklady na jej výrobu a straty v zmysle zásad novej sústavy plánovitého riadenia národného hospodárstva. Dá sa očakávať, že postupné a premyslené zavádzanie ekonomických zásad hradenia skutočných nákladov za výrobu a stratu vody užívateľmi vyvine žiadúci tlak na hospodárenie vodou, zvýšenie starostlivosti o čistotu vôd, znižovanie noriem potreby a spotreby vody využívaním najnovších poznatkov vedy a techniky v technológii výroby a pod.

Náročné úlohy, ktoré má v uvažovanej perspektíve zabezpečovať vodné hospodárstvo, vyžadujú, aby sme sa tiež zaoberali jeho dnešným postavením a usporiadaním najmä z hľadiska uplatnenia zásad novej sústavy plánovitého riadenia národného hospodárstva.

Súčasný stav vodného hospodárstva je taký, že táto činnosť je roztrieštená a medzi jednotlivými organizačnými stupňami niet vzájomnej nadväznosti, čo sa prejavuje v nekomplexnosti hospodárenia s vodnými zdrojmi, v nedostatočnom technickom vývoji a celkove v malej efektívnosti riadenia činnosti vodného hospodárstva.

Odvetvie vodného hospodárstva je prevažnou časťou svojich činností jedným z odvetví, zabezpečujúcich rozvoj výrobných síl, rast životnej a kultúrnej úrovne. Povaha odvetvia, najrozličnejšie využívanie vody, spravidla mnohoúčelovosť vodohospodárskych diel a zariadení odôvodňuje nutnosť riadiť vodné hospodárstvo komplexne a z hľadiska celospoločenských záujmov.

Ukazuje sa nutné riadiť vodné hospodárstvo pri zabezpečovaní

komplexnosti v účelne zoskupených povodiach na podnikových princípoch. V tomto smere sa v súčasnosti podrobnejšie rozpracúvajú návrhy a v najbližšom čase budú predložené vláde na schválenie.

V období od roku 1960 riadili vodné hospodárstvo národné výbory a pri tejto činnosti dosiahli niektoré významné úspechy, hlavne pri organizovaní vodohospodárskej výstavby miestneho významu využitím iniciatívy občanov, v protipovodňovej službe a na iných úsekoch.

Pri obmedzenej územnej pôsobnosti nemohli národné výbory riešiť vodohospodárske problémy komplexne z hľadiska uzatvoreného bilančného celku — t. j. povodia, pretože medzi jednotlivými vodohospodárskymi organizáciami neexistovali žiadne hospodárske vzťahy. Tak nebolo možné jednotne usmerňovať a odborne riadiť investičnú výstavbu, technický rozvoj, vybaviť organizácie s malou územnou pôsobnosťou modernou technikou tak, aby to bolo rentabilné, narastal administratívny aparát a uplatňovali sa administratívne formy riadenia, nebolo možné ekonomicky využiť materiálové zdroje a rezervy.

V novej organizácii bude potrebné sústrediť riadenie do väčších celkov, čím sa umožní prechod z rozpočtového na chozrasčotné hospodárenie. Nové podniky by niesli plnú zodpovednosť za celú hospodársku činnosť na úseku vodného hospodárstva.

Tým vystúpi do popredia úloha národných výborov ako orgánu štátnej moci a správy, ktoré budú cestou perspektívnych a ročných plánov usmerňovať a rozhodovať o rozmiestňovaní investícií v súlade s potrebami hospodárskeho rozvoja na spravovanom území.

Ďalej budú kontrolovať, ako sa budú uplatňovať ustanovenia zákona o vodnom hospodárstve, a sledovať, aby snaha podnikov po dosiahnutí čo najlepších hospodárskych výsledkov nebola v rozpore s celkovými potrebami spoločnosti.

Významnou úlohou národných výborov je organizovať v spolupráci s vodohospodárskymi organizáciami svojpomoc občanov pri vodohospodárskej výstavbe miestneho významu, hlavne vodovodov, studní, kanalizácií, malých nádrží a úprav miestnych potokov, a tak pomôcť dobrovoľnou bezplatnou prácou občanov k rozmnoženiu prostriedkov, ktoré spoločnosť na vodohospodársku výstavbu dáva.

Vážená Slovenská národná rada,
súdruhovia poslanci!

Sme si všetci vedomí toho, že v prírodných podmienkach nášho štátu pri našich obmedzených vodných zdrojoch ďalší rozvoj

národného hospodárstva a rast životnej úrovne nášho ľudu treba proporcionálne zabezpečovať rozvojom vodného hospodárstva. Na tieto ciele určujeme v budúcom období vyššie investičné prostriedky. To nás však súčasne musí viesť k tomu, aby sme všestranne prisla k komplexne hospodárili s vodou a starali sa o čistotu tokov a ochranu zdrojov vody.

Náročné úlohy, ktoré si v tomto smere do roku 1970 vytyčujeme, predpokladajú nielen zlepšenie práce štátnych a hospodárskych organizácií, ale i aktívnu účasť všetkého obyvateľstva pri zabezpečovaní úloh ďalšieho rozvoja vodného hospodárstva. Dnešné rokovanie pléna Slovenskej národnej rady iste prispeje k rýchlejšiemu riešeniu súčasných problémov vodného hospodárstva a bude nástupom k jeho ďalšiemu rozvoju.

Predseda Chudík:

Ďakujem súdruhovi povereníkovi Boďovi za úvodné slovo.

Vážené súdružky a súdruhovia poslanci,

dostali ste návrh uznesenia k správe súdruha povereníka Boďu, ktorý pripravila Komisia Slovenskej národnej rady pre pôdohospodárstvo. Prosím, aby ste svoje pripomienky, prípadne námety k návrhu uznesenia odovzdali s. Boďovi, alebo predniesli v rámci rozpravy.

Nasleduje 30-minútová prestávka.

(Prestávka 30 minút.)

(Po prestávke):

Predseda Kríž:

Súdružky a súdruhovia poslanci!

Pokračujeme v rokovaní.

Prikročíme

k rozprave,

do ktorej sa zatiaľ prihlásili poslanci

inž. Emil Píš,

Vilma Vaculová,

Augustín Machata,

Ladislav Leco,

člen Komisie Slovenskej národnej rady pre pôdohospodárstvo

inž. Ján ošík,

ďalej poslanci

Matej Berník,

Margita Potočková,
Ján Belovický,
František Faraga,
Štefan Fábry,
Ján Marejka.

Dávam slovo poslancovi inž. Pišovi.
Poslanec inž. Piš:

Vážená Slovenská národná rada!
Súdružky a súdruhovia poslanci!

Dnes je vo všetkých priemyselne vyspelých krajinách závažným problémom obstaráť dosť vody požadovanej akosti a správne ňou hospodáriť. Je to paradoxná situácia, ak uvažíme, že asi 71 % povrchu zeme pokrýva voda. Aj vodohospodárska bilancia Slovenska je čoraz horšia. Dlhodobý priemer ročných zrážok je 38,4 mld m³ vody. Tieto zrážky sú veľmi nerovnomerne rozdelené v čase i v priestore a okrem územnej nevýhody, že rieky okrem Dunaja, ktorý sa dotýka časti nášho územia, u nás vyvierajú a po nadobudnutí väčšej výdatnosti opúšťajú naše územie. Z celkového objemu zrážok je len 12,5 mld m³ vody k dispozícii na využitie. Zvyšok 29,5 mld m³ vody otečie a sa vyparí. Do roku 1975 sa odhaduje celková ročná potreba vody na Slovensku okolo 4,5 mld m³ vody, čo predstavuje 36 % celej zásoby na území Slovenska. Vedľa 4,5 mld m³ spotreby vody treba zabezpečiť aj na riedenie odpadových vôd ďalších 25 až 30 % odtoku, takže priamou potrebou je v dohľadnej budúcnosti obsadených 56 až 66 % celej zásoby vody. Ako dokazuje tento výhľad, situácia vo vodnom hospodárstve na Slovensku speje ku kritickému stavu, ktorý môže vyvrcholiť, ak sa včas nezadrží väčšia kvantita vody a nezlepší jej kvalita, popri celkovom vyrovnaní vodohospodárskej bilancie. Od toho je závislý rozvoj výrobných odvetví, priemysel i poľnohospodárstvo. A od toho je závislý ďalší rozvoj obcí a miest, hygienickej a životnej úrovne ľudu. Bez vody nie je mysliteľný ďalší plánovaný rozvoj. Voda je tu prvoradou podmienkou.

Chcem uviesť na konto významu náprav v prospech vodohospodárskej bilancie niekoľko podrobností z môjho volebného obvodu, z Trenčianskeho okresu.

Okres vypracoval v komisii výhľadový vodohospodársky program do roku 1970 na základe vodohospodárskeho prieskumu. Okres zahrňuje 97 obcí so 163 tis. obyvateľmi na rozlohe 134 133 ha. Počet obyvateľov v roku 1970 sa zvýši na 171,5 tis. Z celko-

vého počtu 97 obcí len 14 má vodovod, ktorý zásobuje 40 tisíc obyvateľov, čo predstavuje 25 % obyvateľov terajšieho počtu. Väčšie priemyselné vodovody majú len 4 závody. Okres má k dispozícii pramene s výdatnosťou 585 l/sek. Z prameňov sa využívajú pre vodovody zdroje s výdatnosťou 212 litrov za sekundu a studne s výdatnosťou 80 l/sek. Predstavuje to 49 % zo zdrojov a pritom 6 vodovodov, medzi nimi Trenčín, Stará Turá a Trenč. Teplá, má charakter havarijného prípadu.

Pri vodovode pre mesto Trenčín poklesla výdatnosť zdrojov oproti minulosti z 90 l/sek na 75 l/sek. Terajšia spotreba je 105 l/sek. Nevyhovujúcou je akumulácia vody vo vodojemoch pre krytie špičkových odborov s nedostatočnou kapacitou 400 m³. Nevyhovujúci je stav vodovodnej siete v oblastiach s hustým osídlením, ako je Sihot', Hodžová, vnútorné mesto a sídliská na dlhých Honoch.

Stav vodných zdrojov a vodovodu sa v posledných desaťročiach vôbec nezlepšoval a stal sa brzdou pre investičnú výstavbu. Tento stav volá aspoň po provizórnom riešení, pokiaľ sa v budúcnosti nebude realizovať vodovodná linka zo Selca. Vodovod Selec—Trenčín predstavuje investíciu 36,8 mil. Kčs s termínom dokončenia v roku 1969 a s predpokladom zapojenia ďalších 15 okolitých obcí naň.

Vodovod v Starej Turej sa vybudoval v rokoch 1956—1959 s malým zdrojom v n. p. Presná mechanika, celkovej výdatnosti 4 l/sek. Dodávka vody bola nepravidelná, ba zastavená už v roku 1962, kedy sa podchytil pre vodovod prameň vo Vaďovciach. Situácia sa stala kritickou pre pokles výdatnosti zdrojov a pre rýchly vzrast počtu obyvateľov z radov pracovníkov n. p. Presná mechanika. Treba ju riešiť provizórne až do termínu vybudovania spoločného vodovodu Čachtice—Stará Turá—Nové Mesto nad Váhom s výdatným prameňom až 160 l/sek. v obvode Čachtíc. Vodovod si vyžiada náklad 18,4 mil. Kčs.

Zdroje vody v Trenčianskej Teplej sú naďalej infikované kolačinským potokom a infiltráciou odpadových vôd z cukrovaru. Dostatok a kvalitu vody vyrieši vodovod so zdrojom v obci Dobrá. Investičný náklad tu predstavuje 3,6 mil. Kčs.

Vedľa vodovodu ostáva neriešenou otázka údržby a výstavby verejných a domových studní, ktorých zdroje zásobujú $\frac{3}{4}$ obyvateľstva okresu. Situácia studní je veľmi vážna v celom rade obcí. Z podkladov miestnych národných výborov sú požiadavky na údržbu 107 verejných studní s priemerným nákladom 10 tis. Kčs a na strednú údržbu 80 studní s priemerným nákladom 5 tis. Kčs.

Sú to len tie najnutnejšie prípady z celkového počtu 972 ve-

rejnych studní. Pritom podľa rozborov až 85 % z týchto studní dáva vodu, ktorá je hygienicky závažná a nevyhovuje hygienickým požiadavkám na pitnú vodu. Na doloženie tu možno uviesť dnes už klasický prípad explozívnej epidémie brušného týfu vo Veľkých Stankovciach s ochorením 324 osôb, prevažne žiakov Základnej deväťročnej školy vo Veľkých Stankovciach. Zdrojom tu bola voda zo školskej studne, infikovanej z blízkej kanalizácie a postavenej napriek hygienickým stavebným nedostatkom. Zo 74 prehliadnutých vodných zdrojov v školách a materských škôlkach, ktoré zásobujú školské zariadenie, iba 3 vodné zdroje poskytujú zdravú, pitnú vodu. Preto je na mieste realizovať návrh na utvorenie studniarskej čaty v čo najkratšom termíne, ktorá by robila všetku odbornú údržbu verejných studní v celom obvode.

Prehľad o pitnej vode v celookresnom rozsahu hovorí o tom, že zdroje sú k dispozícii aj po vzraste počtu obyvateľov. Nie sú však dostatočne využité. Vodovodná sieť je nedostatočná a verejné studne nie sú udržiavané. A plánované akcie len vyrovnávajú tie najkrikľavejšie nedostatky na úseku pitnej vody a nezaručujú potrebný predstih pre nedostatok finančných prostriedkov i realizačných kapacít. Preto nie je možné počítať v okrese so zlepšením v nasledujúcich rokoch.

Vážené súdružky a súdruhovia!

Problém odpadových vôd a čistoty tokov sa pevne udomácnil i v našom prostredí. Nadobúda čoraz vyhranenejší charakter ako výsledok rozvoja ďalších výrobných kapacít a rozšírenia nových sídlisk. Hoci u nás je v platnosti zákon o vodnom hospodárstve, ktorý zahrňuje právne a organizačné princípy nášho vodného hospodárstva a ktorý sa stal vzorom aj pre iné krajiny a napriek všetkej snahe pracovníkov rozličných orgánov a organizácií, znečisťovanie našich riek sa každoročne zväčšuje. Príčiny sú mnohoraké, okrem iného nedostatok vhodných čistiarní odpadových vôd, nedostatočná disciplinovanosť pracovníkov závodov a nedostatočná obsluha a údržba vybudovaných čistiacich staníc. Ani budúcnosť nie je priaznivejšia. Lebo len u máloktorých väčších závodov sa počíta s čistiacou stanicou alebo s minimálnym čistením odpadových vôd. A predsa by sa tu dalo využiť ostrie jednoduchého, v realizácii však náročnejšieho zariadenia, používaného v zahraničí — závod, čerpajúci vodu z verejného toku, môže vypúšťať odpadové vody do tohto toku, ale len v mieste uloženom nad čerpacím miestom, kde je predpoklad najväčšieho znečistenia v prípade nezaradenej čistiacej stanice. Bez dôslednej starostlivosti o včasnú likvidáciu odpa-

dových vôd nemôžeme očakávať zlepšený stav v našich riekach, ktoré sa neskôr stanú zdrojom vody pre nedostatok iných. A predsa naše rieky sa čoraz viac umŕtvujú a znehodnocujú. Všetky naše organizačné zásahy neboli dostatočné podľa dosiahnutého výsledku. Veď akoby aj nie! Vodné hospodárstvo je organizačne roztrieštené medzi mnohé rezorty. Po druhej svetovej vojne ústredným orgánom vodného hospodárstva bolo Ministerstvo dopravy a techniky a do roku 1953 prešlo tromi ministerstvami. Po tomto roku sa ústredným orgánom vodného hospodárstva stala na Slovensku Správa vodného hospodárstva.

Vodohospodárska problematika v krajocho a okresoch sa komplexne zverila odboru vodného hospodárstva. Takéto organizačné usporiadanie trvalo až do roku 1958 a prinieslo mnohé úspešné riešenie do tej miery, až upozornilo svojimi výsledkami odborníkov zo socialistických krajín, aby zorganizovali vodohospodársku činnosť podobným spôsobom. Vyčlenenie vodného hospodárstva na samostatný úsek vyhovovalo perspektívnemu vývoju národného hospodárstva. Od roku 1958 sa začalo opäť s reorganizačnými zásahmi a vodné hospodárstvo prešlo tromi zmenami. Dnes patrí Ministerstvu poľnohospodárstva, lesného a vodného hospodárstva, ale starosť o naše toky sa rozdelila: Ministerstvo priamo riadi Organizáciu Dunaj—Váh, ktorá sa stará o hraničnú Moravu, Dunaj a Váh; okresné vodohospodárske správy sa starajú o toky nad 150 km² povodia, o hlavné a priesakové kanály a o vodohospodárske nádrže; okresné strediská prípravy poľnohospodárskych investícií, ktoré riadi ministerstvo, sa starajú o toky 150 km² povodia (okrem bystrín), o závlahové kanále a o nádrže. Melioračné družstvá, ktoré riadi Okresná poľnohospodárska správa, sa starajú o melioračné a závlahové detaily; Krajská správa lesov, ktorú organizuje ministerstvo, má na starosti bystriny v lesoch; miestne národné výbory sa starajú o toky nikým neprevzaté. Koordinácia všetkých týchto správ si vyžaduje plytvanie energiou už len na dosiahnutie súladu medzi toľkými partnermi. A kde je potom sústredenosť finančných prostriedkov i pracovníkov, investičná výstavba, generálne opravy a údržba, keď je na jednom úseku toľko hospodárov.

Už len výpočet skutočného stavu naznačuje nápravný krok, ktorý treba urobiť, aby sa dosiahla sústredenosť všetkých prostriedkov na zabezpečenie vodohospodárskej situácie v celom rozsahu, nielen v splatení dlhu tým najpotrebnejším akciám. Lebo nikde viac ako tu platí zásada predstihu plánov a ich realizácie. Oneskorenia prinášajú nesmierne škody na kvalite a množstve vody. Chybné kroky v minulosti sa odzrkadľujú v te-

rajšej vodohospodárskej situácii a naznačujú vývoj so smerovaním ku kritickému stavu, pokiaľ naše opatrenia nebudú dostatočné a radikálne, nadväzujúce na všetky zodpovedné úseky, vplývajúce na výsledný stav. Ide predovšetkým o čistenie odpadových vôd z priemyselných centier a z kanalizácií. Lebo na mnohých riekach stupeň čistoty vody dosahuje 4. a 5. triedu. Tak napríklad rieka Revúca pri Ružomberku sa stala odpadovým kanálom, lebo pomer odpadovej a riečnej vody je v nej 1:0,2. Podobne je to na niektorých úsekoch Váhu, Ondavy, Turca. V týchto vodách už nielenže vyhynuli ryby, ale znikol aj život rastlín a samočistiaca schopnosť tokov sa znížila na minimum. V čase cukrovarníckych kampaní sú naše rieky znečistené až na 30 %.

Takmer polovica znečistenia našich vodných tokov pochádza z odpadových vôd celulózk a papierní. Za nimi až idú odpadové vody chemického a potravinárskeho priemyslu, baní a hút a splašky z mestských kanalizácií. Vodu najviac znečisťujú olejnaté odpady, fenol a sulfítové výluhy. Jediný liter nafty znehodnotí až 1 milión litrov úžitkovej vody. Sedem gramov benzínu znehodnotí 1000 litrov úžitkovej vody. Jeden liter mlieka znehodnotí až 500 litrov úžitkovej vody.

Hlavný dôvod, pre ktorý sa priemysel vyhýba čisteniu svojich odpadových vôd, je ten, že to preň znamená rast výrobných nákladov a pri výstavbe vysoké čerpanie investičných kvót. Podľa mnohých výskumných indícií sa ukazuje, že zneškodňovanie odpadových vôd nemusí byť vždy stratové, ako sa to zdá na prvý pohľad. V odpadových vodách sa doslova valia preč mnohé hodnotné látky a suroviny, ktoré by sa mohli vracat späť do výroby, alebo by ich bolo možné využiť ako základnú surovinu v druhovýrobe alebo v poľnohospodárstve.

Tak napríklad závody na spracovanie sulfitovej celulózy vypúšťajú na Slovensku ročne do riek asi 180 tis. ton rozpustenej drevnej hmoty a celoštatne až 100 tisíc ton cukrov, využiteľných na výrobu 40 tisíc ton sušených kŕmnych bielkovín pre poľnohospodárstvo. Chemickému priemyslu unikajú do vody na Slovensku ročne tisíce ton kyseliny sírovej. Počas repnej kampane nám odpláva do riek až 6000 ton repnej hmoty. To sú všetko veľké čísla, ktoré naše rieky nestačia pohltiť, iba odplaví ďalej bez úžitku.

Na poli zúžitkovania odpadových surovín nie je možné povedať, že chýbajú snahy. Tak napríklad v Severoslovenských celulózkach a papierňach v Ružomberku čiastočne zužitkúvajú sulfítové výluhy na výrobu liehu a kŕmnych bielkovín. Vlní

zaviedli výrobu ďalších chemikálií z výluhov — hlinitých lignitových solí pre koželužne. Ďalej skúmajú možnosti využiť výluhy na výrobu šlichtovacích prostriedkov pre textilky, podpaľovadiel pre domácnosť a podobne. V liehovaroch a droždiarňach, ako napríklad v Leopoldove a v Trenčíne, sa odskúšava spôsob využitia výpalkov v nasledujúcej výrobe kŕmnych kvasníc cirkulačným spôsobom, pri ktorom sa dosiahne tiež také zahustenie balastných látok, že sa vyplatí zahustiť odseparovanú záparu a takú zahustenu využiť na výrobu draselných solí. Odpadové látky vypúšťané do tokov sa tým znížia na minimum. Doteraz dosiahnuté výsledky nie sú priaznivé pre početné nedostatky celkovej technickej koncepcie a výrobného zariadenia. To sú pokusy v potravinárskom priemysle, ktorý patrí k veľkým znečisťovateľom vodných tokov. Spotreba vody vzhľadom na potrebu je tu až na niektoré odvetvia, akým sú napríklad pivovary, pomerne malá. S nevyčistenými alebo nedokonale vyčistenými odpadovými vodami sa odnášajú do recipientu mnohé cenné látky, ktoré možno účelnejšie využiť napr. v poľnohospodárstve. Hoci tento úsek potravinárskeho priemyslu vykazuje mnohé nedostatky, vyplývajúce zo značnej rozdrobenosti výrobní, predsa sa vykonali niektoré opatrenia na zlepšenie celkového stavu. Riešenie problému odpadových vôd v potravinárskom priemysle je možné alebo zmenou technológie výrobného procesu, niekoľkonásobným využívaním vody recirkuláciou, alebo využívaním surovín z odpadných vôd. Ako príklad možno uviesť recirkuláciu liehovarských alebo droždiarenských výpalkov v nasledujúcej fermentačnej výrobe, zmenu techniky difúzie v cukrovaroch zavedením kontinuálnych difúzných batérií, kde poklesli difúzne vody, stúpili však plaviace, pretože sa do cukrovarov vozí s reppou veľké množstvo kvalitnej zeminy.

Ale to všetko sú len malé zlomky pre záchranu našich tokov. Nestačí na to malý počet čistiacich staníc, ktorý sme dodnes vybudovali, alebo mienime vybudovať. Ich rast nepostačuje odvrátiť blížiaci sa kritický stav nedostatku úžitkovej vody.

Za takejto situácie nie je možné sa utešovať tým, že vo vysoko priemyslených štátoch sú na tom ešte horšie a že nedostatok vody je celosvetovým problémom. Ich stav je len obrazom toho, čo nás očakáva, ak radikálne nezasiahneme na tomto životne dôležitom úseku. Alebo chceme, aby nás pitná voda prekvapila ako v Essene, kde z kohútikov začala vytekať voda peniaca sa ako pivo po presaku odpadových vôd do vodonosných vrstiev? Alebo chceme, aby jednostranným vývojom priemyslu došlo k takému vyčerpaniu všetkých zdrojov, že už potom

nemôžu účinne pomôcť ani tie najzložitejšie čistiacie zariadenia? Tieto obrazy nie sú zveličením nebezpečenstva, ale krajným prípadom, ktorý sa môže stať aktuálnym, ak včas a účinne nezasiahneme a dôsledne nevyužijeme doterajšie nariadenia z vodohospodárskeho sektora. Treba nám tu pripomenúť série použitých alebo navrhovaných opatrení, ako: zjednotenie a zjednotenie organizácie vodného hospodárstva s využitím skúseností bývalej Správy vodného hospodárstva, úprava cien vody ako suroviny a úprava poplatkov za vypúšťanie odpadových vôd, aby pôsobili na budovanie čistiacich staníc a údržbu vybudovaných, návrh odberu vody pod výtokom odpadových vôd a prísnejšie dodržiavanie podmienok pri vypúšťaní odpadových vôd zo závodov, zvyšovanie odbornosti vodohospodárskych pracovníkov na závode a vyriešenie ich väčšej hmotnej zainteresovanosti, zvýšenie pozornosti rezortných a odborových výskumných ústavov technologicky náročnejším čistením odpadových vôd, aby sa údaje o ich prevádzke použili pre projektovanie a budovanie vhodnejších a výkonnejších čistiacich zariadení, aby sa organizovalo šetrenie vodou, v závodoch recirkuláciou; v sídliskách znížením strát na vodovodných sieťach, vodovodných inštaláciách, nahradením spoločných domových vodomermov bytovými vodomermi a pod.

K dokresleniu nástojčivosti problému vody špeciálne na Slovensku, povestnom prírodnými krásami, možno uviesť ochranné memento, podložené zákonom Slovenskej národnej rady číslo 1 z roku 1955 o štátnej ochrane prírody. Naše horské potoky, bystriny, rybníky, morské oká žalujú. Žalujú, lebo štatistika o nich je hrozivá, lebo hovoriť „malo by sa niečo urobiť“ nepomôže, lebo o nápravu sa nestaráme. Už aj horské potoky a bystriny sú prázdne, lebo „ľudové“ rybárske družstvá tak hospodária, že je viac rybárov ako rýb a násady sa vykazujú len na papieri. Naše horské zariadenia nemajú vybudovanú kanalizáciu a svoje odpadové vody jednoducho vypúšťajú do jazier a horských tokov, ako je to pri Popradskom plese, tatranské jazerá a morské oká nie sú dostatočne chránené, ako o tom svedčí Skalnaté pleso; výstavba závodov zahrýza aj do vyslovene hornatých oblastí a znečisťuje vodné toky, okolie exhaláciami, ako je to v Kovohutách v Istebnom. Z hľadiska uzákonenej štátnej ochrany prírody našej nádhernej domoviny treba sa vytrvalo dožadovať náprav, akými sú:

— Plánovite očisťovať horské aj iné vodné toky, aby z roka na rok postupne tento nešvár ustupoval, a nie narastal, i za cenu

nedovoľovania výstavby nových závodov bez účinného čistiacoho zariadenia, najmä v horských oblastiach.

— Opätovné zarybnenie vodných tokov, bystrín, jazier, hlavne cestou horských jednotných roľníckych družstiev a štátnych majetkov, s úlohou budovať rybníky, nasadové zariadenia a odborné zarybňovanie i v oblasti tatranských vôd. Sprísnenie hospodárenia rybami v rybárskych družstvách, hlavne na horských potokoch, a s požiadavkou záväzku zarybniť a udržiavať optimálny stav rýb.

— Budovať horské zariadenia s takým vybavením, aby sa výlučilo vypúšťanie odpadových vôd do jazier, vodných tokov a te-rajšie zariadenia primerane zrekonštruovať.

— V Tatranskej oblasti zriadiť vhodné kúpaliská, rekreačné obvody.

— Zabezpečiť tatranským jazerám a morským okám nedotknuteľnosť pri výstavbe. Vyriešiť v tejto oblasti odpad vôd z liečebných ústavov ako čisto slovenský problém.

— Zabezpečiť prieskum medokýšov a minerálnych vôd a ich ochranu v prospech využitia ako vhodných zdrojov, hlavne cestou národných výborov, okresných a obvodných hygienikov, s využitím akcií „Z“.

Vážené súdružky a súdruhovia!

Budúcnosť našej vodohospodárskej bilancie nás zaväzuje k skoncentrovaniu potrebných prostriedkov na záchranu vody na Slovensku. Preto treba len uvítať prerokúvanie zprávy o súčasnom stave a hlavných úlohách vodného hospodárstva na Slovensku v pléne Slovenskej národnej rady ako nanajvýš aktuálne a predpokladám, že určite prinesie sériu poznatkov o neskreslenom terajšom i budúcom stave, ako i sériu správnych rozhodnutí záverečného uznesenia. A tie sa stanú pre nás poslancov vodidlom po našom volebnom obvode v každodennej práci. Plnenie uznesení k tomuto problému je také dôležité, že si vyžiada, aby každý z nás poslancov sústavne sledoval otázky vodného hospodárstva a pomáhal ich účinne riešiť v rôznorodej podobe v rozsahu volebného obvodu.

Som presvedčený, že spolu s národnými výbormi, národnými podnikmi, vedeckými a výskumnými pracovníkmi, ako i so všetkými pracujúcimi sa nám podarí včas riešiť otázku dostatku kvalitnej vody na Slovensku, ktorá je takou potrebnou podmienkou pre zdravie nášho ľudu, ako i pre skutočne krásne prírodné prostredie našej socialistickej vlasti.

Podpredseda Križ:

Ďakujem poslancovi inž. Píšovi.

Dávam slovo poslankyni Vilme Vaculovej.

Poslankyňa Vaculová:

Vážená Slovenská národná rada,
vážené súdružky a súdruhovia,
vážení hostia!

V zpráve súdruha povereníka prof. Boďu o súčasnom stave a hlavných úlohách vodného hospodárstva na Slovensku je uvedené, že takmer 70 % obyvateľstva nie je zapojené na verejný vodovod. Je to naozaj veľmi nízky podiel obyvateľstva, ktorý môže využívať výhodu odberu vody z verejného vodovodu. Keď pritom uvážime, že vodovody sú vybudované hlavne v mestách a v nových sídliskách pri priemyselných centrách, zistíme, že na našich dedinách je ešte nepriaznivejšia situácia a v domoch zapojených na vodovod býva menej ako 10 % obyvateľov dedín na Slovensku.

V mojom volebnom obvode, t. j. v okrese Galanta, jedine v Šali sa buduje verejný vodovod a zatiaľ je tam len dodávka neupravenej vody asi pre 5 tisíc obyvateľov, t. j. asi 4 % obyvateľov okresu. V pláne do roku 1970 je zaradená výstavba vodovodu v Galante a Seredi. Inak ani jediná obec nie je zapojená na vodovod.

Pri pohovoroch s občanmi sa javí riešenie otázky zásobovania vodou veľmi naliehavým. Väčšina obyvateľov je zásobovaná vodou z verejných alebo súkromných studní, z ktorých podľa zistenia hygienikov až 75 % nevyhovuje z chemickej, bakteriologickej a biologickej stránky.

Situáciu zhoršuje ešte tá skutočnosť, že kvalita vodných zdrojov je stále viac ohrozovaná používaním chemických látok v poľnohospodárstve, no predovšetkým znečisťovaním spodných vôd priemyselnými vodami vyúsťujúcimi do našich tokov. V mnohých obciach pozdĺž toku Malého Dunaja, Čiernej vody, Dudváhu, ako napríklad v Hrubom Šúri, Hurbanovej Vsi, Jelke a iných sa voda už vôbec nedá použiť na pitie a na varenie. Preto treba chrániť vodné zdroje od znečistenia odpadovými vodami z priemyslu.

Súdruh povereník vo svojej zpráve tiež poukazuje na to, že v najbližších rokoch najnaliehavejšou úlohou je riešiť zásobo-

vanie obyvateľov miest a priemyselných centier s novou bytovou výstavbou vodou. Nedostatok pitnej vody a zásobovanie obyvateľstva dedín dobrou pitnou vodou teda nebude v najbližšom období uspokojivo riešené a pritom treba brať ohľad na to, že obyvatelia dedín si bytovú otázku musia riešiť výstavbou rodinných domčekov sami, teda s väčšou námahou a odriekaním sa, že sa pritom často zadlžia.

Súhlasím s tým názorom, že zásobovanie obyvateľov dedín treba riešiť výstavbou miestnych vodovodov, úpravou a výstavbou miestnych zdrojov vody pri využití iniciatívy a ochoty obyvateľstva prispieť svojou prácou k tejto výstavbe.

Avšak pokladám za potrebné svojpomocnej forme výstavby miestnych vodovodov, či už v akcii „Z“ alebo združovaním investícií zainteresovaných zložiek, ako napríklad JRD, miestny závod, škola, MNV a podobne, poskytnúť účinnú pomoc a dať organizovanú formu, práce robiť pod vedením odborných vodohospodárskych organizácií, ktoré by zodpovedali za správne technické a čo najhospodárnejšie riešenie.

Pre takúto formu výstavby je ďalej potrebné zabezpečiť projektovú prípravu, no predovšetkým materiálo-technické zásobovanie, hlavne rúrovým materiálom.

Odporúčam tiež vyskúšať tam, kde nie je dostatok kvalitnej vody, menšie úpravovne vody, ktoré u nás už vyrábame. K nim by bolo možné postaviť ako zásobník upravenej vody v Maďarsku už osvedčené hydroglobusy a vybudovať rozvod vody svojpomocou občanov, ktorý by neskôr mohol slúžiť i na definitívny vodovod. Tento rozvod vody by zatiaľ mohol zásobovať výtokové stojany len na niekoľkých miestach v obci. Takýmto zásobovaním by sa k spokojnosti občanov situácia na našich dedinách podstatne zlepšila. Potom by občania nemuseli čakať celé hodiny v rade pri jedinej studni v obci, aby si mohli nabráť za dve vedrá pitnej vody. Takáto je dnes ešte situácia i v okresnom sídle Galante.

Pre zásobovanie obcí vodou i bez úpravy vody by bolo možné využiť ako zdroje vody už vybudované hydrogeologické vrty, ktorých je v našom okrese mnoho.

Vážené súdružky, vážení súdruhovia!

Dunaja pri Trsticiach, ktorej realizácia sa stále oddaľuje. Je to hospodárstva. Na území nášho okresu, ako iste aj v ostatných okresoch, je riadenie vodného hospodárstva roztrieštené, pretože sa vodohospodárskou činnosťou zaoberajú viaceré organi-

zácie v rezorte Ministerstva poľnohospodárstva, lesného a vodného hospodárstva.

Súdruh povereník B o d ě a vo svojom referáte hovoril o novej organizácii vodného hospodárstva. Očakávame, že riešenie vodohospodárskych problémov bude pri novom riadení lepšie koordinované, jednotné, komplexné, na vysokej odbornej úrovni a bude zárukou čo najhospodárnejšieho využívania prostriedkov.

V našom okrese bolo na úseku vodného hospodárstva vybudované mnoho užitočných diel, hlavne na úseku ochrany proti povodňam, i keď ešte nie je vybudovaná ochranná hrádza Malého Dunaja pri Trsticiach, ktorej realizácia sa stále odďaľuje. Je to už posledný nechránený úsek na území nášho okresu.

Odvedenie vnútorných vôd a odvodnenie pozemkov v našom okrese postupovalo doteraz dobre. Naši vodohospodári umožnili využiť odvodňovacie sústavy aj na dodávky závlahovej vody v letnom suchu. A preto záleží na poľnohospodároch, aby túto vodu využili na závlahy poľnohospodárskych plodín. Popri tom sa v našom okrese budujú veľkoplošné závlahové stavby pozdĺž toku Čiernej vody a v oblasti Šaľa—Kolárovo.

Výstavbou všetkých spomenutých vodohospodárskych diel a zariadení sa na území nášho okresu podstatne zlepšili podmienky pre rozvoj poľnohospodárskej výroby a celkový rast životnej úrovne, za čo patrí vďaka našej strane a vláde.

Dúfame, že i naše ďalšie naliehavé potreby, hlavne však zásobovanie obyvateľov dobrou, zdravou pitnou vodou, budú čo najskôr k úplnej spokojnosti našich občanov riešené.

Podpredseda Kríž:

Ďakujem poslankyni V a c u l o v e j.

Slovo dávam poslancovi M a c h a t o v i.

Poslanec Machata:

Vážená Slovenská národná rada!

Rozvojom priemyslu v štáte a s koncentráciou obyvateľstva do miest vystupuje do popredia čoraz naliehavejšia otázka riešenia vodného hospodárstva. Táto otázka sa stáva jedným z dôležitých predpokladov úspešného rozvoja národného hospodárstva. Československo je prakticky odkázané iba na vlastné zdroje vody, ktoré sú značne obmedzené a v suchých rokoch máme k dispozícii len asi 14 miliárd m³ vody. Tá je navyše nerovnomerne rozdelená podľa jednotlivých povodí. Je to dané tým, že

naša republika je položená pri hlavnom európskom rozvodí a na našom území sú zväčša horné toky alebo pramenné oblasti. Z toho vyplýva, že stavy na našich riekach sú závislé od atmosférických zrážok a značne kolíšu. Tieto fakty robia prácu vodohospodárskej služby vysoko náročnou a vyžadujú značné náklady na úpravu vodného režimu v našom štáte.

Celkový objem investícií do odvetvia vodného hospodárstva za roky 1945—1964 bol 24 miliárd korún. Vybudovalo sa veľa významných vodohospodárskych diel, ako sú kaskády na Vltave a Váhu, rôzne nádrže, z ktorých jednou je aj slovenské more na Orave, a rad ďalších významných stavieb.

Počet obyvateľov zásobovaných z verejných vodovodov vzrástol zo 40,5 % na 50,7 % a percento obyvateľov zapojených na kanalizačnú sieť z 29 % na 41 %. Treba však povedať, že aj napriek tomu je situácia vo vodnom hospodárstve vážna, najmä na Slovensku. Je preto správne, že dnešné plénum Slovenskej národnej rady rieši túto závažnú otázku a dovoľte preto, vážené súdružky a súdruhovia poslanci, aby som i ja svojím skromným diskusným príspevkom prispel k riešeniu nastoleného problému, najmä z dvoch hľadísk.

Predovšetkým chcem ako člen zdravotnej komisie Slovenskej národnej rady poukázať na to, ako vplýva zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou a odkanalizovanie sídlisk na zdravotný stav obyvateľstva. Potom ako poslanec by som rád upozornil na niektoré vodohospodárske problémy v mojom volebnom obvode a vôbec v okrese Prievidza, z ktorých niektoré sú spomenuté aj v zpráve.

Zásobovanie obyvateľstva zdravotne nezávadnou pitnou vodou je z hľadiska hygienicko-protiepidemického veľmi závažným problémom. Akékoľvek nedostatky kvality, ale aj množstva môžu mať za následok ohrozenie zdravia veľkého počtu ľudí. A práve na tomto úseku je situácia veľmi neuspokojivá. Na Slovensku je zásobovaných len 31,7 % obyvateľov verejným vodovodom (v Čechách je to vyše 60 %, v Bulharsku 71 % a vo Veľkej Británii dokonca 88 %). Treba však zdôrazniť, že hygienickým požiadavkám vyhovujú iba tie vodovody, ktoré boli vybudované v posledných rokoch. Podľa údajov Krajskej hygienicko-epidemiologickej stanice v Banskej Bystrici bolo v Stredoslovenskom kraji v roku 1964 — 49,5 % vzoriek vody z vodovodov závadných.

Príčiny závadnosti vody sú najmä tieto:

1. opotrebovanie a zlý technický stav vodárenských zariadení
2. okresná vodohospodárska služba nevykonáva systematickú údržbu

3. nevyhovujú pásma hygienickej ochrany pramenísk
4. ďalej sú to nedostatky v chlórovaní vody a nakoniec
5. okresné vodohospodárske správy zväčša nerobia vyšetrenia vody z verejných vodovodov, hoci ako výrobcovia sú povinní tieto kontroly zabezpečovať.

Pri terajšej organizácii a vybavení vodohospodárskej služby, ako aj prostriedkov dávanych na údržbu a generálne opravy vodovodov a vodárenských zariadení sa nedá očakávať v dohľadnom čase výraznejšie zlepšenie. Naopak, v rokoch 1963—1964 došlo k podstatnému zhoršeniu zásobovania obyvateľstva pitnou vodou, najmä nedostatočnou údržbou a pripájaním ďalších sídlisk na existujúcu vodárenskú sieť, bez potrebného zvýšenia vodných zdrojov.

Hygienicky nezabezpečené vodné zdroje sú stálym nebezpečením a predpokladom pre vznik epidémie. Na zhoršujúcu sa situáciu v zásobovaní pitnou vodou najlepšie ukazuje niekoľkonásobne zvýšený výskyt niektorých črevných nákaz, ako brušný týfus, dizentéria a iné. Napríklad v Rači ochorelo 117 obyvateľov na brušný týfus. Bezprostrednou príčinou kontaminácie bol nedostatok vody v meste a následné švojvoľné zapojenie vodovodnej prípojky na domáci vodovod, ktorý dostával vodu z kontaminovanej studne. V Martine vznikla v roku 1963 epidémia dizentérie z nezabezpečeného vodného zdroja verejného vodovodu. V súvislosti s nedostatkom vody hospodárski činitelia pripojili závadnú studňu bez splnenia požiadavok okresného hygienika.

K explozívnej epidémii dizentérie došlo aj v Banskej Štiavnici, kde cestou prenosu bola tiež voda z vodovodu.

V apríli a v máji 1964 bola v Kysuckom Novom Meste rozsiahla epidémia infekčnej žltacky. Ochorelo 300 obyvateľov mesta a okolia. K prenosu nákazy došlo kontaminovanou vodou z mestského vodovodu. Vodovod bol postavený v roku 1950 so stavbnými závadami a bezprostrednou príčinou jeho kontaminácie boli neodborné zásahy, umožňujúce preniknutie splaškov do vodovodnej siete, pričom chlórovací zariadenia neboli v poriadku.

V súčasnosti asi 66 % obyvateľstva na Slovensku používa vodu zo studní. Podľa previerok 70 % studní nevyhovuje hygienickým požiadavkám. Tento stav je znepokojujúci najmä preto, že pri súčasnom trende sa nedá očakávať podstatné zvýšenie zásobovania obyvateľstva vodou z vodovodov. (V roku 1970 sa predpokladá len 40,5 %.)

Napriek tomu, že sa v posledných desiatich rokoch postavil celý rad nových studní, situácia sa z roka na rok zhoršuje. Príčiny sú najmä v tom, že i nové stavby sú technicky zle vybu-

dované a chýbajú prostriedky na údržbu a rekonštrukciu starších studní. Navyše niet odborných pracovníkov-studniarov. Vládne uznesenie číslo 813 z roku 1962 ukladá organizovať studniarske čaty. Toto uznesenie sa však neplní.

Už sa spomínalo, že vo Veľkých Stankovciach ochorelo koncom marca a začiatkom apríla roku 1964 323 obyvateľov na brušný týfus. Cestou prenosu bola voda zo studne čerpaná do školského vodovodu, kontaminovaná pretekaním odpadových vôd z kanalizácie, prebiehajúcej 6 m od studne. Studňa sama bola stavebne závadná a okresný hygienik darmo od roku 1957 bezvýsledne upozorňoval na závadnosť studne i na závadné výsledky vyšetrenia vzoriek vody. Po zistení príčin epidémie Okresný stavebný podnik v Trenčíne vybudoval podľa schváleného projektu pre Základnú deväťročnú školu vo Veľkých Stankovciach novú studňu, avšak aj v tejto novej studni je voda závadná. Príčinou je zatekanie povrchovej vody do studne, následkom zle vykonaných stavebných prác.

Podobne v Borši, okres Trebišov ochorelo na dizentériu 119 žiakov Základnej deväťročnej školy. V Michalovciach ochorelo 75 obyvateľov na dizentériu. Aj tu bola cestou prenosu voda zo studní kontaminovaných pri zvýšení hladiny Laborca. V odbornom učilišti v obci Nitrianska Streda ochorelo na epidemický zápal pečene v decembri roku 1964 — 36 žiakov. Nákaza sa šírila vodou zo závadnej studne učilišťa. Hygienicko-protiepidemická služba už od roku 1960 žiadala výstavbu novej studne a rekonštrukciu kanalizácie. Tieto opatrenia sa však neuskutočnili.

Situácia v zneškodňovaní tekutých odpadových látok na Slovensku je ešte horšia. Je veľká disproporcía medzi počtom obyvateľov zásobovaných vodovodmi, ktorých je 31,7 %, a počtom obyvateľov bývajúcich v domoch zapojených na verejnú kanalizáciu, ktorých je len 21,2 %. Tento nepomer sťažuje hygienickú ochranu životného prostredia, najmä proti črevným nákazám. Okrem toho v mnohých prípadoch je existujúca kanalizačná sieť zastaralou a nevyhovuje svojmu cieľu.

Čistiace stanice splaškových vôd nie sú vybudované, resp. nefungujú, a splašky sa často vypúšťajú do vodných tokov priamo. Výstavba kanalizácie a čistiacich staníc nie je zosúladená s bytovou výstavbou. Treba uplatňovať stanovisko, že výstavba verejnej kanalizácie sa má robiť v predstihu a v čo najkratšom čase treba vyrovnať počet obyvateľov, zásobovaných verejnými vodovodmi, a počet obyvateľov, používajúcich verejnú kanalizáciu.

Podľa predbežného návrhu sa má zvýšiť počet obyvateľov bý-

vajúcich v domoch zapojených na verejnú kanalizáciu z terajších 21,2 % len na 28,5 % ku koncu roku 1970. Táto skutočnosť povedie k tomu, že už aj tak nepriaznivý pomer medzi vodovodmi a kanalizáciou do roku 1970 sa ešte zhorší.

V obci Partizánska Ľupča, okres Liptovský Mikuláš, bola v marci 1964 epidémia brušného týfusu. V tejto epidémii bolo rozhodujúce znečistenie fekálnymi splaškami zo štátnych majetkov, ktoré sú umiestené nad obcou. Jeden zo záchodov bol vzdialený len 3 m od potoka, z ktorého obyvatelia vo veľkom množstve používajú vodu nielen na umývanie, ale aj na pitie a varenie.

Liptovský Mikuláš je zásobovaný od roku 1956 prakticky povrchovou vodou z Demänovky, upravenou provizórne len chlôrovaním. Výstavba komplexnej úpravne vody, ktorá bola podmienkou pri vodoprávnom pokračovaní, sa z roka na rok odkladá. Vzhľadom na to, že nie je dobudované odkanalizovanie splaškov z objektov v Demänovskej doline a tie sa môžu dostať do Demänovky, hrozí tu potencionálne nebezpečie epidémie veľkého rozsahu.

O nedostatkoch v zásobovaní vodou bolo informované dňa 14. mája 1964 Predsedníctvo Slovenskej národnej rady v zpráve o zvýšenom výskyte dizentérie a brušného týfusu na Slovensku v roku 1963 a 1964.

Ako vyplýva z rozboru súčasného stavu a hlavných úloh vodného hospodárstva na Slovensku v najbližších rokoch, tempo výstavby vodovodov a kanalizácie je obmedzené pomalým rastom stavebných a strojárskych kapacít a nedostatočným predstihom v projektovej pripravenosti. Vzhľadom na nepriaznivú situáciu v zásobovaní pitnou vodou a v odkanalizovaní sídlisk treba zabezpečiť, aby aspoň úlohy, uvedené v zpráve, sa v plnej miere splnili.

Vážené súdružky, súdruhovia!

Aj v mojom volebnom obvode je v odvetví vodného hospodárstva niekoľko problémov. Pri dobývaní uhlia do výrúbanych priestorov odteká spodná voda a v sídliskách v okolí baní sa to prejaví nedostatkom vody v studniach. Pri starších podnikoch, ako Novácke bane a Veľkobaňa Handlová, je situácia vyriešená vodovodmi, avšak okolie nového závodu bane Čigel' si vyžaduje urýchlené riešenie. V obciach Sebedražie a Čigel' obyvatelia pociťujú vážne ťažkosti, vyplývajúce z nedostatku vody z horeuvedených príčin.

V mojom volebnom obvode je pomerne vysoko rozvinutý prie-

mysel, hlavne chémia, elektrárne a bane. Prevádzka týchto podnikov je veľmi náročná na pitnú a úžitkovú vodu. Doteraz je zásobených pitnou vodou z vodovodu zhruba 48 tisíc obyvateľov, v čom sú zahrnutí zväčša obyvatelia miest Prievidze, Handlovej a Novák. Iba vo veľmi malej miere pre nedostatok finančných prostriedkov, ale i nedostatočnú kapacitu stavebných organizácií (prípadne ich nezáujem o výstavbu malých vodovodov, ktoré sú pre nich stratové) budujú sa vodovody v ostatných obciach, hoci tie nemajú dostatok zdrojov vody, alebo jestvujúce zdroje vody sú úplne znečistené.

Z tohto hľadiska je preto potrebné plne podporovať svojpomocnú výstavbu v akcii „Z“, keďže táto sa stretla u občanov s plným pochopením. V súčasnom období vodohospodárski pracovníci okresu stoja pred vážnym problémom do termínu realizácie druhého vodného zdroja pre Prievidzu zabezpečiť dostatočné množstvo vody, hlavne pre banícke mesto Prievidzu. V tomto meste vzhľadom na rozvoj banského a chemického priemyslu veľkým tempom napreduje výstavba bytových jednotiek, ktoré kladú ročne značnú požiadavku na dodávku pitnej vody. Tieto požiadavky z vlastných zdrojov nie je možné zabezpečiť. Preto sa zabezpečuje prívod vody z okresu Martin. Treba však poznamenať, že vodohospodárski pracovníci tu narážajú na ťažkosť vyplývajúce zo spôsobu riadenia vodného hospodárstva. Keďže je riadené okresne, často pri medziokresnom konaní sa presadzujú miestne záujmy a vyriešenie problému je zdĺhavé.

Vzhľadom na uvažovaný rozvoj priemyslu, a tým i na bytovú výstavbu v dohľadných rokoch je žiadúce, aby Slovenská plánovacia komisia počítala s výstavbou vodárenskej nádrže s úpravňou vody na Tužinke tak, ako je navrhnuté v štátnom vodohospodárskom pláne. Realizáciou uvedenej nádrže bude možné v plnej miere kryť požiadavky priemyslu a obyvateľstva pitnou vodou.

Zvlášť ústredným problémom v okrese Prievidza je dodávka úžitkovej vody pre priemyselné závody v oblasti Novák. Rozvoj týchto závodov kladie také vysoké požiadavky na úžitkovú vodu, že ich nie je možné už v tomto období jestvujúcimi zdrojmi a vodohospodárskymi zariadeniami splniť. Týmito zariadeniami i za cenu úplného čerpania vody z toku Nítry v Novákoch v letnom období je zabezpečená dodávka vody pre Chemické závody Wilhelma Piecka a ENO I. a II., avšak nie je zabezpečená požiadavka na prevádzku ENO III., prípadne ani požiadavka na ďalšie rozšírenie Chemických závodov Wilhelma Piecka hlavne v letnom období. Vodohospodárski pracovníci okresu upozorňovali nadriadené orgány, včítane Slovenskej plánovacej komisie, na nepriaznivú

situáciu v dodávke úžitkovej vody a dožadovali sa urýchlenej výstavby novej vodnej nádrže. Podľa mojich predbežných informácií sa výstavba ďalšej vodnej nádrže má uskutočniť až po roku 1970. Za daného stavu sa predpokladá, že v letnom období nebude dostatok úžitkovej vody pre závody a je preto potrebné už dnes zo strany vyšších orgánov určiť, ktorý závod v Novákoch a v akej miere bude obmedzovať výrobu.

Je, pravda, otázne, či závody s takou dôležitou výrobou je správne obmedzovať. Taktiež nie je možné uvažovať o závlahách pre poľnohospodárstvo. Pôvodne sa rátalo s výstavbou vodnej nádrže buď na toku Nitrice, buď Handlovky. Na základe toho bolo potrebné vydať na obe lokality stavebný uzáver pre občiansku a inú výstavbu. Hoci v minulom roku sa urobil prieskum oboch lokalít, nebolo do dnešného dňa úplne rozhodnuté, kde sa bude priehrada realizovať a či bude možné na druhej lokalite zrušiť stavebný uzáver.

Na úseku čistoty vody prijaté uznesenie vlády č. 385/1960 a 949/1963 určili presne, ktoré závody sú povinné vybudovať v stanovenom termíne čistiace stanice odpadových vôd, čím by sa podstatne zlepšila kvalita vody v tokoch. Chybou však bolo, že uvedené uznesenia neboli totiž v súlade s kapacitou stavebných organizácií a hlavne s výrobcami technologického zariadenia. Tak sa stáva, že dodávateľ technologického zariadenia odmieta zabezpečovať dodávky komplexne, ale len kusove. Tým sa výstavba čistiacich staníc značne predlžuje oproti termínom; tak sa stáva, že výstavba malej čistiacej stanice trvá až niekoľko rokov. V tejto súvislosti je potrebné poukázať na skutočnosť, že najväčší znečisťovateľ toku Nitry, Chemické závody Wilhelma Piecka, síce vybudovali čistiacu stanicu, ale situácia sa na toku nezmenila. Príčina je v tom, že v dôsledku úsporných opatrení bola zriadená technológia čistenia chemických odpadových vôd, avšak nebola výskumom dostatočne overená. Len tak sa stalo, že čistiaca stanica bola vybudovaná, ale kvalita vody sa vôbec nezlepšila, čím trpí poľnohospodárstvo i závody až po samotné mestu Nitru.

Na zlepšenie situácie vo vodnom hospodárstve, hlavne pokiaľ ide o výstavbu vodovodov a kanalizácií v obciach, bolo by správne na tento cieľ použiť finančné prostriedky, získané sankcionovaním závodov v rámci okresu za nedodržiavanie zákonných opatrení na úseku vodného hospodárstva.

Vážené súdružky a súdruhovia poslanci!

Ludia, priemysel a poľnohospodárstvo potrebujú zdravú a čistú

vodu. Naše deti potrebujú čisté rieky, aby sa mohli bezstarostne kúpať a užívať krásu leta. Život vo vode si ťažko predstaviť bez čistej vody. Bude preto aj od nás závisieť, aby v slovenských riekach netiekli mútne vody. Urobme všetko pre splnenie uznesenia, ktoré dnes prijímame, aby sme spokojne mohli povedať, že máme svoj podiel na spríjemnení nášho života. Česť práci!

Podpredseda Kríž:

Ďakujem poslancovi **M a c h a t o v i**.

Dávam slovo poslancovi **L e c o v i**.

Poslanec Leco:

Vážená Slovenská národná rada,
vážené súdružky, súdruhovia poslanci!

Dovoľte, aby som k zpráve povereníka Slovenskej národnej rady pre pôdohospodárstvo s. prof. dr. **B o ě u** poukázal na súčasný stav v plnení úloh a problémov na úseku vodného hospodárstva vo Východoslovenskom kraji.

Pri rýchlom raste výroby, prudkom rozvoji poľnohospodárskej výroby, vzraste spoločenskej potreby a pri zvyšovaní kultúry bývania vo Východoslovenskom kraji sa kladú stúpajúce nároky na vodu, ktorých uspokojovanie spôsobuje už dnes veľmi vážne starosti a ktoré sa budú v budúcnosti ešte stupňovať.

Zvlášť kritická situácia je v našom kraji na úseku zdravotne-technickom, či už v zásobovaní obyvateľstva nezávadnou pitnou vodou alebo v odkanalizovaní miest a obcí. V niektorých oblastiach nášho kraja, ako v Košiciach, Prešove, v Spišskej Novej Vsi, Vranove atď., stáva sa voda limitujúcim činiteľom, či už vo výstavbe plánovaných sídlisk alebo plánovaného priemyslu, menovite potravinárskeho. Pri riešení týchto otázok v kľúčových oblastiach dostali sme sa dnes do takého stavu, že nie sme už prakticky schopní preklenúť v niektorých rokoch nedostatok vody, resp. udržať normu spotreby vody a budú sa musieť vykonať čo najprísnejšie opatrenia pri hospodárení tou vodou, ktorá bude k dispozícii.

K týmto nedostatkom možno počítať aj to, že náš kraj z hľadiska vodného hospodárstva má pomerne nepriaznivé položenie. Výskyt spodných vôd — nachádzajúcich sa v aluviálnych náplavách riek — je čo do množstva pomerne rozptýlený a čo do kva-

lity vyžaduje vo väčšine prípadov úpravu vody.

V budúcnosti budeme musieť a budeme nútení odoberať pitnú vodu na zásobovanie obyvateľov po patričnej úprave aj z vodných tokov, v čom nám však bude brániť vysoký stupeň znečisťovaných tokov.

Kritický stav v zásobovaní obyvateľstva v našom kraji vidíme v porovnaní s celoštátnym priemerom, keď pri 50 % zásobovaní obyvateľov z verejných vodovodov a 40 % zapojení na kanalizačnú sieť je v našom kraji len 32 % obyvateľov zásobovaných vodou z vodovodu a 25 % býva v domoch zapojených na kanalizačnú sieť. No niektoré kraje v našej republike dosahujú podstatne vyššie percento než je celoštátny priemer.

I tento celokrajský priemer je ovplyvnený lepšou skutočnosťou v samotných Košiciach a v Prešove. Ten istý ukazovateľ je však oveľa horší, keď vezmeme okresy ako samostatné celky. Tak napríklad okres Bardejov má len 11,3 %, v okrese Trebišov je len 8,4 % obyvateľstva zapojených na vodovod a 9,8 % a 2,2 % zapojených na kanalizáciu. To znamená, že aj v samotnej výstavbe a zaraďovaní kapacít do prevádzky má Východoslovenský kraj oproti ostatným krajom oprávnené požiadavky na vyššie dotácie výstavby zdravotnej techniky už na roky 1966—1970, ktoré si vynucuje aj rozvíjajúci sa priemysel a stúpajúce počty pracovných príležitostí, či už v rámci Východoslovenských železiarní alebo iných priemyselných podnikov.

Požiadavku vyššej sumy na výstavbu zdravotne-technických zariadení do roku 1970 podporuje aj jedna zaujímavá skutočnosť, a to stav na niektorých vybudovaných a do prevádzky odovzdaných kapacitách. Ide konkrétne o tie kapacity, ktoré sa toho času využívajú iba na 20—30 %, ako napríklad Muránsky skupinový vodovod v okrese Rožňava, postavený nákladom 34 a pol milióna korún, a Pobodrožský skupinový vodovod v okrese Trebišov, postavený nákladom 37 a pol milióna korún. Pozrime sa bližšie na ekonomiku týchto diel. Muránsky skupinový vodovod má slúžiť svojou celkovou kapacitou 118 l/sec na zásobovanie 35 tisíc obyvateľov čistou, nezávadnou pitnou vodou. V skutočnosti je zásobených iba 10 300 obyvateľov, čo znamená, že veľké dielo a drahé dielo slúži nášmu obyvateľstvu i nášmu národnému hospodárstvu len na 31 %. Ak by sme na hotový Muránsky skupinový vodovod zapojili všetky ďalšie a pôvodne plánované obce v počte 19 až 20 tisíc obyvateľov, s investičným nákladom asi 18,0 mil. Kčs, predstavovalo by to ročne tržbu za odobratých 1 168 000 m³ vody ďalších 817 600 Kčs, t. j. spolu ročná tržba by dosahovala namiesto 421 000 Kčs cca 1 238 600 Kčs, a to už predsa stojí za uvaženie,

či uvoľniť príslušnú sumu na vybudovanie potrebnej siete. Tým by sme dosiahli aj to, že napriek nedostatku akostnej pitnej vody neodtekalo by nám cca 60—70 l/sek hotovej vyrobenej vody bez užitočného využitia.

Podobná situácia je aj na Pobodrožskom skupinovom vodovode, kde z celkovej kapacity 75 litrov za sekundu využíva sa pre 6 obcí len 30 litrov za sekundu. Pri doplnení potrebnej siete by sa získalo pre národné hospodárstvo ďalších vyše 817 600 Kčs, čiže spolu 1 062 880 Kčs. Spolu len pri týchto čiastočne hotových dielach by sme získali ročne vyše dvoch miliónov korún, ktorá suma nielenže by pokryla pri týchto dielach dnešné ročné odpisy, ale aj alikvotnú časť odpisov budúceho diela, t. j. diela vybudovaného na zapojenie navrhovaných obcí na uvedené skupinové vodovody.

Vážené súdružky a súdruhovia!

Nazdávam sa, že to vyzerá asi tak, ako keby sme postavili veľkú továreň na ročnú výrobu 5 miliónov párov obuvi, ale kompletne vybavenie by sme dali len do malej haly, kde by sme mohli produkovať za rok len pol milióna párov obuvi. Tieto skutočnosti ovplyvňujú ekonomiku uvedených okresov i celého kraja natoľko, že napr. v okrese Trebišov stojí 1 m³ vyrobenej vody až 1,83 Kčs, kým celoslovenský priemer sa pohybuje okolo 0,60 Kčs. Aj táto skutočnosť poukazuje na neprimeranú efektívnosť hospodárenia i výroby pitnej vody, t. j. vysoké náklady vrátane odpisov proti množstvu vyrábanej vody.

Vážené súdružky a súdruhovia poslanci!

Súdruh povereník vo svojej zpráve poukázal aj na nedostatočný rozsah generálnych opráv a údržby vodohospodárskych diel, čo má za následok predčasné starnutie týchto základných prostriedkov. Pri porovnaní len počtu pracovníkov na zdravotnej technike vo Východoslovenskom kraji zistíme, že podľa celoštátnej normy optimálnych ukazovateľov, potreba pracovníkov na prevádzku a údržbu na jestvujúce základné prostriedky na tomto úseku je krytá len na 70 %.

Na vodných tokoch a vodných dielach nie je situácia o nič lepšia. Vodohospodárske organizácie Východoslovenského kraja spravujú 2370 km tokov, z toho len 452 km upravených, t. j. len 19 %. Okrem toho okresné vodohospodárske správy v kraji spravujú 540 km ochranných hrádí proti povodňam, 517 km zavodňovacích a odvodňovacích kanálov, 5 prečerpávacích staníc, 16 hatí a 8 nádrží — s retenčným priestorom vyše 12 mil. m³. Hodnota základných fondov na tomto úseku dosahuje výšku 1 miliardy 204 miliónov korún.

Dovolím si aj tu porovnať prostriedky na spravovanie a udržiavanie týchto základných fondov. Predovšetkým porovnajme počty pracovníkov. Kým podľa predbežných celoštátnych noriem je na spravovanie uvedených diel potrebných 209 pracovníkov a na údržbu ďalších 103 pracovníkov — keď berieme len 0,3 % obstarávacej hodnoty na údržbu a produktivitu na jedného pracovníka 35 000,— Kčs pri priemernej (30 %) mechanizácii údržbárskych prác. Spolu teda na vodné toky a vodné diela je potrebných 312 pracovníkov. Skutočnosť je však taká, že na vodných tokoch a vodných dielach je v smerných číslach plánu na rok 1965 pridelených len 204 pracovníkov, teda nedostáva sa dostatok pracovníkov ani na prevádzku; o údržbe potom nemôže byť ani reči. Pri tomto bode je potrebné ešte uviesť a zdôrazniť pomer medzi upravenými a neupravenými vodnými tokmi. Zakiaľ v celoštátnom meradle je vzťah upravených tokov k celkovej dĺžke vo výške 31 % z celkovej dĺžky tokov, zatiaľ vo Východoslovenskom kraji je to len 19 % z celkovej dĺžky spravovaných vodných tokov. Poukazuje to na to, že aj na úseku výstavby nedostáva sa Východoslovenskému kraju potrebných finančných dotácií na zlepšenie tohto pomeru a na zlepšenie celkovej situácie na našich tokoch.

Z mechanizačnej stránky postrádajú vodohospodárske organizácie viacúčelové stavebné stroje, ktoré by nahradili namáhavé práce pri čistení tokov, kanálov, inundačného územia a údržbe zariadení vysokej hodnoty na tomto úseku. Osobitná situácia je u celej povodňovej služby. Sklady protipovodňovej služby sú v nežiadúcich priestoroch (starých šopách, stodolách a pod.), kým úroveň podobných zariadení už napríklad v susednom ľudovodemokratickom Maďarsku je oveľa lepšia, sklady sú typizované, rozdelené na časť pre dlhé materiály, časť pre drobné prostriedky a zvlášť pre dopravné prostriedky a mechanizáciu. Bolo by veľmi žiadúce, aby sa takéto typy vyvinuli aj u nás, aby sa s úpravou odtokových pomerov dostali na príslušných úsekoch aj skladové priestory na patričnú úroveň dnešnej doby.

Napokon je potrebné z hľadiska súčasnej situácie poukázať na starostlivosť o základné fondy, t. j. na údržbu — čo do výšky i čo do dochvilnosti. K 1. januáru 1965 spravujú vodohospodárske organizácie Východoslovenského kraja základné fondy v hodnote vyše 2 miliárd Kčs (147 miliónov). Na túto hodnotu by bolo potrebné vynaložiť ročne aspoň 17 miliónov korún na údržbu. Skutočnosť je však taká, že na všetky základné fondy vydali organizácie za rok 1964 len niečo vyše 11 miliónov korún, a aj to je u viacerých organizácií pomešané s prevádzkovými nákladmi,

pretože v evidencii údržby sa nezabezpečuje jednotné a presné vyčleňovanie a rozlišovanie údržbárskych a prevádzkových nákladov. Bolo by teda aj na tomto úseku žiadúce, aby sa natrvalo ujala zásada primeraného pridelovania potrebných finančných prostriedkov na údržbu (podľa spravovaných základných fondov), pretože ak dnes nevynaložíme na to-ktoré vodné dielo alebo vodohospodárske zariadenie niekoľko tisíc, o rok, o dva môžeme vynaložiť na ne milióny z národného dôchodku. Musíme tiež akceptovať fakt, že počasie, veľké vody a povodňové vlny narobia na našich dielach každoročne veľké škody a najväčšiu škodu — samozrejme — narobia na dielach zle udržiavaných.

Ak teda chceme dnešnú situáciu aspoň trochu zlepšiť, rozhodne musíme riešiť otázky lepšej dotácie finančných prostriedkov na údržbu, otázku dotácie primeraného počtu pracovníkov, mechanizačných prostriedkov a investičnej výstavby, aby sa Východoslovenský kraj aspoň trochu priblížil k celoštátnym alebo celoslovenským ukazovateľom.

Keď hovoríme o problémoch vodného hospodárstva, treba spomenúť ešte okolnosť, ako je dnes organizované vodné hospodárstvo do šírky. Organizácie vodného hospodárstva podliehajú rôznym centrálnym orgánom: okresné správy — okresným národným výborom, krajské vodohospodárske strediská sú len ako metodické orgány riadené KNV a popri tom existujú viaceré organizácie zaoberajúce sa projektovaním a investorskou činnosťou a napokon organizácie lesotechnických meliorácií a melioračné družstvá, združujúce jednotné roľnícke družstvá a iné poľnohospodárske organizácie. Keď si k tomu primyslíme ešte výskumné ústavy — máme obraz dnešnej organizácie vodného hospodárstva úplný. Celej tejto organizácii však chýba jednotné riadenie primeranej odbornosti — po celej šírke. Teda nestačí metodické usmerňovanie zo strany krajských vodohospodárskych stredísk, nestačí ani formálne riadenie zo strany okresných národných výborov. Každodenné problémy v prevádzkach, čím ďalej tým náročnejších na odborné riadenie a usmerňovanie, problémy užívania základných fondov a ich správne udržiavanie a napokon aj problémy novej techniky a mechanizovanie najväčšieho množstva prác — toto všetko poukazuje na to, že dnešné extenzívne organizovanie vodného hospodárstva nevyhovuje moderným požiadavkám efektívneho riadenia a efektívnej ekonomiky. Z danej situácie priamo vyplýva potreba zriadenia orgánu, ktorý by sa priamo zúčastňoval na riadení prevádzok, odbornom ovplyvňovaní plánov výkonov, využívaní základných fondov, proporcionálnom rozdeľovaní prostriedkov, jednotnom riadení ekonomiky a na všetkých

ostatných úsekoch vodného hospodárstva — na vysokej odbornej úrovni a so znalosťou celej problematiky.

Na základe nových zásad riadenia je potrebné hovoriť i o návrhu nového spôsobu riadenia a organizácie vodného hospodárstva. Je potrebné využiť doterajšie naše skúsenosti a vychádzať z dnešných ťažkostí. Vo vodnom hospodárstve je nedostatok pracovníkov. To znamená, že je potrebné pristúpiť na takú organizáciu, ktorá by zaručila odbúranie aspoň čiastky administratívneho aparátu a dala tak možnosť zvýšiť stav na prevádzkach a údržbe. Dovolím si podporovať taký návrh, ktorý by predpokladal zriadenie odborného orgánu v celoštátnom meradle a osobitne na Slovensku, ktorý by bol schopný riadiť a riešiť všetky problémy od projektovania investora, až po prevádzky a ekonomiku v celom vodnom hospodárstve. Tento odborný orgán by mohol byť zriadený pri ministerstve a mal by byť v úzkom spojení s vysokými školami, aby sa tak mohla uskutočňovať zásada úzkeho spojenia školy s praxou. Tieto centrálné orgány (v celoštátnom a slovenskom meradle) mali by mať vybudovanú vysoko kvalifikovanú zložku projekčnú, prevádzkovú a zložku pre novú techniku, aby mohli riešiť vrcholné problémy mechanizácie a automatizácie vo vodnom hospodárstve. V krajskom meradle podporujem návrhy, ktoré počítajú so zriadením krajských vodohospodárskych podnikov a s ďalšími, priamo riadenými zložkami v okresoch a vybraných ekonomicky ucelených oblastiach. Tieto krajské podniky by mali mať všetky zložky, a to tak projektovú, ako aj zložku investorskú, zložku stavebnú pre tieto stavby a generálne opravy a samozrejme — zložku pre správu, prevádzku a údržbu vodohospodárskych diel, zariadení a vodných tokov. Vytvorením organizácie, ktorá by obsiahla všetky práce, t. j. od projektovania cez výstavbu až po prevádzku a údržbu týchto zariadení — dosiahla by sa priaznivá situácia na zvýšenie ekonomiky a získali by sa tiež predpoklady pre zavádzanie chozrasčotu až po automatické ovládanie celých skupín vodohospodárskych diel a zariadení. Len v takomto odborne riadenom vodnom hospodárstve sa zaručí, že vodné hospodárstvo nebude už brzdou národného hospodárstva, ale jeho platnou kladnou zložkou.

Záverom svojho diskusného príspevku, vážené súdružky, súdruhovia poslanci, dovoľm si konštatovať, že dnešná organizácia vodného hospodárstva, vzhľadom na jeho roztrieštenosť, nie je na žiadúcej výške a v rámci nových zásad riadenia nášho hospodárstva je potrebné zlepšiť aj riadenie tohto úseku.

Podpredseda Kríž:

Ďakujem poslancovi **Lecovi**.

Do rozpravy prihlásený súdruh inž. J á n o š i k sa zriekol slova. Ďalším prihláseným je poslanec Matej B e r n í k.
Dávam mu slovo.

Poslanec Berník:

Vážená Slovenská národná rada,
súdružky a súdruhovia!

Pokladám za správne, že sa naša Slovenská národná rada zaoberá problémom vodného hospodárstva, ktorý je skutočne u nás pálčivý. Skutočne nám treba správne hospodáriť vodou a nielen v nížinných oblastiach, ale aj u nás, v horských a podhorských oblastiach. My máme u nás pomerne málo dobrej pôdy a preto musíme zúrodňovať všetko, čo sa dá. Ideme cestou meliorácií, ďalej budujeme hnojovicové hospodárstva a závlahy a budujeme malé vodné nádrže.

Posledné roky aj nám v horských oblastiach ukázali, že nemožno sa ani tu spoliehať len na to, kedy a koľko padne dažďových zrážok. Tiež nám ide o to, aby sme potrebné množstvo vody dostali do pôdy všetkými dostupnými prostriedkami tam, kde to potrebujeme, a takto aby sme aspoň sčasti riešili niektoré problémy v poľnohospodárstve.

Vybudovali sme v okrese dosiaľ 14 hnojovicových hospodárstiev a závlah, ktoré sú v prevádzke. Budujeme ďalšie a takto využívame každú možnosť kvapky vody v našich horách. Budovanie hnojovicových hospodárstiev v horských podmienkach je vec skutočne dobrá, ale zdá sa nám ešte pridrahá. Treba nám hľadať schodnejšie cesty riešenia.

Aj u nás často dochádza k tomu, že následkom dlhotrvajúcich alebo prudkých dažďov sa narobí veľa škody na našich poliach. Preto formou malých vodných nádrží chceme zachytávať vody, najmä jarné, ktoré sú z topenia snehu, prípadne i z jesenných dažďov. Tohto roku postavíme už 10 malých vodných nádrží, ktoré budú slúžiť našim poľnohospodárom a tiež i turistike.

Pri výstavbe malých vodných nádrží sme spolu s Výrobnou poľnohospodárskou správou a ONV zorganizovali pomoc závodov, najmä pomoc strojmi, a súčasne sväz mládeže zasa pomôže pracovnými silami spolu s našimi družstevníkmi. Pri tejto dobrej akcii sa však naráža na ťažkosť, že treba urobiť aspoň skromný geologický prieskum pôdy, a ten nemá obyčajne kto robiť. My sme si vec, pravda, vyriešili, ale ostatné okresy sú v tomto prí-

pade brzdené. Tu treba pomôcť cez naše Povereníctvo SNR pre pôdohospodárstvo a Geologický prieskum aj iným.

Dalej odporúčam, aby sa ujednotili názory na budovanie malých vodných nádrží, lebo iný názor majú poľnohospodári a iný vodári a potom sa môže stať, že narobíme aj chyby. Ľudové porekadlo hovorí, že „po súde je sedliak múdry“, tak aby to nebolo aj v tomto prípade. O tom, ako to vyzerá v našom Východoslovenskom kraji s vodou, hovoril súdruh poslanec L e c o; ja k tomu ešte dokladám:

Osobitnú skupinu tvoria obce a mestá, kde sa voda na pitie odoberá z povrchových tokov bez akejkoľvek úpravy, ako sú: Giraltovce, Svidník, Gelnica, Smolník, Krompachy, Slovinky, Levoča, Sabinov, Moldava a rad ďalších.

Náš krajský národný výbor je nútený z pridelených prostriedkov na roky 1966 až 1970 riešiť len najnutnejšie prípady. Už vôbec sa nepočíta s realizáciou čistiacich staníc, ktoré majú byť vybudované na základe uznesenia vlády číslo 949 z roku 1963, a tak sa v našom kraji situácia nerieši, čo je na škodu vecí.

Pravda, všetky naše požiadavky, najmä v našich obciach, nemôžu byť riešené už dnes investičnou výstavbou nákladných vodovodov. V obciach môžeme pomôcť hodne my, poslanci, a môžu mnoho urobiť naše národné výbory, a to: budovaním jednoduchých, nenáročných miestnych vodovodov, budovaním spoločných studní a malých studní tak, ako sa hovorí v návrhu na uznesenie Slovenskej národnej rady. Ja to pokladám za správne.

Avšak pri budovaní miestnych vodovodov v akcii „Z“ treba najprv zmeniť pomer k materiálu a odbornej práci. Doterajší pomer je nevyhovujúci. Treba určiť pomer na materiál i odbornú prácu zhruba tak od 60—80 % hodnoty diela a potom sa miestne vodovody budú lepšie robiť.

Pravda, treba zabezpečiť aj patričný materiál, najmä rúry, a občania budú robiť a veľmi radi. My sme takýto vodovod postavili v Žakarovciach tejto jari a veľmi rýchle. Že sme pri tom porušili i niekoľko predpisov, to nič, ale občania majú vodu, sami si ju urobili, voda tečie a to je hlavné.

Tiež tohto roku vybudujeme ďalších 10 studní bez nejakých veľkých nákladov, za pomoci národných výborov i našich občanov. Myslím si, že toto je jedna z najrýchlejších ciest, ako na našich dedinách riešiť problém pitnej vody aspoň dočasne, za výdatnej pomoci Slovenskej národnej rady pri pridelení materiálu a úprave niektorých predpisov.

Do môjho volebného obvodu zapadá časť výstavby vodného diela Ružín a zasahuje obce Margecany a Jaklovce.

Stavebné organizácie, ako Váhostav, Pozemné stavby i Okresný stavebný podnik, si svoje úlohy za 4 mesiace tohto roku plnia pomerne dobre. Ale Inžinierske stavby si svoje úlohy na tomto diele neplnia. To je organizácia, ktorá strpčuje život všetkým, nerešpektuje ani Krajskú koordinačnú komisiu, neplní svoje záväzky vo výstavbe kanalizácie a ciest v sídlisku, ľudia nadávajú, ale ich to ani nepohne. Upozornenia a požiadavky národných výborov sú pre nich málo. — Preto žiadam s. povereníka stavebníctva K o m p i š a, aby sa u Inžinierskych stavieb urobil patričný zákrok, lebo sú brzdou výstavby vodného diela Ružín.

Vodohospodári na Slovensku už dávnejšie uvažujú o prevode rieky Popradu do rieky Hornádu. Keď by sa tento prevod rieky Popradu uskutočnil, malo by to vyústiť výstavbou akumulácie nádrže u nás v okrese pri obci Hrabušice.

Mám dotaz, či sa táto myšlienka bude realizovať, a keď, v ktorom roku a v akom rozsahu. Robím to preto, aby sme my, v okrese, vedeli obec Hrabušice ďalej správne rozvíjať i vo výstavbe. Obec je už dnes v stavebnom uzávere.

Podobne prosím o informáciu, či sa tiež uvažuje o vodnej nádrži na rieke Hnilec v Mníšku nad Hnilcom, a keď, tiež v ktorom roku a v akom rozsahu, pre naše ďalšie riadenie. A ešte niekoľko problémov z môjho volebného obvodu.

Môj volebný obvod je bývalá „hladová dolina“, počínajúc od Krompách cez Margecany a končiac Hnilčíkom. Patrí do málo vyvinutej oblasti. Je tu niekoľko problémov, ktoré nemôžu riešiť okresné ani krajské orgány a preto prosím Slovenskú národnú radu o pomoc v riešení.

1. Naše Krompachy sú známe svojou revolučnosťou, ale iba z histórie sa žiť nedá.

V Krompachoch sa urobilo veľmi veľa a ešte sa urobí. Mrzí ma jedno, že naše Kovohuty nemajú do budúcnosti jasno, fabrika sa nebude ani obnovovať, ani rekonštruovať, ani nie je známa ďalšia výstavba. Mám dotaz, aké úvahy sú v plánovacích orgánoch s Kovohutami v Krompachoch pre budúcnosť?

2. Ďalej podľa smerníc na vypracovanie štvrtého päťročného plánu sa majú likvidovať málo efektívne prevádzky. Znovu to postihuje môj volebný obvod, a to postupným zatváraním prevádzok Železorzudných baní, aké sú napríklad Smolník, Mlynky a ďalšie.

Mám dotaz:

1. Či táto cesta je jediná a správna, či máme veci tak domyslené, že tieto prevádzky v tomto kúte Slovenska pozatvárame postupne a kedy sa to stane?

2. Keď sa prevádzky zatvoria, aká náhradná výroba sa dá miesto doterajšej?

3. Do môjho volebného obvodu patrí tiež závod Prakovce. Má svoje trvanie už viac ako 100 rokov. Tomuto závodu sa už nasľuhovalo viac ako dosť.

Na riešenie problémov Prakoviec boli prijaté už tri uznesenia vlády, a to: 1024/1960, 917/1961 a ďalej 104/1964. Tieto uznesenia sa však neplnia. — Závod nemá vyjasnenú perspektívu vo výrobe a vôbec, čo s ním?

Pýtam sa znovu skromne, či sú tieto uznesenia vlády ešte platné? Alebo boli zrušené? Ak áno, ak sú platné, prečo sa potom neplnia?

Viem, že sa nájdu cesty i spôsob vyriešiť i tieto môje požiadavky, za čo vopred vyslovujem vďaka mojich voličov za môj volebný obvod. *(Potlesk.)*

Podpredseda Kríž:

Ďakujem poslancovi Berníkovi.

Slovo dávam poslankyni Potočkovej.

Poslankyňa Potočková:

Vážená Slovenská národná rada,
súdružky a súdruhovia poslanci!

O problémoch s vodou hovoríme už dlhé roky, ale zdá sa, že sme zameškali kritický moment. Preto dnes stojíme pred tak vážnymi úlohami, ktoré sa týkajú menovite zásobovania obyvateľstva, priemyslu i poľnohospodárstva vodou. V našom Východoslovenskom kraji je to tým výraznejšie, pretože všetky úlohy, ktoré vyplývajú z uznesenia XII. sjazdu Komunistickej strany Československa, sa plnia v hospodárskej, kultúrnej i bytovej výstavbe podľa programu, no úsek vodného hospodárstva, pravda, s výnimkou výstavby veľkých vodných diel — si nevie zabezpečiť potrebný predstih. Rastú nám veľké sídliská, rozširujeme potravinársky priemysel, ktorý je odkázaný iba na pitnú vodu, ale vodné hospodárstvo nevie zabezpečiť ich požiadavky. Prečo sme vlastne na úseku vodného hospodárstva zaostali?

Až donedávna, pokiaľ nám niektoré kalamity vo vodnom hospodárstve neukázali pravú skutočnosť, nebol vari docenený celkom význam vodného hospodárstva. Vodohospodárske investície sú roztrieštené medzi viacerých investorov a často sa bezdôvodne

obmedzovali na krajné minimum u investora, ktorý zabezpečoval verejné investície. Z tohto titulu zanedbávala sa údržba a generálne opravy vodárenských zariadení. Dnes väčšina z nich nevyhovuje hygienickým požiadavkám. Napokon je to aj chaos v zabezpečovaní vodohospodárskych investícií u rozličných dodávateľov, ktorí nemajú dostatočnú odbornú a technickú vybavenosť. Príčinu týchto nedostatkov treba vari hľadať aj v častých organizačných zmenách, možno nie vždy celkom dobre premyslených.

Dnes je situácia v hospodárení s vodou, prirodzene, veľmi neprijemná. Ostáva nám teraz iba jedno riešenie: urýchlene likvidovať všetky kalamity súvisiace s nedostatkom pitnej vody a vydať veľmi prísne opatrenia na úsporné hospodárenie s vodou. Ešte prv, ako sa pristúpi k definitívnemu riešeniu zásobovania obyvateľstva, priemyslu i poľnohospodárstva pitnou vodou v rámci povodi, treba podľa miestnych podmienok zachytiť a upraviť všetky vodné zdroje na pitné a úžitkové účely a dať ich provízorne do prevádzky. Treba tu využiť každý prameň spodnej vody a každú studňu, ktorá má zdravý pitnú vodu. Musí nás k tomu viesť tá skutočnosť, že ešte dnes vo Východoslovenskom kraji až 8 % obyvateľov používa vodu na pitie a varenie z riek a potokov (v Prešovskom okrese je to 10 %) a 70—80 % domá-cích studní je zdravotne nevyhovujúcich.

Napríklad v Prešovskom okrese z 290 budov, v ktorých sú umiestnené materské škôlky a základné deväťročné školy, má 195 z vlastných alebo cudzích studní závažnú pitnú vodu, čo robí viac ako 68 %. Studne materských škôl a základných škôl sú zväčša murované, čerpanie sa robí vedrami, sú vybudované na hygienicky nevyhovujúcich miestach s možnosťou vtekania povrchových splaškových vôd. Opravy sa robia veľmi pomaly a ťažkopádne, aj keď naši občania sú ochotní pomôcť studne opraviť. Nemajú však dost odborníkov, nehovoriac už ani o ťažkostiach spojených so zabezpečovaním potrebného materiálu.

Budovanie náročných vodohospodárskych investícií každého druhu si vyžaduje prípravu na výstavbu nepomerne dlhých rokov. Celý rad skúseností nám svedčí o tom, že nedomyšlená príprava hlavne v budovaní skupinových vodovodov požiadavky nielenže nevyriešila, ale nastolila nové technické problémy.

Na to máme príklad zo skupinového vodovodu Drienovec—Košice, skupinového vodovodu Vyšný Slavkov—Prešov, Muránskeho skupinového vodovodu a nedoriešený problém pitnej vody v oblasti Michaloviec, Trebišova, Spišskej Novej Vsi. Nedostatok pitnej vody sa už signalizuje z celej tatranskej oblasti. Treba tu urýchlene pristúpiť ku komplexnému riešeniu, pretože hospodár-

stvo s vodou v tejto oblasti dostáva sa na hranicu kapacitných možností. V Tatrách nám rastie turistický ruch, prichádzajú v každom období cudzinci a nesmieme dopustiť, aby táto oblasť, ktorá je taká bohatá na vody, dostala sa do kalamity, akú máme dnes napríklad v Prešove.

S pitnou vodou máme teda problémov neúrekom. Rozchádzajú sa iba podľa miestnych pomerov a ročného obdobia. V Prešove zásobovanie pitnou vodou sa už rieši viac ako 50 rokov a ešte stále nie je doriešené. V minulosti bolo o celkovej potrebe veľmi mnoho polemiky. Keď sa dával v roku 1948 do prevádzky prešovský skupinový vodovod, ktorý má vodný zdroj vo Vyšnom Slavkove s kapacitou 85 l/sek, pridružili sa hlasy, že vodu z tohto vodného zdroja môžeme dodať aj do Košíc. Dnes je však situácia iná. Vtedy bolo pitnej vody pre Prešov nadbytok, dnes jej máme nedostatok. V dnešných pomeroch nám chýba asi 25 l/sek. Napríklad rodiny, ktoré bývajú v bytoch na druhom poschodí, sú bez dodávky pitnej vody a máme časť mesta Táborisko, ktoré dostáva vodu iba dva razy do týždňa.

V Prešove nám — na našu veľkú radosť — každý mesiac rastú bytové jednotky. Potravinársky priemysel, kde norma prikazuje kvalitu pitnej vody, je však bezmocný, pretože v širokom okolí mesta je voda chemicky závadná a ojedinelé vodné zdroje majú veľmi malú kapacitu.

Aj keď budeme realizovať všetky opatrenia, prijaté radou Okresného národného výboru v Prešove v decembri minulého roku, ktorými sa sleduje provizórne zásobovanie obcí Lipan a Sabinova a nového sídliska v Prešove pitnou vodou, nebude možné do roku 1970 uspokojiť všetky požiadavky na vodu. V rokoch 1969—1970 budeme pre nové tretie sídlisko v Prešove potrebovať oproti dnešnému stavu ešte raz toľké množstvo, aké dnes priteká do siete. Pritom nie sú však zohľadnené požiadavky na pitnú vodu priemyselným závozom v okolí Prešova.

Nutnosť rozšíriť Prešovský skupinový vodovod a správne hospodárenie s vodou na tejto skupine je úloha dlhodobá a je zapláňovaná v krajskom harmonograme v rokoch 1967—1970 s nákladom 37 miliónov korún. Aby sa však s výstavbou v roku 1967 začalo, je tu potrebná snaha a pochopenie zo strany Vodných zdrojov, Praha, ktoré ukončujú hydrogeologický prieskum v povodí rieky Torysy, ďalej Hydroprojektu, Bratislava, ktorý má vypracovať projekt. Času na to nie je teda veľa. Žiadame preto z Prešova o pomoc všetkých tých, ktorí sú do prípravy výstavby zainteresovaní. Okrem spomínaných patrí do tohto okruhu aj závod SIGMA, Hranice, ktorý bude montovať a dodávať čerpadlá

zariadenia. Veríme, že dodrží termíny montáží technologických zariadení. Chceme veriť, že tento závod termíny montáže i technologických zariadení dodrží.

V žiadnom prípade nechceme meškať v začatí i skončení výstavby rozšírenia prešovského skupinového vodovodu. Vynakladá sa preto všetko úsilie, aby bola včas predložená investičná úloha na schválenie. Ba snaha je zameraná aj na to, aby sa termíny ešte skrátili a k tomuto sa mobilizujú všetky sily a prostriedky. Bude to však márne, ak sa nenájde pochopenie zo strany Vodných zdrojov, národný podnik, Praha, ktoré aj keď majú v Prešove svoje prevádzkové stredisko, nenašli správnu cestu k spoločnému riešeniu takého vážneho problému, ako je potreba pitnej vody v Prešove.

Vo Východoslovenskom kraji je teda 32 % obyvateľov zásobovaných pitnou vodou z verejných vodovodov — v Prešovskom okrese 27,6 %. Veľká väčšina týchto vodovodov vykazuje vážne hygienické závady len preto, že nie je dost pracovníkov na preventívnu údržbu, a na druhej strane tento stav zapríčiňuje aj stavebná výroba, ktorá odovzdáva diela a zariadenia s veľkými skrytými závadami, lebo nemá odbornú kapacitu. Sú vážne dôvody k tomu, aby sa stavebná výroba na tomto úseku špecializovala a vytvorila sa vo Východoslovenskom kraji stavebná organizácia, podobne ako je to v iných krajoch, a splnilo sa tak uznesenie vlády číslo 385 z roku 1960.

Naši vodohospodárski pracovníci z Prešovského okresu si ťažia, že úsek vodného hospodárstva nemá doteraz správne zdôvodnené normy na stanovenie optimálnych počtov pracovníkov v jednotlivých prevádzkach. Zdá sa, že je tým narušená životnosť každého vodného diela. Vieme, že sa neopláca šetriť na údržbe a preventívnej ochrane základných prostriedkov. Pri vodných dielach je to tým výraznejšie, že nesprávnou a nedostatočnou údržbou sa znižuje životnosť až o 50 %. Tu sú potom tie hygienické závady, zhoršuje sa technická úroveň nielen na čerpacích zariadeniach, ale aj na rozvodnej sieti.

Bolo by preto rozhodne potrebné, aby už konečne po viac ako päťročnej príprave ústredné orgány na úseku vodného hospodárstva určili záväzné normy pre stanovenie počtov pracovníkov vo vodohospodárskych prevádzkach a takto odstránili veľké tolerancie, ktoré medzi vodohospodárskymi organizáciami a plánom vznikajú.

Dnes teda padá veľa kritických slov na zásobovanie pitnou vodou. Nároky na vodu rýchlo rastú a život na dedinách a v mestách chce skrátka — vodu. Preto je nevyhnutné využiť všetky pro-

striedky a technické vedomosti, aby sme sa s problémami vody podľa miestnych podmienok vypořádali, urýchlene likvidovali terajšie kalamity, začali budovať vodovody, kanalizáciu a hlavne čistiace stanice odpadových vôd rýchlejšie, ako to bolo doteraz. Všetci veríme v našom kraji a zvlášť v našom okrese a meste Prešove, že nové opatrenia a uznesenia Slovenskej národnej rady budú k tomuto prvým krokom a úsek vodného hospodárstva bude mať v našom národnom hospodárstve potrebný predstih.

Podpredseda Križ:

Ďakujem poslankyni **P o t o č k o v e j**.

Slovo dávam poslancovi **B e l o v i c k é m u**.

Poslanec Belovický:

Vážené súdružky a súdruhovia!

Výstavba vyspelej socialistickej spoločnosti kladie veľké nároky na zabezpečenie národného hospodárstva a ostatných potrieb spoločnosti vodou v dostatočnom množstve i kvalite. Rozvojom priemyslu a poľnohospodárstva v Stredoslovenskom kraji, najmä v posledných rokoch, prudko rastú tiež požiadavky na zásobovanie vodou. S rastom priemyslu sa vybudovali nové sídliská, podstatne sa rozrástla bytová výstavba v mestách i na dedinách, pričom s radosťou môžeme konštatovať, že úroveň nového bytového fondu na dedinách nezaostáva za mestom. Tu by sme mohli akosi ukázať na niekoľko príkladov, kde nám vyrastajú nové socialistické dediny skutočne s vyspelou kultúrou bývania. Aj v tejto oblasti dochádza k vyrovnávaniu mesta s dedinou, na čom má podstatný vplyv tá skutočnosť, že sa utvorili mnohé a mnohé výhodné pracovné príležitosti v priemysle, v poľnohospodárstve a postupne v kraji nastáva konsolidácia poľnohospodárstva a skutočne zabezpečujeme rast poľnohospodárskej výroby a tržnej produkcie.

Tieto skutočnosti sa však odrážajú vo zvyšovaní požiadaviek obyvateľstva na zabezpečenie zdravej, hygienicky nezávadnej pitnej vody. To je možné zabezpečiť len budovaním ďalších verejných vodovodov, ako aj rekonštrukciou a rozšírením vodných zdrojov a jestvujúcich zariadení. To i v podmienkach Stredoslovenského kraja vyžaduje pre najbližšie obdobie zmenu štruktúry vodohospodárskych investícií v prospech výstavby vodovodov na

úkor riešenia vodohospodárskych úprav v povodiach Ipl'a, Slanej a Rimavy. Krátenie investícií v tejto oblasti na Iple, Slanej a Rimave je na škodu zvýšeniu poľnohospodárskej výroby, lebo ide v podstate o najproduktívnejšie okresy v našom Stredoslovenskom kraji.

Súčasne musíme naďalej intenzívne zabezpečovať hygienické odvádzanie splaškových vôd zo sídlisk a z miestneho priemyslu, a to predovšetkým rozširovaním siete kanalizácií, a venovať pozornosť čistote tokov. Tieto problémy sú predmetom záujmu širokej verejnosti. Zabezpečenie obyvateľstva pitnou vodou a vodohospodárske opatrenia boli najčastejším predmetom kritiky a možno povedať oprávnenej kritiky požiadaviek voličov na predvolebných schôdzach a sú i v súčasnom období akosi v pozornosti na členských schôdzach strany, na verejných schôdzach a na zasadnutiach miestnych národných výborov v našom kraji. Ich riešenie zostáva i naďalej významným programom činnosti poslancov a národných výborov všetkých stupňov v našom kraji. Tieto problémy okolo kritiky a požiadaviek našich voličov na predvolebných schôdzach už sme do istej miery začlenili do plánu na rok 1965 a zaraďujeme ich do plánu na rok 1966 a na štvrtú päťročnicu tak, aby sme ich postupne v našom kraji mohli realizovať.

Pokladám za veľmi správne, súdružky a súdruhovia, že sa otázka vodného hospodárstva dostáva na program rokovania Slovenskej národnej rady, pretože riešenie týchto problémov je najvyššie aktuálne a potrebné, predovšetkým z hľadiska ďalšieho rozvoja národného hospodárstva, ale i z hľadiska uspokojenia potrieb pracujúcich v tejto oblasti.

Vysoko oceňujeme pomoc, ktorú nám pri riešení zložitých vodohospodárskych problémov poskytujú ústredné i slovenské národné orgány. Dovoľte mi vyjadriť názor jednak našich pracujúcich a môj osobný, že práve bez tejto pomoci by sme nemohli úspešne riešiť a zabezpečovať problémy v oblasti vodohospodárskych režimov v Stredoslovenskom kraji.

Zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou ostáva naďalej jednou z prvoradých úloh vodného hospodárstva v Stredoslovenskom kraji. Vybudovaním veľkých skupinových vodovodov z Hriňovej do Lučenca, Filáкова a oblastí Modrokamenských uhľoŕných baní, Pohronskeho skupinového vodovodu v zásade sa riešila otázka zabezpečenia vody pre naše mestá. Pre dôsledné využitie kapacity týchto zariadení je potrebné pokračovať s postupným pripájaním príľahlých obcí. Treba otvorene povedať, že nie je ešte doriešená otázka definitívneho vodného zdroja pre okres Prie-

vidza, kde sa ráta so značnou bytovou výstavbou v Stredoslovenskom kraji do roku 1970 pre zabezpečovanie stabilizácie pracovných síl v banskom priemysle. Veľmi dôležitou otázkou naďalej zostáva riešenie vodného zdroja pre Žilinu a Rimavskú Sobotu. V blízkom okolí týchto miest boli už vyčerpané možnosti získania vody a riešenie si vyžiada značné investičné náklady. Ide najmä o zabezpečenie a akumuláciu vody z povrchových tokov — nádrž na Tužinke, Varínke a Rimave.

Podľa plánu naďalej sústreďíme pozornosť na budovanie vodovodov v obciach nad 5 tisíc obyvateľov, ako aj v obciach, kde by mohlo dôjsť k výskytu infekčných chorôb v dôsledku používania nevyhovujúcich zdrojov vody.

Treba povedať, že celkový počet vodovodov v Stredoslovenskom kraji je priaznivý. Chcel by som však poukázať na to, že ide o vodovody vybudované v oblastiach s priaznivými hydrogeologickými pomermi, predovšetkým na Pohroní a hornom Považí. Naproti tomu v oblasti Kysúc, Oravy a celej južnej časti kraja je zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou nedoriešené. Tu nás čaká skutočne veľká a zodpovedná práca. Časť týchto problémov okolo Kysúc, Oravy a južnej časti nášho kraja chceme riešiť v ročných plánoch štvrtej päťročnice.

V Stredoslovenskom kraji sa dosiahli dobré výsledky aj vo využívaní zveľaďovacej akcie pre riešenie zásobovania obyvateľstva pitnou vodou. Od roku 1952 sa vybudovalo 78 vodovodov s hodnotou diela za 28 miliónov 980 tisíc korún, pričom štátny príspevok bol 15 miliónov 358 tisíc korún, čo predstavuje v priemere 53 % celkovej hodnoty diela.

Vo výstavbe vodovodov v uplynutých rokoch sa utvorili pomerne priaznivé finančné a plánovacie predpoklady na dosiahnutie ešte lepších výsledkov. Stavebné organizácie však vodnému hospodárstvu v Stredoslovenskom kraji ostali v rokoch 1960—1964 dlžné viac ako za 30 miliónov korún. Pochopiteľne, že na tomto nesú vinu i samotné národné výbory. V nemalej miere k nevyčerpaniu pridelených finančných prostriedkov prispelo tiež rozptýlenie vodohospodárskej výstavby do niekoľkých dodávateľských organizácií, ktoré neboli špecializované a dostatočne vybavené na uskutočňovanie náročnej komplexnej vodohospodárskej výstavby. Treba povedať, že popri neplnení úloh trpela v mnohých prípadoch i kvalita prevádzaných prác. Tieto poznatky signalizujú potrebu vytvoriť špecializované stavebné organizácie a konkrétne zvýšiť výrobnú kapacitu, predovšetkým u Stredoslovenských vodohospodárskych stavieb v Žiline. Dovolím si poukázať na to, že technicky náročné vodohospodárske stavby ne-

vytvárajú vždy pre dodávateľa predpoklady na dosiahnutie žiadúcej produktivity práce, a teda z podnikového hľadiska sú pre dodávateľa nevýhodné. V dôsledku takejto situácie dodávateľské podniky neboli dostatočne hmotne zainteresované na plnení a prekračovaní úloh štátneho plánu. Prosím, aby sa nad týmto problémom skutočne do budúcnosti uvažovalo.

Súdružky, súdruhovia!

V ďalšej časti môjho diskusného príspevku chcem nadviazať na úvodné slovo súdruha povereníka Boďu v otázke čistoty tokov.

Pri priemyselňovaní Stredoslovenského kraja dochádzalo zvlášť od roku 1958 k postupnému zhoršovaniu kvality vody v tokoch. Dnes z celkovej dĺžky 2445 kilometrov je znečistených 421 kilometrov, čo je viac ako 17 % nad prípustné hranice, a voda sa tak stáva neupotrebitelnou na ďalšie používanie. Celulóžky v Ružomberku, Žiline a Martine ako hlavní znečisťovatelia v povodí Váhu, ale i ďalší nedostatočne zabezpečujú výstavbu čistiacich zariadení. Tento stav do istej miery vyplýva i z neujasnenosti ďalšieho rozvoja a technológie výroby v týchto závodoch. Snahou vodného hospodárstva je riešiť ekonomicky výhodné spoločné čistenie priemyslových i mestských odpadových vôd, avšak priemysel nie je schopný poskytnúť včas záväzné podklady k správne vyprojektovaniu čistiarenských zariadení. Podklady, ktoré priemysel poskytuje, sa často menia, čím sa z roka na rok odkladá výstavba čistiarenských zariadení. Veľmi málo pozornosti venujú závody tiež využívaniu odpadových vôd na získanie surovín, krmív a podobne. Tak napríklad sa stalo, že Harmanecké papierne, kde sa odpadové vody mali použiť pri výrobe cementu v Banskej Bystrici, nerealizovali vyprojektované zariadenie práve z neujasnenosti ďalšieho rozvoja závodu. Typickým prípadom odďaľovania výstavby čistiarenského zariadenia z titulu technologických zmien vo výrobe je neujasnenosť perspektívy závodov v Ružomberku. V roku 1960, keď sa začala pripravovať výstavba mestskej čistiacej stanice v Ružomberku, hľadali vodohospodárske orgány možnosť spoločného čistenia mestských a priemyslových odpadových vôd z Celulóžok a Bavlnárskych závodov. V tom čase neboli dostatočné podklady, na základe ktorých by bolo možné zodpovedne posúdiť a vyprojektovať spoločné čistiarenské zariadenia. V dôsledku toho uvažovalo sa o samostatnom čistení odpadových vôd celulóžových i mestských. V nadväznosti na to bol vypracovaný projekt a za-

bezpečená výstavba mestskej čistiacej stanice. Po odstupe času sa ukázalo, že existujú reálne predpoklady na zabezpečenie čistenia všetkých odpadových vôd, mimo sulfitových výluhov v spoločnom zariadení. To, pravda, znamená, že celá realizácia sa musí odsunúť do ďalších rokov, čím vznikajú vážne národohospodárske škody.

Komplikovaná situácia je tiež v povodí hornej Nitry, kde priemyselný uzol Prievidza—Nováky produkuje značné množstvá vysoko znečistených odpadových vôd, čo má nepriaznivý vplyv na celé Ponitrie. O tom čiastočne hovoril i v diskusii aj súdruh poslanec Machata. Situácia sa stala ešte vážnejšou, keď po nedávnej deštrukcii hrádze odkaliska v Zemianskych Kostolanoch dochádza k priamemu vypúšťaniu odpadových vôd z Elektrárne a Chemických závodov do rieky Nitry. V dôsledku toho sa voda z rieky Nitry stáva nepoužiteľnou a je ohrozené zdravie obyvateľstva i prevádzka priemyslu v údolí tejto rieky. Taktiež cirkulačná voda, získavaná pre časť prevádzky Elektrárne z odkaliska, musí byť nahradená dodávkou čistej vody, čím vznikajú ďalšie národohospodárske škody. Ide o haváriu, ktorej riešenie presahuje rámec a možnosti Stredoslovenského kraja a problémy sa riešia za pomoci vyšších orgánov, najmä za pomoci súdruhov z Ústredného výboru Komunistickej strany Slovenska, Slovenskej národnej rady, kde je v súčasnom období ustanovená osobitná komisia. Tam aktívne pracuje, najmä pomáha s. Barbírek, tajomník, povereník Slovenskej národnej rady s. Štencľ i ďalší súdruhovia.

Treba povedať, že včera akosi pri ďalšej tej havárii vznikli ďalšie národohospodárske škody a boli ohrození na životoch ľudia, kde, pochopiteľne, celkom prišli štyria o život a niekoľkí ležia v nemocnici.

Značné problémy spôsobuje znečisťovanie vody rieky Slanej a Rimavy. Slaná je vplyvom odpadových vôd z celulózky v Gemerskej Hôrke vysoko znečistená. Stav sa zhorší v najbližších mesiacoch zvýšením znečistenia už aj tak znečistenej rieky Rimavy vplyvom odpadových vôd z nového Potravinárskeho kombinátu v Rimavskej Sobote. Postup prác na spoločnej čistiacej stanici sa v roku 1965 síce zlepšil, avšak manko zaznamenané v roku 1964 stále trvá a termín ukončenia je naďalej ohrozený. To bude znamenať, že Potravinársky kombinát po uvedení do prevádzky spôsobí svojimi odpadovými vodami nielen nám, ale i vodohospodárskym orgánom v Maďarskej ľudovej republike vážne starosti.

V súvislosti s riešením odtokových pomerov na Iplí sa v uply-

nutých rokoch dosiahli pekné výsledky. Prevažná časť toku okrem úseku, kde tvorí tok súčasne štátnu hranicu, sa upravila a posledný úsek medzi obcami Holiša a Boľkovce je pre výstavbu pripravený. V tomto smere treba kladne hodnotiť aktívny prístup orgánov Slovenskej národnej rady k riešeniu problémov Ipľa. Vláda republiky dňa 19. mája t. r. dala zásadný súhlas k zmene štátnych hraníc v záujme riešenia vodohospodárskych úprav v hraničnom úseku.

Z hľadiska rozvoja poľnohospodárskej výroby pokladáme za nevyhnutné postupne uskutočniť ešte účinnejšie a komplexnejšie vodohospodárske zásahy v údolí Ipľa, Slanej a Rimavy. Mám na mysli vybudovanie nádrží v Ružinej, ďalej Brezničke, na Rimavici i Slanej a veľkoplošné závlahy v týchto povodiach.

Všeobecne, súdružky a súdruhovia, sú známe problémy spojené s výstavbou vodného diela Liptovská Mara, okres Liptovský Mikuláš. Na základe uznesenia vlády investovali sa už do prípravných prác i na vysídlenie obcí značné finančné prostriedky okolo výstavby tohoto vodného diela. Pokladám preto za potrebné, aby sa za pomoci Slovenskej národnej rady a jej orgánov otázka výstavby vodného diela Liptovská Mara doriešila.

Treba otvorene povedať, že oddaľovaním tejto vodohospodárskej stavby a jej nevyjasnením — vznikajú vážne — podčiarkujem, vážne politické a národohospodárske škody, najmä preto, že je tam viac ako 10 rokov, prakticky 15 rokov, stavebná uzávera. Ľudia sú politicky presvedčení o správnosti tohto diela a po druhé — ako som sa už zmienil — značné prostriedky boli už na toto dielo zo strany štátu vynaložené.

Odporúčam urýchlene zvážiť, súdružky a súdruhovia, efektívnosť a návratnosť týchto investícií z hľadiska tejto vodohospodárskej stavby a na základe tohto rozhodnúť v najvyšších štátnych orgánoch. Dovolím si poznamenať, že k tomuto problému som diskutoval i na poslednom plenárnom zasadnutí vlády, kde som tiež žiadal, aby sa tento problém riešil v spojitosti s úlohami 4. päťročného plánu.

V rámci zavádzania nových zásad plánovitého riadenia národného hospodárstva sa má zaviesť odborové riadenie aj vo vodnom hospodárstve. Treba pripomenúť, že ide o správnu politickú a ekonomickú líniu a opatrenia v tomto smere iste prispejú k lepšiemu plneniu úloh vo vodnom hospodárstve.

Záverom, vážené súdružky a súdruhovia, dovoľte mi ubezpečiť Slovenskú národnú radu, že orgány, poslanci a funkcionári národných výborov Stredoslovenského kraja, urobia všetko, aby sa závery dnešného významného rokovania Slovenskej národnej ra-

dy v Stredoslovenskom kraji v plnom rozsahu realizovali, na čo vytvárame aj priaznivé podmienky v pláne na 4. päťročnicu.

Ďakujem za pozornosť.

Podpredseda Kríž:

Ďakujem poslancovi Belovickému.

Oznamujem, že teraz nasleduje krátka, 10-minútová prestávka.

(Prestávka.)

(Po prestávke):

Predseda Chudík:

Pokračujeme v rozprave.

Prehovorí minister poľnohospodárstva, lesného a vodného hospodárstva súdruh inž. Burian.

Minister poľnohospodárstva, lesného a vodného hospodárstva inž. Burian:

Vážená Slovenská národná rada,
soudružky a soudruzí!

Dovoľte, abych jménom delegace vlády našej republiky pozdravil vaše plenárne zasadanie a vyslovil jeho jednanie plného úspechu a zďaru.

Závažným bodom vašeho dnešného jednania jsou problémy a hlavní úkoly vodního hospodářství na Slovensku. Jde o velmi závažnou problematiku, která se prakticky týká téměř všech odvětví národního hospodářství a každého z nás. Proto také prostředky, které věnuje naše společnost na rozvoj vodního hospodářství, se neustále zvyšují. Např. na čtvrtou pětiletku je to o 14,3 % více než na období 1961—1965. Je však třeba otevřeně říci, že přesto nelze naráz vyřešit a pokrýt všechny, i oprávněné požadavky, které se tu během nejenom poválečné doby nahromadily v důsledku zvýšených požadavků rozvoje národního hospodářství a růstu životní úrovně, ale mnohé z nich už pocházejí z období předmnichovské republiky nebo ještě starších období.

Základním rysem rozvoje vodního hospodářství je postupný

přechod od dosud převažně extenzivního způsobu na intenzivní hospodaření s vodou. To znamená, že musíme velmi pečlivě zvážit jak zaměření investic ve vodním hospodářství, tak i zavedení ekonomických opatření u jednotlivých uživatelů vody s cílem, aby co nejlépe hospodářili s vodou a co nejefektivněji využívali vodní zdroje.

Tato situace je dána tím, že Československo je odkázáno — s výjimkou Dunaje — prakticky pouze na vlastní zdroje vody ze zražek, které nejsou bohaté. Zásoby v našich tocích se v suchých obdobích odhadují na 14 miliard m³ vody ročně, které jsou nerovnoměrně rozděleny v jednotlivých povodích na území státu i během roku. Z tohoto množství již v roce 1970 použijeme zhruba 5 miliard m³, a potřeba k roku 1980 dosáhne asi 10 miliard m³ vody ročně, to jest plných 70 % objemu našich využitelných vodních zásob.

Voda tak stále zřetelněji nabývá charakteru velmi cenné suroviny, jejíž bilancování se především v oblastech hospodářsky exponovaných stále častěji setkává s velmi vážnými potížemi. Rozvojem industrializace neustále roste počet vodohospodářsky pasivních oblastí. Například stačí připomenout Hornonitriansko, které je konkrétním příkladem, kde nedostatek vody se může v krajním případě stát i limitujícím faktorem, určujícím hranici dalšího rozvoje hospodářství, a tedy i životní úrovně celých oblastí.

Soudružky a soudruzi,

současný stav a problémy rozvoje vodního hospodářství na Slovensku jsou vcelku výstižně rozebrány ve zprávě pověřence pro zemědělství soudruha Kolomana B o d i, kterou jste obdrželi jako podklad pro dnešní vaše jednání. Ve svém diskusním příspěvku chci proto pohovořit o těch, které se zřetelem na současný stav vodního hospodářství a na možnosti národního hospodářství považujeme za nejnaléhavější řešit.

Směrenice k plánu čtvrté pětiletky, které byly projednávány na plénu Ústředního výboru KSČ v minulém měsíci, určují, že rozvoj vodního hospodářství do roku 1970 nutno orientovat především na řešení nejnaléhavějších problémů, to znamená

- na prvním místě na zabezpečení obyvatelstva pitnou vodou a
- na vybavení měst kanalizacemi a čistírnami odpadních vod, zvláště v případech soustředěné bytové výstavby;
- teprv v třetím pořadí je to pak rozšíření hlavních zdrojů vody pro průmysl a zemědělství.

Dvěma cílům je nutno podřídit rozdělení prostředků. Ne snad proto, že by byl přebytek zdrojů pro průmysl a zemědělství, ale proto, že budování vodovodů a kanalizací je mnohem důležitější a na všechno při nejlepším vůli zřejmě nestačíme.

Jsem si plně vědom, že přitom nebudou moci být zajištěny mnohé velmi naléhavé problémy. Jsou vám však známy potíže, se kterými jsme se v posledních letech setkali a které znamenaly krácení především investičních prostředků, abychom nemuseli provádět opatření, která by znamenala snížení životní úrovně. Tím horší je ovšem skutečnost, že vydělených prostředků se plně nevyužívá. I situace ve čtvrté pětiletce je taková, že musíme opravdu velmi pečlivě vážit, na co investice co neúčelněji a nejefektivněji vynaložíme. Zpráva a diskuse konkrétně potvrzují, že dát přednost vodovodům a kanalizacím je správné. Bude nutné struktuální změnu vodovodního hospodářství ve 4. pětiletce přehodnotit ve prospěch vodovodů a kanalizací, jinak po letech bychom znovu museli konstatovat, že u nás výstavba vodovodů a kanalizací zaostává.

Proto podle směrnic Ústředního výboru přidělujeme v celostátním měřítku na jmenovité akce tyto podíly prostředků:

- na vodovody, kanalizace, městské čistírny odpadních vod 65,3 %
- na úpravu vodních toků a budování nádrží bez energetického využití 25,6 % a
- na dobudování vodních nádrží s energetickým využitím 9,1 %.

Nejdůležitějším úsekem je tedy zlepšení vodohospodářské péče o obyvatelstvo, to znamená výstavba vodovodů, kanalizací a městských čistíren odpadních vod.

Znám z osobních poznatků z návštěv řady obcí zde na Slovensku, zejména na Nitransku, jak je to závažný problém. Za sebe hovoří skutečnost, že koncem loňského roku na Slovensku

používalo vodu z vodovodu jen 31,7 % obyvatel
a na kanalizaci bylo zapojeno dokonce pouze 21,2 % obyvatel.

V souvislosti s tímto stavem a dalším rozvojem je zajímavé porovnat dosavadní vývoj.

Tak např. na výstavbu vodovodů bylo věnováno v letech 1951—1955 285 mil. Kčs, a vezmeme-li to za 100 %, pak v roce 1956—1960 394 mil. Kčs, to je o 38 % víc, v roce 1961—1965 634 mil. Kčs, to je proti roku 1951—1955 223 % a v roce 1966—1970 má být věnováno 809 mil. Kčs, to je 284 %.

Znamená to, že na výstavbu vodovodů bude na Slovensku ve čtvrté pětiletce dáno více jak za 11 let v období 1950—1961.

Ještě výraznější vzestup se jeví u kanalizací, kde bylo vynaloženo v letech 1951—1955 216 mil. Kčs, vezmeme-li to za 100 %, pak v letech 1956—1960 256 mil. Kčs, to je 119 %, v letech 1961—1965 697 mil. Kčs — 323 % a v letech 1966—1970 se plánuje 990 mil. Kčs, to je 459 mil. Kčs.

Znamená to, že v příští pětiletce bude vynaloženo více jak čtyřiapůlkrát více než v období 1951—1955 a že je to více než dvojnásobek částky, která byla vynaložena v desetiletí 1951—1960.

A přes tento výrazný vzestup prostředků nedochází k takovému zlepšení, jaké by odpovídalo našim požadavkům. Vždyť v roce 1970 to bude stále ještě 60 % obyvatel, kteří nebudou zásobováni vodou z vodovodů a bude to přes 70 % obyvatel, kteří nebudou používat výhod veřejné kanalizace.

Z toho je patrné, že napravovat závažné chyby minulosti, zvláště z předmnichovské republiky, není snadný úkol a je to úkol velmi náročný na finanční i materiálové prostředky a na stavební a montážní kapacity.

Přitom bude však velmi účelné případně při podrobném vypracování návrhu plánu na čtvrtou pětiletku v jednotlivých okresech a krajích tak, aby byl ještě dále zvýšen podíl prostředků pro vodovody a kanalizace. Z celkového globálu investičních prostředků je na Slovensku vydělováno pro vodovody a kanalizace 54,5 % prostředků, zatím co v českých krajích byla preference tohoto úseku výrazněji vyjádřena tím, že z celkového globálu pro české kraje je na výstavbu vodovodů a kanalizací přidělováno 72,3 %. Jsem toho názoru, že jestliže byl úkol budování vodovodů a kanalizací včetně městských čistíren vod označen za hlavní článek problémů vodního hospodářství do roku 1970, že je na něj potřeba důsledněji soustředit prostředky.

Nemusí přitom vždy jít o rozsáhlé akce, neboť v řadě míst je možné zásobování obyvatel pitnou vodou řešit i cestou výstavby místních vodovodů, úpravou místních zdrojů vody, využíváním společných studní a pod., tak jak to i zde v diskusi bylo hovořeno. Při této příležitosti bych chtěl připomenout, že zejména otázce studní, na něž je zatím odkázáno na Slovensku téměř 70 % obyvatel, musíme věnovat zvýšenou pozornost. Podle prověrek hygienicko-epidemiologické služby zhruba 70 % studní nevyhovuje požadavkům hygieny a situace se zhoršuje přesto, že byl vybudován značný počet nových studní. Příčiny vidíme především v tom, že nové studně jsou prováděny nekvalitně, přičemž často chybí prostředky na rekonstrukci a údržbu studní starších; národním hospodářství chybí odborní pracovníci, zejména studnaři. Ostraňování těchto nedostatků musí být proto

řešeno mnohem užší spoluprací vodohospodářských organizací a národních výborů.

Z větších investičních akcí uvažují směrnice ústředního výboru, že již v roce 1966 bude zahájena výstavba vodovodů v Bratislavě, Štúrově, Galantě, Skalici, Prievidzi a dalších místech, v roce 1967 v Seredi, Trnavě, Kolárovi, Žilíně a jinde. Kanalizace a čistírny budou postupně vybudovány v Bratislavě, Liptovském Mikuláši, Trenčíně, Topolčanech, Banské Bystrici a dalších místech. V nezbytném, i když omezeném rozsahu bude pokračovat i výstavba vodních nádrží a úprav toků. Bude nyní záležet na vodohospodářských organizacích, aby zajistily včas potřebnou přípravu a hledaly další cesty k efektivnímu využití plánovaných investičních prostředků.

Dalším důležitým úkolem našeho vodního hospodářství je podstatné zlepšení péče o čištění odpadních vod, zvláště průmyslových. Od roku 1957 do roku 1964 bylo při výstavbě čistíren odpadních vod investováno necelé dvě miliardy korun. Uvedli jsme do provozu celkem 407 čistíren. Dalších 160 čistíren je rozestavěno. Řada z nich má být v letošním roce uvedena do zkušebního, nebo trvalého provozu, jako například městské čistírny v Praze a v dalších městech.

Situace pro řešení problému čistoty vod není ani pro nejbližší léta uspokojivá, i když se do roku 1970 počítá s výstavbou čistíren asi za 2,5 miliardy Kčs, z toho na Slovensku asi za 1 miliardu Kčs.

Situace je taková, že celkové znečištění toků zhruba způsobuje z poloviny asi 60 průmyslových závodů a z druhé poloviny dalších 640 menších zdrojů znečištění.

Mezi rozhodující zdroje znečištění patří i závody, které jsou výběhové, to znamená u kterých čistírny již budovány nebudou. Jsou to hlavně celulózky, jejichž odpady ničí jen na Slovensku několik set kilometrů nejkrásnějších řek. Teprve s likvidací závodů Gemerská Horka, Harmanec, Martin a rekonstrukci dalších, a zabezpečením dodávek technologického zařízení pro čistírnu vod může nastat zásadní obrát v čistotě slovenských řek.

Další velké úlohy čekají naše vodní hospodářství i na úseku investiční výstavby. Ve čtvrté pětiletce bude z celkového objemu 9,1 mil. Kčs použito na zajištění rozvoje vodního hospodářství na Slovensku 3,3 mil. Kčs.

Významnou vodohospodářskou investicí, která má zajistit energetické a plavební využití Dunaje a současně komplexně řešit problematiku Podunajské nížiny, je připravovaná společná československo-maďarská soustava vodních děl na Dunaji pod

Bratislavou. V současné době se zpracovávají v úzké spolupráci s maďarskou stranou variantní investiční úkoly s cílem najít nejvhodnější technické řešení.

Značná pozornost je na Slovensku věnována meliorační výstavbě, zejména rozvoji závlah, a to jak závlah čistou vodou, tak zejména závlah hnojivých v horských a podhorských oblastech. Z celostátního objemu investičních prostředků 766,1 mil. Kčs, vynakládaných na meliorace v roce 1965, připadá na Slovensko 350,4 mil. Kčs, t. j. 45,7 %.

Bylo by ovšem málo platné, kdybychom v plánu dávali prostředky a plán nebyl plněn. Jsme si vědomi, že letošní mimořádně nepříznivé počasí v prvním čtvrtletí nepříznivě ovlivnilo nízké plnění plánu. Celkový objem melioračních prací byl totiž splněn je na 12 % ročního objemu. Je nutné, aby výrobní zemědělské správy spolu s dodavateli učinili opatření, aby výpadek plánu za první čtvrtletí byl co nejryhleji vyrovnán.

Důležitým úkolem letošního roku je budování malých vodních nádrží a závlah. Výrobní zemědělské správy a zemědělské závody na Slovensku se zavázaly provést výstavbu a rekonstrukci 299 zařízení k zadržení vody. Celková rozpočtová hodnota těchto zařízení činí přes 45 mil. Kčs. Plnění těchto závazků je však velmi neuspokojivé. K 30. dubnu t. r. bylo rozpracováno pouze 37 akcí, t. j. 16 % celkového úkolu. Značně v plnění závazku zaostává Východoslovenský a Západoslovenský kraj. Zatímco kraj Středoslovenský má rozpracováno již 38 % z celkového úkolu, kraj Východoslovenský má zahájeny pouze 2 akce z plánovaných 74. Uložili jsme proto krajským výrobním zemědělským správám provést taková opatření, aby byly úkoly splněny. Zde žádné výmluvy nepomohou, neboť potřebné finanční prostředky a materiálové fondy pro výstavbu těchto nádrží byly v požadované hodnotě poskytnuty. Proto je třeba, aby byly také výrobními správami a zemědělskými závody plně využity. Z našeho ministerstva jsme rovněž rozepsali přímou pomoc na výstavbu těchto nádrží v hodnotě přes 20 mil. Kčs na podporu této akce.

Ve čtvrté pětiletce bude na Slovensku věnována na meliorační výstavbu plná polovina celostátních prostředků. V kapacitách je to dokonce mnohem více. Vždyt v příštích pěti letech má být např. vybudováno 120 000 ha závlah, t. j. více než je dnešní stav v celé ČSSR.

Značná pozornost je věnována rozvoji hnojivých závlah v horských a podhorských oblastech Středoslovenského a Východoslovenského kraje. Výstavba závlah čistou vodou je koncentrována především do úrodných oblastí Považí, Malého Dunaje a Žit-

ného ostrova a Východoslovenské nížiny.

Z celkového rozsahu 126 000 ha nové výstavby závlah mají činit veľkoplošné závlahy 54 000 ha. Dosavadní zkušenosti i závěry z jednání odborníků ukazují, že zvláště u veľkoplošných závlah je nutno mnohem důsledněji řešit v první řadě problémy samotné zemědělské výroby, to znamená, zajistit v plném rozsahu připravenost zemědělského závodu na závlahový provoz. Po vyřešení těchto otázek je možno přistoupit k vlastnímu technickému řešení závlah.

Ukazuje se, že je bezpodmínečně nutno si předem důkladně rozvážit a propracovat zaměření rostlinné a živočišné výroby, zabezpečit proškolení kádrů a vytvořit přednostně takové materiálně-technické podmínky pro výrobu a bytové a pracovní podmínky pro kvalifikované pracovníky, aby byly co nejefektivněji pro další růst zemědělské výroby podmínky, vytvořené závlahovou soustavou.

Soudružky a soudruzi,

závěrem bych chtěl poděkovat předsednictvu Slovenské národní rady, že věnovalo otázkám a problémům rozvoje vodního hospodářství na Slovensku takovou pozornost. Materiál a průběh diskuse ukazuje, že jde o velmi závažné problémy.

Chtěl bych vás proto ujistit, že ústřední výbor strany, vláda republiky a ministerstvo zemědělství, lesního a vodního hospodářství věnují těmto problémům zvláště v poslední době mimořádnou pozornost. Jsem přesvědčen, že vzájemnou spolupací se nám podaří tyto problémy úspěšně řešit.

Predseda Chudík:

Ďakujem súdruhomu ministrovi Burianovi a dávam slovo súdruhomu poslancovi Františkovi Faragovi.

Poslanec Faraga:

Vážená Slovenská národná rada,
súdružky a súdruhovia poslanci!

Je veľmi správne, že Slovenská národná rada na dnešnom rokovaní zaoberá sa tak vážnym problémom, ako je súčasný stav vo vodnom hospodárstve na Slovensku.

Dovoľte mi, aby som vo svojom diskusnom príspevku zaoberal sa aspoň jedným z dnes nastolených problémov v našom kraji, hlavne v okresoch Lučenec a Rimavská Sobota, a to je otázka nedostatku vody v poľnohospodárstve.

XII. sjazd KŠČ vytýčil úlohu pozdvihnúť poľnohospodársku výrobu na úroveň priemyslu, t. j. zvýšiť objem produkcie tak, aby poľnohospodárstvo v podstate krylo narastajúce prírastky spotreby našej spoločnosti v hlavných produktoch. Splniť túto úlohu, to značí, dôsledne využiť všetky zdroje a prostriedky, najmä zveľaďovať pôdny fond, rýchlejšie zavádzať v poľnohospodárskej výrobe komplexnú mechanizáciu, chemizáciu, koncentráciu a špecializáciu.

Úprava vodného režimu v pôde je jednou z hlavných podmienok sústavného a trvalého zvyšovania úrodnosti pôdy. Meliorácie, závlahy a odvodnenie priamo podmieňujú ďalší vzostup intenzity poľnohospodárskej výroby. Cieľavedomým realizovaním týchto opatrení dosahujeme najvyšší stupeň intenzity využitia pôdy.

Jedna z oblastí, kde máme veľké rezervy pre zvyšovanie poľnohospodárskej výroby - v Stredoslovenskom kraji, pochopiteľne po efektívnom uplatnení investícií do poľnohospodárskej pôdy, hlavne na vodohospodárske úpravy a potom na zúrodňovacie práce pri správnom uplatnení špecializácií v rastlinnej a v živočíšnej výrobe, je okres Lučenec a Rimavská Sobota.

Na celkovej výmere poľnohospodárskej pôdy kraja podieľajú sa okresy Lučenec a Rimavská Sobota 28,5 %. Ešte väčší podiel je pri ornej pôde, kde z celkovej výmery kraja je v týchto okresoch 34 %.

Južné okresy, ktoré sú z poľnohospodárskeho hľadiska najproduktívnejšie, vykazujú veľkú rozkolísanosť vodného režimu. V povodí rieky Ipl'a sa prejavuje extrémny charakter prírodných pomerov, ktorý veľmi nepriaznivo pôsobí na rozvoj poľnohospodárskej výroby v okrese, a tým i v kraji. Neupravenosť tokov zapríčiňuje záplavy najúrodnejších plôch na výmere 15 470 ha poľnohospodárskej pôdy. Doba trvania záplav je priemerne 27 dní na jar a v lete 10 dní. Napríklad i v tomto období v povodí Ipl'a je voda v trávnych porastoch a potrvá ešte mesiac, najmä v oblasti Veľkej Čalomie, kde bude veľmi ťažko vôbec zobrať úrodu. Ročné straty spôsobené záplavami predstavujú len v poľnohospodárstve škodu asi 1240 korún na jeden ha, čo je okolo 16 miliónov škôd spôsobených vylievaním Ipl'a.

Naproti tomu vo vegetačnom období sa javí veľký nedostatok vody hlavne v pôde a zrážky v suchých rokoch dosahujú počas vegetačného obdobia iba 150 mm. V dôsledku toho sú nízke hektá-

rové výnosy, ktoré sa pri obilovinách pohybujú okolo 16 q z jedného ha a pri kukurici 21 q z 1 ha. Výnosy sena z lúk sú 30 q z ha. Takéto nízke hektárové výnosy sa dosahujú na pozemkoch na rovine a v prevažnej väčšine na naplaveninách s dostatkom humusu a hlbokou ornitou, s možnosťou plného využitia mechanizačných prostriedkov a v priaznivých tepelných podmienkach. To všetko svedčí o tom, že je potrebné urýchlene riešiť úpravu vodného režimu v pôde.

Úmerne s výmerou poľnohospodárskej pôdy sa podieľajú tieto okresy aj na zabezpečovaní trhovej produkcie. Tak napríklad za rok 1963 sa v týchto okresoch nakúpilo 54 % obilia, 31,5 % mäsa, 29 % mlieka a 26,5 % vajec z celkovej úlohy kraja. Komplexným vyriešením vodohospodárskych úprav v povodí Ipl'a a Slanej by podstatne vzrástol podiel týchto okresov na zabezpečovaní výrobných a nákupných úloh v kraji.

Reguláciou Ipl'a a jej nalievavosťou sa zaoberali niekoľkokrát predsedníctvo Okresného výboru KSS, predsedníctvo Krajského výboru KSS a záležitosti sa prerokúvali aj na ÚV KSS, KSČ i na Slovenskej národnej rade. Vecou sa zaoberali národné výbory všetkých stupňov a vodohospodárske organizácie. Na základe toho sa uvoľnili isté finančné prostriedky. Ide teraz o to, aby sa prijaté závery a odporúčania sústavne kontrolovali a realizovali.

Dosiaľ bolo upravených v povodí Slanej 65 km hlavných tokov s nákladom 78 mil. Kčs. Týmito zásahmi sa ochránilo pred záplavami viac ako 5000 ha poľnohospodárskej pôdy.

Podobne sa pristúpilo k úprave rieky Ipl'a budovaním obojstranných protipovodňových hrádzí. Nedostatkom ale je, že úprava Ipl'a nebola riešená komplexne, ale po istých úsekoch. Tým sa stalo, že z chráneného územia nebola doriešená otázka odtoku vnútorných vôd, ako je to v úseku Čalomija—Koláry. V súčasnom období sa rieši i tento problém odvedenia vnútorných vôd v rámci úpravy Ipl'a v úseku Seleštiny—Koláry—Balog nad Ipl'om.

Na vyriešenie týchto nedostatkov je potrebné prednostne zaradiť do plánu úpravu Ipl'a z úseku Seleštiny—Kosihy—Balog nad Ipl'om, kde sa má vybudovať definitívna prečerpávajúca stanica.

Do roku 1970 je potrebné v okrese Lučenec odvodniť ešte 4400 ha poľnohospodárskej pôdy a urobiť úpravy tokov v dĺžke 40 km. V okrese Rimavská Sobota treba odvodniť 3400 ha.

Komplexné riešenie vodohospodárskych pomerov vyžaduje v súlade s odvodnením robiť výstavbu závlah. V našich vhodných prírodných a pôdnych oblastiach môžeme pomocou závlah dosiahnuť dve úrody do roka.

V južných okresoch kraja javí sa potreba závlah na ploche asi 32 000 ha poľnohospodárskej pôdy. Táto rozsiahla výstavba závlah predpokladá zabezpečiť potrebné množstvo závlahovej vody. Prieskumom sa zistilo, že na predpokladané závlahy je potrebné asi 110 miliónov kubíkov vody. Potrebné množstvo vody priamym odberom z riek nemôžeme zabezpečiť, a preto treba vodu akumulovať výstavbou vodných nádrží. Tak napríklad Ipľ vo vegetačnom období, keď vodu najviac potrebujeme, má priemerné prietoky 0,5—1 m³ za sekundu, pričom zistené minimum bolo zaznamenané 0,01 m³ za sekundu v obci Holiša.

Na získanie závlahovej vody boli vypracované rôzne štúdie. Sú všetky predpoklady vybudovať v povodí Ipľa tri veľké akumulčné nádrže a trinásť menších nádrží. V povodí Slanej dve veľké a osemnásť malých nádrží. O tom už hovoril aj súdruh poslanec Belovický.

Problematicku závlah mala v podstate vyriešiť výstavba veľkých nádrží Breznička, prípadne Rovňany, Ružiná, Muľa, Teplý vrch a Rimavica, s výstavbou ktorých sa rátało do roku 1970. Takto sa orientovala i práca na spracovaní prípravnej dokumentácie a zabezpečili sa prieskumné práce. Výstavba týchto nádrží sa z roka na rok odďaľuje. Z plánovaných nádrží, ktoré boli pôvodne navrhované, mala byť zaradená do plánu menovitej výstavby jedine nádrž Ružiná v roku 1968. Je potrebné, aby táto nádrž bola do výstavby zaradená do roku 1970, čím by sme zlepšili aspoň čiastočne pasívnu bilanciu vody v povodí Ipľa. Situácia vo vodných zdrojoch si ďalej vyžaduje, aby ďalšia z kľúčových nádrží, a to Breznička—Rovňany bola zaradená do plánu ešte do roku 1970.

Plánované vodné nádrže nebudú slúžiť len poľnohospodárskym účelom, ich význam je širší a viacúčelový. Ich vybudovaním bude sploštená povodňová vlna, budú slúžiť ako zdroje úžitkovej vody pre priemysel, zlepši sa čistota vôd nadlepšením prietochného množstva. Plánované vodné nádrže majú preukázanú vysokú rentabilitu a návratnosť investícií za 6—7 rokov. Vybudovaním týchto nádrží zachytíme veľké vody, hlavne v jarných mesiacoch, ktoré potom môžeme účelne využiť. Veď len Ipľom odtečie bez úžitku ročne priemerne 850 miliónov kubíkov vody z nášho kraja.

Naliehavá je výstavba závlah na Blhu, kde sa už urobili základné vodohospodárske melioračné zásahy pre ich úspešnú prevádzku. Pre výstavbu nádrže Teplý vrch je vypracovaná investičná úloha, sú hotové prieskumné práce. Tým, že nebola akcia zaradená do plánu, doteraz vynaložené investície pozemkov proti

záplavám a na odvedenie vnútorných vôd nebudú slúžiť svojmu účelu, ale naopak, znížením hladiny spodnej vody sa ešte zhorší v tejto oblasti vodný režim v pôde.

K vodohospodárskym úpravám patrí aj riešenie pramenitej oblasti Ipl'a a Rimavice. V dôsledku odlesnenia a nepriaznivých geologických pomerov vzniká rýchly odtok zrážkových vôd, ktoré spôsobujú eróziu. Tento problém vyrieši urýchlené zalesňovanie, ktoré však naráža na celý rad problémov, napríklad na laznicke osídlenie, neuvolňovanie plôch, poškodzovanie zalesnených plôch dobytkom a pod.

Pracujúci nášho okresu veľmi výrazne pociťujú dôsledky nepriaznivých vodohospodárskych pomerov a práve preto pri každej príležitosti, na rôznych podujatiach, schôdzach, konferenciách kritizujú zdĺhavé riešenie regulácie Ipl'a. V tejto časti okresu občania poukazujú na to, že táto časť okresu sa zanedbáva, nemá žiadneho priemyslu, železničnej trate a cesty sú vo veľmi zlom stave.

Máme problémy so získavaním mládeže do poľnohospodárskych škôl a najmä ťažko získavame vysokoškolské kádre do tejto oblasti na posilňovanie JRD a ŠM preto, že za súčasnej nízkej úrovne výroby nevidia tu budúcnosť.

My si uvedomujeme, že otázka Ipl'a je otázkou nielen našou, ale i Maďarskej ľudovej republiky. Sú v tejto otázke osobitosti a zložitosti, preto bude treba nájsť rýchlejšie východisko pre riešenie problémov.

Poľnohospodári nášho okresu nečakajú do roku 1970, kedy sa majú budovať veľké vodné nádrže ako hlavné východisko. Preto v okrese Lučenec prikročili sme k výstavbe menších akumuláčnych nádrží. Z každej z nich sa bude zavlažovať okolo 100 ha poľnohospodárskej pôdy. Podľa vypracovaného výhľadového plánu do roku 1970 vybudujeme 8 týchto menších vodných nádrží, a to vo Veľkých Dravciach, Glabušovciach, Starej a inde, v ktorých sa bude akumulovať asi 3 milióny kubíkov vody. K realizovaniu vodných nádrží je potrebné zabezpečiť finančné prostriedky a materiálové krytie.

Na zlepšenie vlahových pomerov v zmysle uznesenia vlády č. 610 a v zmysle uznesení orgánov v okrese zabezpečujeme budovanie ďalších 5 menších nádrží a 15 stavidiel. Z nich predpokladáme zavlažovať ďalších 906 ha poľnohospodárskej pôdy. Úlohy sú v rámci okresu rozpracované, rozplánované, organizujeme na ich výstavbu pomoc z patronátnych závodov, mládeže tak, aby sa stavidlá vybudovali už v tomto roku.

Sme si vedomí toho, že ťažisko závlah zostane i naďalej na

veľkých vodných nádržiach. Malé vodné nádrže nedokážu akumulovať väčšie množstvo vody a umožnia len závlahu na malých plochách v tesnej blízkosti vybudovanej nádrže.

Súdružky a súdruhovia!

Južné okresy Stredoslovenského kraja ako najproduktívnejšie okresy z hľadiska poľnohospodárskej výroby majú všetky predpoklady zvýšiť poľnohospodársku produkciu za podmienok, že budú vyriešené a upravené vodohospodárske pomery.

Znovu chcem zdôrazniť, že jedine výstavba veľkých akumulčných nádrží a komplexné riešenie vnútorných vôd umožní zvýšiť intenzitu poľnohospodárskej výroby, rozvinúť širokú iniciatívu pracujúcich v týchto okresoch na prekračovaní plánovaných úloh v štvrtom päťročnom pláne.

Predseda Chudík:

Ďakujem súdruhovi poslancovi **F a r a g o v i**.

Dávam slovo súdruhovi predsedovi Komisie SNR pre rozvoj miestneho hospodárstva **Štefanovi F á b r y m u**.

Predseda Komisie SNR pre rozvoj miestneho hospodárstva Fábry:

Vážená Slovenská národná rada,

súdružky a súdruhovia!

K súčasnému stavu zásobovania zdravotne nezávadnou pitnou vodou na Slovensku, najmä v mnohých obciach, v ktorých sa prejavuje citelný nedostatok pitnej vody, chcem povedať, že i v svojpomocnej akcii zveľaďovania miest a obcí, a to budovaním malých vodovodov a úpravou miestnych zdrojov vody, prispievajú sami občania spolu s národnými výbormi k riešeniu tejto problematiky.

V rámci akcie „Z“ sa vybuďovalo na Slovensku 428 km malých vodovodov, a to v Západoslovenskom kraji 13 km, v Stredoslovenskom 322 km a vo Východoslovenskom 83 km.

Naši občania, národné výbory, ako aj ostatné organizácie prejavujú o výstavbu vodovodov v svojpomocnej akcii mimoriadny záujem. V niektorých obciach najmä v Stredoslovenskom kraji sa dokonca vyskytli aj také prípady, že sa občania okrem brigádnickej pomoci zaviazali poskytnúť i finančné prostriedy na to,

aby si vyriešili otázku zásobovania pitnou vodou. Preto pokladám za správne, že i Predsedníctvo Slovenskej národnej rady, vychádzajúc zo súčasného stavu v zásobovaní obyvateľstva nezávadnou pitnou vodou, stanovilo ako jednu z hlavných úloh v roku 1965 budovať v rámci akcie „Z“ malé vodovody.

Okrem tých akcií, ktoré boli už zaradené do plánu v roku 1965, sa vykonala na základe požiadaviek občanov ďalšia mimoriadna akcia na zabezpečenie výstavby malých vodovodov v roku 1965 i tam, kde je projektová, prípadne materiálová príprava a možnosť okamžitého začatia výstavby vodovodov a chýbajú len finančné prostriedky.

Na základe požiadaviek jednotlivých krajov na výstavbu malých vodovodov sa k dnešnému dňu odsúhlasilo pre začatie v tomto roku vo Východoslovenskom kraji ďalších 20 akcií s dokončením najneskôr v roku 1966. Na tieto akcie bude uvoľnených 1 640 000 Kčs v požadovaných nákladoch do 60 % hodnoty diela. V Stredoslovenskom kraji sa odsúhlasilo 22 akcií s požadovanými nákladmi 2 593 000 Kčs do 60 % hodnoty diela, ktoré sú zabezpečené z rezervy Slovenskej národnej rady.

I v Západoslovenskom kraji už v minulých rokoch nadobudli dobré skúsenosti s výstavbou malých vodovodov a len v rokoch 1960—1962 sa vybudovalo 20 nových stavieb v hodnote 6 700 000 Kčs.

V súčasnom období robí Komisia Predsedníctva SNR pre zveľaďovanie miest a obcí opatrenia, aby sa zabezpečil dostatok vodovodného potrubia, nakoľko ide o nedostatkové materiály. Je prísľub od Ministerstva hút a rudných baní, že nám z ich rezervy pokryje chýbajúce potrubia na základe našich požiadaviek pre akciu „Z“ v roku 1965. Aby sa mohli dôkladne a zodpovedne pripraviť i ďalšie akcie, treba zo strany krajských národných výborov, okresných národných výborov riadne preskúmať všetky vybrané akcie, dôsledne dbať na vypracovanie projektovej a rozpočtovej dokumentácie a pritom dbať najmä na sledovanie vodného zdroja, vyjadrenie hygienika o nezávadnosti pitnej vody a vyhotovenie príslušného vodoprávného povolenia.

Okrem toho krajské zveľaďovacie komisie v spolupráci s okresnými národnými výbormi by mali preveriť pripravované akcie a predložiť ich do konca júna tohto roku na schválenie tak, aby sa s ich výstavbou mohlo začať ešte v tomto roku. Ostatné akcie zahľásit do 15. augusta 1965 a dobre ich pripraviť pre začatie v roku 1966.

Ako z uvedeného vyplýva, treba výstavbu malých vodovodov zamerať najmä na tie obce, kde je ľahko dostupný vyhovujúci

zdroj vody, výstavba nie je príliš náročná na investičné prostriedky, materiál a odbornú prácu, ako napríklad pri gravitačných vodovodoch a tiež tam, kde nie je potrebné upravovať vodu.

Komisia Predsedníctva SNR pre zveľaďovanie miest a obcí sa na svojej poslednej schôdzke zaoberala týmito otázkami, spresnila jednotlivé akcie a urobila opatrenia, aby už v tomto roku úspešne prebiehala výstavba malých vodovodov a aby táto bola lepšie pripravená a finančne a materiálove zaistená.

Predseda Chudík:

Ďakujem súdruhovi poslancovi Fábrymu.

Dávam slovo súdruhovi poslancovi Jánovi Marejkovi.

Poslanec Marejka:

Vážená Slovenská národná rada,

súdružky, súdruhovia!

V mojom diskusnom príspevku chcel by som vysloviť svoj názor na prerokovaný problém súvisiaci s vodným hospodárstvom na Slovensku.

V prvom rade chcem potvrdiť správnosť, že Slovenská národná rada sa tak podrobne zaoberá otázkami vody, tak pre zásobovanie obyvateľstva, ako i na priemyslové, poľnohospodárske a rekreačné ciele. Domnievam sa, že i naše závery, ktoré prijmeme, pomôžu podstatne riešiť situáciu v zásobovaní a hospodárení s vodou.

Dovoľte mi, aby som aspoň trochu podrobnejšie rozviedol, ako to vyzerá s vodným hospodárstvom v našom Kysuckom okrese i v mojom volebnom obvode.

Z predloženej zprávy a úvodného slova predneseného na dnešnom rokovaní je zrejmé a my sa o tom denno-denne presvedčujeme, že vodné hospodárstvo, teda zásobovanie vodou, odvedenie znečistenej a nežiadúcej vody a ochrana socialistického i osobného majetku proti povodňiam je v súčasnosti jedným z veľmi dôležitých činiteľov pôsobiacich na urýchlenie alebo spomaľovanie rozvoja jednotlivých oblastí. Rozvoj priemyslu a zvyšovanie životnej úrovne obyvateľstva, veľká koncentrácia obyvateľov v dedinách alebo sídliskách si vyžaduje i zvýšenú starostlivosť o zásobovanie vodou. Uvediem niekoľko príkladov. Napríklad Kysucké Nové Mesto pri začatí výstavby vodárne malo

1500 obyvateľov, dnes vzrástlo na 7000 obyvateľov, Čadca vzrástla zo 6000 obyvateľov na 12 000 obyvateľov. V tomto období sa tam robí výstavba vodovodu. Veľmi rýchlo rastie Krásno, Turzovka i ďalšie spádové obce, ľudia odchádzajú z kopaníc do miest a dedín, rastie družstevná bytová výstavba, rastie počet domčekov budovaných svojpomocou. V našom okrese sa od oslobodenia postavilo 7800 rodinných domčekov v centrálnych obciach. Rastie priemysel, poľnohospodárstvo, avšak menej sa rieši, ako uspokojiť v týchto centrách potrebu vody. A verte, súdruhovia, že niekedy sú to skutočne vážne problémy a nie je ojedinelým zjavom, že vody niet najmä v bytoch vo viacpodlažných budovách. V dedinách i mestách nastáva v dôsledku takejto veľkej koncentrácie obyvateľstva i priemyslu silnejšie znečisťovanie studní a nedostatok úžitkovej vody vôbec. Domnievam sa, že takáto silná koncentrácia obyvateľstva do miest a dedín by sa mala účinnejšie podporovať i budovaním verejných vodovodov s nezávadnou vodou. V okresoch, v ktorých je rýchlejší rozvoj výrobných síl a vzostup životnej úrovne veľmi naliehavý, je situácia najhoršia. V percentnom vyjadrení v našom okrese Čadca je zásobované z verejných vodovodov len 5,5 % obyvateľstva a 3,6 % obyvateľov je zapojených na kanalizáciu. Nepriaznivý stav je aj v okrese Dolný Kubín, kde len 16,3 % obyvateľov je zapojených na vodovod a 8,4 % obyvateľov na verejnú kanalizačnú sieť. Tento príklad používam preto, že som v okrese Dolný Kubín robil tajomníka okresného výboru strany a situáciu náležite poznám.

Ako som už povedal, v našom okrese i v mojom volebnom obvode veľmi rýchlo rastú centrá obcí, rastie i priemysel, i keď nie tak, ako by si to situácia žiadala. V roku 1945 nebolo v okrese žiadneho priemyslu, celkove bolo zamestnaných 965 ľudí v okrese. Dnes už sú v okrese vybudované niektoré závody, ktoré prerástli rámec okresu i kraja, ako sú Závody presného strojárstva v Kysuckom Novom Meste na výrobu ložísk alebo Drevina — Krásno. Toto si nutne so sebou vyvoláva i riešenie problémov zásobovania vodou v priemysle, ako aj pre nové sídliská. V materiáloch sa hovorí, že na Slovensku 15 % obcí je zapojených na vodovod, v našom okrese sú to len dve obce a dve budú zapojené tohto roku. Z toho jedna na vodovod vybudovaný svojpomocne.

Z tohto malého rozboru som chcel ukázať, ako je nevyhnutné, aby sa z hľadiska celoslovenského, ale aj z hľadiska celoštátneho prihliadalo pri rozmiestňovaní investičných položiek a stavebných kapacít na riešenie práve i z tejto stránky ekonomicky zaostalých oblastí. I pri tejto príležitosti by som chcel vysloviť súhlas s no-

vým systémom oblastného plánovania, aby sme veci videli v jednotlivostiach a nielen v globále, aby sme videli situáciu nielen z pohľadu kraja Slovenska, ale i s hľadiska jednotlivých rajónov a okresov, ako aj rozdiely v jednotlivých okresoch.

Podľa prehľadov a podkladov k dnešnému rokovaniu je zrejmé, že 68,3 % obyvateľov Slovenska je zásobované vodou zo studní a často závadnou vodou. V našom okrese je to 94,5 %. Veľa obyvateľov používa dažďovú povrchovú vodu. V našom okrese na Kysuciach v minulom roku sme nechali prekontrolovať na nezávadnosť vody zo 46 verejných studní. Z toho len 6 studní malo nezávadnú vodu. Táto skutočnosť úzko súvisí i so zdravotným stavom obyvateľstva, ako o tom svedčí častý výskyt epidemických ochorení. Nemám pri ruke celoslovenský prehľad ochorení na infekčné choroby, chcel by som použiť príklad z nášho okresu: v roku 1963 v dôsledku alebo vo väčšine dôsledkov závadných vôd na infekčné choroby ochorelo 205 ľudí. Z toho 18 brušných týfov, 55 dizentérií, 132 infekčných žltáčiek. V roku 1964 bola situácia ešte oveľa horšia. Celkove na infekčné choroby v okrese ochorelo 603 ľudí. Z toho na brušný týfus 7, dizentériu 31 a 565 ochorení infekčnou žltackou. O tom tu už bola reč. Za 4 mesiace tohto roku na infekčné choroby ochorelo 244 ľudí, v minulom roku za to isté obdobie ochorelo len 76 ľudí a do konca roku ochorení bolo 603. Ak by bol vývoj taký v priebehu celého roku, prekročila by sa ďaleko úroveň ochorení roku 1964.

Súdrhovia z Povereníctva zdravotníctva poznajú prípad v Kysuckom Novom Meste, čo zapríčinila zlá voda vo vodovode. Naši hygienici ma informovali, že liečenie jedného prípadu týfusu alebo infekčnej žltacky stojí štát zhruba až 20 000 Kčs vrátane nemocenských dávok. Možno, že keby sme k tomu pripočítali stratený pracovný čas v priemysle a inde, bolo by toho i viac. Teda podľa tohto prepočtu len v roku 1964 na liečenie infekčných chorôb bolo v našom okrese vynaložených viac ako 12 miliónov korún, to je veľmi úctyhodná suma a stojí za uvaženie, či nebolo možné radšej preventívne pôsobiť a tieto peniaze efektívnejšie použiť. Keby sme o túto sumu ročne v okrese viac preinvestovali na vybudovanie nezávadnej vody, pomohli by sme národnému hospodárstvu, aby neboli chorobami vytrhnutí ľudia z práce, deti zo škôl, a uľahčili by sme aj ústavom národného zdravia.

Osobitne treba pripomenúť, že ani voda dodávaná z verejných vodovodov nie je sústavne kontrolovaná so stránky zdravotnej nezávadnosti, pretože okresné vodohospodárske správy nemajú na to vybudované laboratória.

Rozvoj vodohospodárstva na Slovensku, ako je zrejmé z pred-

loženého materiálu, bol podporovaný výskytom pomerne veľkého množstva pramenitých vôd — prameňov, ktoré bolo možné jednoduchým spôsobom gravitáciou využiť na zásobovanie obyvateľstva. Táto možnosť sa postupne vyčerpáva a bude treba budovať nákladnejšie akcie.

V našom okrese a najmä v mojom obvode, ktorý zahrňuje bývalý okres Kysucké Nové Mesto, je veľká snaha obyvateľov svojpomocne si budovať vodovody najmä po jednotlivých osadách. Nastáva tu otázka pomoci týmto ľuďom pri výstavbe malých vodovodov, tak ako to bolo uvedené v zpráve, ide o centrálné riešenie materiálno-technického zásobovania a uvoľnenie väčších súm na materiál a odborné práce k celkovej akcii. Vážnejší problém je, že i táto voda, tak ako to prieskum v našom okrese ukázal, je hygienicky závadná. Teda ľudia si vodovody svojpomocne vybudujú, ale voda ostane ďalej vodou závadnou. Ukazuje to na to, že tento problém treba riešiť centrálnym spôsobom, vybudovaním väčších skupinových vodovodov, kde by bolo možné vmontovať zariadenie na úpravu vody. Súhlasím s tými názormi, ktoré boli tu nastolené, aby sa orientovali užívatelia vody na skupinové vodovody. Navrhujem, aby aj táto vec bola pojatá do uznesenia.

Pri budovaní väčšieho počtu drobných vodovodov nastáva problém i s pôdou a prichádzame do rozporu s uznesením vlády o ochrane pôdneho fondu. Každý prameň a vodná nádržka, z ktorej sa robí zásobovanie, musí podľa hygienikov mať aspoň 50×50 m ochranného pásma, kde sa nesmie prihnožovať, ani robiť iné zásahy do pôdy. Keď to spočítame, ide o slušné výmery pôdy v Čadci, kde na tento účel sa muselo uvoľniť viac ako 10 ha pôdy. V Ochodnici, v mojom volebnom obvode, je obyvateľov zhruba okolo 3000, vybudovali 20 malých skupinových vodovodov a keď to prepočítame, tak je to celkove značná výmera pôdy, ktorá sa odčerpáva z pôdohospodárskeho pôdneho fondu pre ochranné pásmo. Tento problém treba zvážiť na Povereníctve SNR pre pôdohospodárstvo i na Povereníctve SNR pre zdravotníctvo. Na druhej strane roľníkom na túto pôdu predpisujeme tržnú produkciu poľnohospodárskych výrobkov. Ako je známe, ide o okres, kde 86 % poľnohospodárskej pôdy je obhospodarováných jednotne hospodáriacimi roľníkmi. Teda pri riešení tohto problému treba vidieť všetky stránky veci.

Dobre vieme, a cítia to všetci poslanci Slovenskej národnej rady i Národného zhromaždenia, že na schôdzkach a besedách s voľičmi na dedinách i v závodoch stáva sa otázka vodovodov a zásobovania vodou jedným z hlavných problémov. Ťažko sa tento

problém vysvetľuje, keď človek vidí, aká je akútna nutnosť pomôcť obstarávať pitnú, bezzávadnú vodu a keď poznáme i možnosti riešenia z hľadiska celého národného hospodárstva.

Vážny problém je nielen zásobovanie obcí a závodov pitnou a úžitkovou vodou, ale i odkanalizovanie miest a odpadových vôd spôsobuje nášmu okresu vážne ťažkosti. Ako som už uviedol, len 3,6 % obyvateľstva v našom okrese je zapojené na kanalizačnú sieť. Pritom i technický stav vybudovaných kanalizácií je tiež nevyhovujúci, ako prakticky vo všetkých mestách. Jedine teraz budovaná kanalizácia v Čadci bude zodpovedať súčasnej potrebe mesta.

Súčasný bytový štandard si nemožno predstaviť bez moderných hygienických zariadení, a to i v obciach. Toto sa, pravda, nedá riešiť bez kanalizácie, ak nemajú narastať hygienické závary. Ako som to už ukázal na príklade nášho okresu. S kanalizáciou však úzko súvisí aj výstavba čistiacich staníc, lebo odpadové vody sa vypúšťajú z tokov bez čistenia, spôsobujú však veľké škody. Jednak znemožňujú život v samotnom toku, to má dosah najmä na produkciu rýb, a jednak znemožňujú ďalšie užívanie vody, či už na rekreáciu, šport a v nemalej miere ohrozuje to i zdravie obyvateľstva. Výstavba kanalizačných čistiární je nevyhnutne potrebná vo všetkých väčších mestách. To by však samo osebe nestačilo. Najväčšie znečisťovanie tokov robia priemyselné závody.

I známe rieky Kysuca a Orava, ktoré mali donedávna najčistejšie vody, dnes v dôsledku rozvoja priemyslu, rozvoja miest a dedín sú znečistené na tretí stupeň. I toto ukazuje na potrebu urýchlene budovať čistiace stanice. Napriek tomu, že vláda ČSSR a ostatné orgány prijali na riešenie tohto nepriaznivého stavu celý rad opatrení, podstatnejšie zlepšenie sa doteraz neprejavilo. Výstavba priemyselne čistiacich staníc stále zaostáva, toto zhodne konštatuje i zpráva, máme z toho i vlastné skúsenosti. Priemyselné podniky nezavádzajú také technologické postupy, ktoré by dovoľovali znížiť znečistenie používanej vody a opatrenia na čistenie odpadových vôd pokladajú za príťaž. Treba povedať, že ani dodávateľské podniky sa s výstavbou čistiacich staníc doteraz nevyrovnali. Bolo by správne, keby Slovenská národná rada vo svojom uznesení znovu zdôraznila, že všetky priemyselné závody sú povinné dodržiavať uznesenia vlády o čistote vôd a uložiť Povereníctvu SNR pre stavebníctvo, aby sa dôslednejšie staralo o výstavbu čistiacich staníc a pôdohospodárstva o prácu vodohospodárskej správy. Ak bol niekto najväčším neplníčom v investičnej výstavbe v minulom roku i v predchádzajúcich rokoch v našom

okrese, tak to určite boli vodohospodárske stavby. Zároveň bude treba, aby Povereníctvo SNR pre stavebníctvo vzhľadom na to, že ide o špecializované objekty, toto riešilo aj príslušnými kapacitami a tých u stavebnej výroby je pomerne málo. Mám na mysli najmä projekčné kapacity, ale i stavebné kapacity.

Chcel by som upozorniť, že ďalší problém je v prevádzkovaní vybudovaných čistiarenských zariadení, v starostlivosti o ne. V dôsledku nedostatočnej starostlivosti o prevádzku pracujú existujúce čistiace stanice s najmenej 20 % nižšou účinnosťou ako predpokladali projekty. Ani doterajšia prax ukladania pokút v zmysle vládneho uznesenia č. 603/1958 nezabezpečila podstatnejšie zvýšenie zodpovednosti znečisťovateľov. V novej organizácii plánovania a riadenia národného hospodárstva treba aj pre túto činnosť nájsť vhodné ekonomické stimuly.

Dovoľte mi ešte niekoľko poznámok k ochrane proti veľkým vodám. Nepriaznivé rozdelenie ročných odtokov ešte stále spôsobuje zaplavovanie pozemkov, ohrozuje cesty, železnice, obytné domy a iné objekty. Máme ešte na pamäti povodňové pohromy z roku 1958 i 1960. Povodňové škody vznikajú v menšom či väčšom rozsahu každý rok, či už na jar pri topení snehu a ľadu, alebo v priebehu búrok cez leto. Napríklad Kysuca má minimálny prietok $0,82 \text{ m}^3$ za sekundu, maximálne dosahuje 850 m^3 , čo je v prirovnaní 1:1033. Podobné veľké výkyvy sú i na ostatných riekach a s konečnou platnosťou to odráža Váh a jeho okolie tak, ako sme svedkami i v tomto období. Pokladám za správne opatrenie na budovanie ďalších vodných nádrží tak, ako je uvedené v zpráve, zvlášť pokiaľ ide o Liptovskú Maru a Dierovú na Orave. Jedným z dôležitejších opatrení je tu výstavba nádrže. Chcel by som vysloviť požiadavku, aby toto s konečnou platnosťou bolo doriešené, a to otázka troch menších nádrží v našom okrese. Súdrž B e r n í k hovoril, ako to vyzerá v ich okrese, že u nich už boli urobené uzávery a veci sa neriešili, u nás je to tak isto. Potom v okrese máme vážne problémy vysvetliť to občanom, načo robiť už uzávery, keď výstavba vodovodu a nádrží sa nerobí. Ide o Rakovú, Klubínu a Dunajov. Treba tu otázky doriešať, a ak nepôjde o riešenie, treba ľuďom povoliť ďalšiu výstavbu. Vybúdaním týchto nádrží by sa reguloval odtok vôd a zamedzili by sa záplavy na ďalšom toku Váhu, alebo iných riekach. Realizácia úprav odtokových pomerov si vyžaduje značné investičné náklady. I tu treba zobrať do úvahy škody, ktoré ročne vznikajú väčšími alebo menšími povodňami.

V súvislosti s riešením odtokových pomerov treba spomenúť zabezpečenie dostatku vody na priemyslové použitie i na závlahy.

Ďalší problém spočíva v nedocenení vodohospodárskej funkcie biologickými činiteľmi. Ide mi o správne hospodárenie na poliach a v lesoch, čo je prvým predpokladom toho, že sa súčasné odtoky vôd v riekach a ich rozdelenie v roku nezmenšia a že nebude klesať výdatnosť podzemných vôd. Preto nevyhnutne musíme zosúladiť hospodárske plány v lesoch i na poliach s požiadavkami a záujmami vodného hospodárstva, najmä v oblastiach vodohospodársky dôležitých. Chcel by som len na okraj pripomenúť, že napr. pohoria Beskyd a Javorníkov, teda v podstate oblasť nášho okresu, bola vyhlásená ešte býv. Sborom povereníkov za oblasť vodohospodársky dôležitú, no toto sa už v praxi menej realizuje a z roka na rok je v lesoch čoraz väčšia ťažba, ako sa vyrovnáva prírastok drevnej hmoty, na čo nepriaznivo pôsobí súkromné vlastníctvo lesa a svojvoľné zasahovanie do ťažby. Bolo by správne, aby bolo uložené Povereníctvu SNR pre pôdohospodárstvo tieto otázky preskúmať a zintenzívniť dolesnenie pre poľnohospodárstvo nevýnosných oblastí a rozličných degradovaných pôd, čím by sa podstatne pomohli zamedziť veľké vodné výkyvy v jednotlivých ročných obdobiach, zároveň treba zvážiť únosnosť výšky ťažby aspoň na istú dobu v tejto alebo v podobných vodohospodárskych oblastiach.

V predloženej zpráve sa hovorí, že v oblasti Javorníkov a Beskyd sa má zalesniť 25 tisíc ha pôdy, čo sa neodráža v návrhu na uznesenie, ktorá v podstate bola zobratá lesu. Toto sa dotýka okresov Čadca a Pov. Bystrica, pravda, túto funkciu robí i Kysucká vrchovina. Podľa našich názorov je to veľmi správne stanovisko. Toto si však vyžiada operatívny zásah do plánovania poľnohospodárskej výroby i tržnej produkcie. Zároveň si to vyžaduje i úpravu nielen ťažby dreva, ale i výsadbu a budovanie školiiek, ako aj plánu práce v lesných závodoch.

Osobitne by som chcel upozorniť, aby Slovenská národná rada preskúmala hospodárenie v súkromných malolesoch. Práve v oblasti štátnej vodohospodárskej dôležitosti je najviac súkromných malolesov a najviac jednotlivito hospodáriacich roľníkov, ktorí nedodržiať to, čo od nich štátne lesy žiadajú. Ich pôda by v prvom rade prichádzala na zalesnenie. Len v našom okrese máme 26 000 ha súkromných malolesov, čo je z celoštátneho hľadiska viac ako 20 %. Doterajšie zákonné normy toto neumožňujú rýchlejšie riešiť. Ak sa nebude tento problém riešiť, potom i to číslo predložené v zpráve o zalesnení sa nedá splniť a ostane len pri uznesení.

Uvedené problémy a otvorene povediac i nedostatky v rozvoji vodného hospodárstva sú v značnej miere ovplyvňované životom prekonanou organizáciou vodného hospodárstva. Práve preto, že

voda je nevyhnutným artiklom v národnom hospodárstve i u obyvateľstva, je potrebné zabezpečovať rozvoj vodného hospodárstva účinnnejším systémom. Komplexné riešenie vodohospodárskych otázok nemôže byť zabezpečené pri organizačnej roztrieštenosti, že síce každý plánuje spotrebu vody, ale na jej ochranu a získanie sú poverené len nedostatočne vybavené organizácie. Značné medzery sú doteraz aj v zosúladovaní plánov rozvoja u jednotlivých odvetví. Nemožno, pravda, požadovať, aby sa vodohospodárske otázky riešili zo dňa na deň. Stále sa prispôbovali zmeneným požiadavkám. Príprava vodohospodárskych stavieb je dlhodobá a nedá sa koncepcie meniť v priebehu výstavby, ako sa to často požaduje. Takéto nezdravé javy musí pomáhať odstraňovať systém oblastného plánovania, predpokladaný v novom riadení. Je teda zrejmé, že problému vodného hospodárstva je potrebné sústave venovať pozornosť. K tomu je potrebné zaviesť účinnejšiu organizačnú štruktúru vodohospodárskych organizácií, zabezpečiť i v národnom hospodárstve potrebnú váhu a vytvoriť vodohospodárskym orgánom národných výborov všetky predpoklady pre úspešnú činnosť.

Toľko som pokladal za potrebné povedať na dnešnom rokovaní Slovenskej národnej rady k prerokúvaniu takého vážneho problému, ako je otázka vodného hospodárstva na Slovensku. Tieto otázky, ktoré som ukázal z hľadiska podmienok nášho okresu i môjho obvodu, mali by byť zahrnuté i do uznesení Slovenskej národnej rady, ktoré na terajšom rokovaní prijmeme. Ďakujem za pozornosť.

Predseda Chudík:

Ďakujem súdruhovi **M a r e j k o v i**.

Súdružky a súdruhovia, hlási sa ešte niekto do rozpravy?

(Nikto.)

Pretože sa o slovo už nikto nehlási,

vyhlasujem rozpravu k š t v r t é m u bodu programu za skončenú.

Dávam slovo zpravodajcovi Komisie SNR pre pôdohospodárstvo poslancovi **H u m e n í k o v i**.

Zpravodajca Humeník:

Vážená Slovenská národná rada!

K návrhu na uznesenie, ktorý sme vám predložili ako tlač č. 10, súdruhovia poslanci podali niektoré pripomienky.

Komisia Slovenskej národnej rady pre pôdohospodárstvo návrhy a pripomienky prerokovala a splnomocnila ma, aby som predložil Slovenskej národnej rade uznesenie na schválenie s týmito doplnkami a zmenami:

N a s t r a n e 2 za predposledný odsek sa vkladá táto vsuvka: „Diskusia poukázala na kritický stav vo vývoji čistoty tokov a na nutnosť rýchlejšie riešiť tieto problémy z hľadiska zabezpečenia zdravotne nezávadnej pitnej vody.“

N a s t r a n e 7 v bode 8 pod písmenom a) doplniť druhú vetu tak, že jej upravené znenie bude:

„Projektovú dokumentáciu pre tieto stavby zabezpečovať tak svojpomocou, ako aj cestou projektových ústavov a projektových zložiek krajských a okresných vodohospodárskych a melioračných organizácií pri plnom rešpektovaní vodohospodárskych a hygienických predpisov.“

N a s t r a n e 8 v bode 10 za písmeno d) sa vkladá odsek e) v tomto znení:

„e) preskúmať možnosti lepšieho využitia skupinových vodovodov a v tomto smere urobiť opatrenia na zapojenie ďalších obcí na tieto vodovody.“

Úloha uvedená pod písmenom e) na tomto mieste zostáva v pôvodnom znení označená písmenom f).

Na niektoré konkrétne pripomienky a otázky poslanca s. Mateja Berníka a ďalších súdruhov poslancov podá vysvetlenie a odpovede v stanovenej lehote predseda Komisie Slovenskej národnej rady pre pôdohospodárstvo písomne.

Z poverenia komisie navrhujem, aby Slovenská národná rada uznesenie s uvedenými doplnkami schválila.

Predseda Chudík:

Ďakujem zpravodajcovi poslancovi Humeníkovi za prednesenú zprávu.

Súdružky a súdruhovia poslanci,

má ešte niekto pripomienky alebo doplnky k návrhu uznesenia?

Viac pripomienok niet, dávam hlasovať

o návrhu uznesenia Slovenskej národnej rady k zpráve o súčasnom stave a hlavných úlohách vodného hospodárstva na Slovensku, a to s podanými doplnkami, ako ich odporúčil zpravodajca.

Kto súhlasí s návrhom uznesenia, nech zdvihne ruku!

(Hlasovanie.)

Je niekto proti?

(Nikto.)

Zdržal sa niekto hlasovania?

(Nikto.)

Zisťujem, že Slovenská národná rada navrhnuté uznesenie jednomyselne schválila.

Súdružky a súdruhovia, tým sme program 4. schôdzky Slovenskej národnej rady vyčerpali.

Záverom nášho rokovania ďakujem delegácii vlády a delegácii Národného zhromaždenia, ako aj všetkým prítomným hosťom za účasť na dnešnej schôdzke.

Vyhlasujem schôdzku za skončenú.

(Koniec schôdzky 13,45 hod.)

PRÍLOHY

SLOVENSKÁ NÁRODNÁ RADA

IV. volebné obdobie

12

N á v r h

**Predsedníctva Slovenskej národnej rady
na niektoré zmeny v zložení komisií Slovenskej národnej rady**

Predsedníctvo Slovenskej národnej rady vzhľadom na to, že u niektorých členov komisií došlo v priebehu volebného obdobia k zmenám v iných ich funkciách, odporúča vykonať v zložení komisií SNR tieto zmeny:

zvoliť Petra Porubena, predsedu Predstavenstva Sloven-

ského výboru výrobných družstiev za člena Komisie SNR pre rozvoj miestneho hospodárstva namiesto Juraja Šéna, ktorý sa tejto funkcie vzdal zo zdravotných dôvodov;

zvoliť Pavla Šumichrasta, námestníka predsedu Slovenskej plánovacej komisie za člena Komisie SNR pre potravinársky priemysel namiesto Jána Gregora, námestníka predsedu Slovenskej plánovacej komisie v dôsledku zmeny v zadelení úsekov v Slovenskej plánovacej komisii;

zvoliť Vojtecha Beňu, námestníka povereníka SNR pre potravinársky priemysel za člena Komisie SNR pre potravinársky priemysel namiesto Ladislava Špačinského, ktorý bol menovaný za námestníka ministra potravinárskeho priemyslu;

zvoliť inž. Viliama Važeckého, vedúceho technického oddelenia na Povereníctve SNR pre stavebníctvo za člena Komisie SNR pre rozvoj vedy a techniky.

V Bratislave 15. mája 1965.

Michal Chudík v. r.,
predseda
Slovenskej národnej rady

SLOVENSKÁ NÁRODNÁ RADA 1965

IV. volebné obdobie

11

Návrh

Predsedníctva Slovenskej národnej rady:

Zákon

Slovenskej národnej rady

z 1965

o náhradách poslancov a platoch funkcionárov Slovenskej národnej rady

Slovenská národná rada sa uzniesla na tomto zákone:

§ 1

(1) Poslancom Slovenskej národnej rady patrí na úhradu vý-

davkov súvisiacich s výkonom poslaneckého mandátu náhrada. Náhrada sa vypláca mesačne vopred a nepodlieha dani zo mzdy. Ak je poslanec Slovenskej národnej rady súčasne poslancom Národného zhromaždenia, prislúcha mu náhrada len ako poslancovi Národného zhromaždenia.

(2) Funkcionárom Slovenskej národnej rady patrí funkčný plat a ostatné náležitosti. Funkčný plat a ostatné náležitosti sa vyplácajú mesačne pozadu. Nárok na funkčný plat a ostatné náležitosti vzniká dňom, kedy bol funkcionár zvolený a zaniká po troch mesiacoch po skončení funkcie. Základný funkčný plat funkcionárov podlieha zdaneniu podľa zákona o dani zo mzdy.

§ 2

Poslancov Slovenskej národnej rady nemožno pre výkon ich funkcie ukrátiť na právach a nárokoch vyplývajúcich z pracovného pomeru alebo pomeru obdobného. Poslancom, ktorí sú pre výkon svojej funkcie celkom uvoľnení zo zamestnania, zachováva sa pracovný pomer; nárok na mzdu z pracovného pomeru nemajú.

§ 3

(1) Za účasť na schôdzkach Slovenskej národnej rady alebo jej orgánov, ktorých je poslanec členom, a za účasť na iných úkonoch pri plnení úloh z poverenia Predsedníctva Slovenskej národnej rady, predsedu Slovenskej národnej rady alebo predsedu príslušnej komisie Slovenskej národnej rady, ako aj za čas potrebný na cesty na určené miesto a späť, patrí poslancovi stravné a nocležné.

(2) Poslanci dostanú za dni uvedené v odseku 1 od organizácie, v ktorej sú v pracovnom pomere, náhradu vo výške priemerného zárobku vypočítaného za posledné tri mesiace. Poslancom, ktorí nie sú v pracovnom pomere, poskytne primeranú náhradu úslého zárobku štát.

(3) Poslanci môžu bezplatne používať hromadné dopravné prostriedky na celom území štátu. Na schôdzky Slovenskej národnej rady, jej orgánov a na cesty z poverenia Predsedníctva Slovenskej národnej rady, predsedu Slovenskej národnej rady alebo predsedu príslušnej komisie Slovenskej národnej rady môžu vrátane spätočných ciest používať aj lietadlá.

(4) Podrobnosti, najmä výšku náhrad, stravného a nocležného poslancov Slovenskej národnej rady, ktorým funkcionárom Slovenskej národnej rady a v akej výške patrí funkčný plat a

ostatné náležitosti určí Predsedníctvo Slovenskej národnej rady.

§ 4

Zrušuje sa zákon Slovenskej národnej rady č. 146/1960 Zb. o náhradách poslancov Slovenskej národnej rady a o platoch predsedu, podpredsedov a povereníkov Slovenskej národnej rady.

§ 5

Tento zákon nadobúda účinnosť dňom vyhlásenia.

Dôvodová správa

Náhrady poslancov a funkčné platy, ako aj ostatné náležitosti funkcionárov Slovenskej národnej rady doteraz upravoval zákon SNR č. 146/1960 Zb. o náhradách poslancov Slovenskej národnej rady a o platoch predsedu, podpredsedov a povereníkov Slovenskej národnej rady.

Predložený návrh zákona zveruje do pôsobnosti Predsedníctva Slovenskej národnej rady určenie výšky náhrady poslancov Slovenskej národnej rady, ktorú nateraz stanovoval priamo zákon SNR č. 146/1960 Zb. o náhradách poslancov Slovenskej národnej rady vo výške stanovenej zákonom, zavádza osnova stravné a nocľážné, určenie výšky ktorých zveruje Predsedníctvu Slovenskej národnej rady.

Nová úprava určenia náhrady poslancov Slovenskej národnej rady sa uskutočňuje v súlade s úpravou náhrad poslancov a plátov funkcionárov Národného zhromaždenia (§ 45 zákona č. 183/1964 Zb. o rokovacom a pracovnom poriadku Národného zhromaždenia).

K § 1

Poslancom Slovenskej národnej rady patrí na úhradu výdavkov súvisiacich s výkonom poslaneckého mandátu náhrada. Výšku náhrady určí podľa § 3 ods. 4 Predsedníctvo Slovenskej národnej rady uznesením. Táto náhrada nepodlieha dani zo mzdy. Ak je poslanec Slovenskej národnej rady súčasne poslancom Národného zhromaždenia, prislúcha mu náhrada len ako poslancovi Národného zhromaždenia.

Funkcionári Slovenskej národnej rady dostávajú funkčný plat a ďalšie náležitosti. Ktorým funkcionárom a v akej výške patria

funkčné platy a ostatné náležitosti, určí podľa § 3 ods. 4 návrhu Predsedníctvo Slovenskej národnej rady.

K § 2

Tu sa upravuje otázka zachovania pracovného pomeru a nárokov z neho vyplývajúcich nielen pre predsedu, podpredsedov a povereníkov Slovenskej národnej rady, ale pre všetkých poslancov Slovenskej národnej rady. Poslanci môžu byť celkom uvoľnení zo zamestnania aj pre výkon iných funkcií v orgánoch Slovenskej národnej rady, ako je tomu napríklad u Komisie SNR pre rozvoj miestneho hospodárstva. Ustanovuje sa, že poslancom, ktorí sú pre výkon svojej funkcie celkom uvoľnení zo zamestnania, zachováva sa pracovný pomer, akò aj právo a nároky vyplývajúce z tohto pomeru, alebo pomeru obdobného. Takto sú zabezpečení podľa zákona o národných výboroch aj poslanci národných výborov.

K § 3

Predkladaný návrh zákona priznáva poslancom Slovenskej národnej rady nárok na náhradu stravného a nocľazného nielen za účasť na schôdzkach Slovenskej národnej rady a jej orgánov a za účasť na iných úkonoch pri plnení úloh z poverenia Predsedníctva Slovenskej národnej rady, ale aj za účasť na iných úkonoch pri plnení úloh z poverenia predsedu Slovenskej národnej rady alebo predsedu príslušnej komisie Slovenskej národnej rady. Túto úpravu si vyžaduje pružné zabezpečovanie úloh vyplývajúcich z opatrení na plnšie uplatnenie Slovenskej národnej rady.

Poslanci Slovenskej národnej rady budú môcť používať hromadné dopravné prostriedky na celom území štátu. Na schôdzky Slovenskej národnej rady a jej orgánov a na cesty z poverenia Predsedníctva Slovenskej národnej rady, predsedu Slovenskej národnej rady alebo predsedu príslušnej komisie Slovenskej národnej rady vrátane spätočných ciest môžu poslanci používať aj lietadlá.

Na určenie výšky stravného a nocľazného poslancov Slovenskej národnej rady sa podľa odseku 4 splnomocňuje Predsedníctvo Slovenskej národnej rady.

V zmysle článku 73 ods. 4 a článku 76 ods. 3 Ústavy ČSSR úprava patrí do pôsobnosti Slovenskej národnej rady.

Náklady spojené s vykonaním navrhovaného zákona sa za-

bezpečia pri rozpise plánu a rozpočtu Slovenskej národnej rady na rok 1965.

V Bratislave 15. mája 1965.

Michal Chudík v. r.,
predseda
Slovenskej národnej rady

Zpráva

povereníka Slovenskej národnej rady pre pôdohospodárstvo o súčasnom stave a hlavných úlohách vodného hospodárstva na Slovensku

Spĺnenie úloh vytýčených XII. sjazdom KSČ v rozvoji priemyslu, poľnohospodárstva a zvyšovania životnej úrovne obyvateľstva predpokladá zabezpečiť dostatok kvalitnej pitnej a úžitkovej vody.

Naša republika ako vnútrozemská krajina, okrem pohraničných oblastí Dunaja, Tisy, Latorice a menších tokov je odkázaná výlučne na zdroje vody z atmosferických zrážok, ktorých je však obmedzené množstvo. Preto musíme s vodou starostlivo hospodáriť.

Doterajší rozvoj národného hospodárstva bol sprevádzaný prudkým rastom spotreby vody v priemysle i poľnohospodárstve, pričom súčasne vzrástli aj nároky na dodávky kvalitnej vody pre zásobovanie obyvateľstva.

Od oslobodenia sme dosiahli na úseku vodného hospodárstva významných úspechov. Boli vybudované vodné nádrže o objeme 435 mil. m³, vodné elektrárne s inštalovaným výkonom 540 MW, proti záplavám bolo ochránené vyše 100 tis. ha pôdy, vybudovali sa závlahy na 73 tis. ha pôdy, z verejných vodovodov je zásobených 2,6 X viac obyvateľstva a na verejnú kanalizáciu ja napojených 2,5 X viac obyvateľstva.

Napriek týmto úspechom, vzhľadom na to, že dôležité priemyselné odvetvia, rozsiahla bytová výstavba a potreby poľnohospodárstva nárokujú rýchlejší rast potreby vody ako je zabezpečovaný rozvojom vodného hospodárstva, čím ďalej tým viac vzniká disproporcía medzi potrebou kvalitnej vody a možnosťami jej krytia.

Z analýzy doterajšieho rozvoja vodného hospodárstva a bi-

lancie vody do roku 1970 podľa jednotlivých povodí vyplýva, že potreba vody na Slovensku do roku 1970 oproti roku 1963 vzrastie asi 3-násobne.

Uvažovaný rozvoj chemického priemyslu v podstatnej miere zvyšuje nároky na vodu a udrží sa i v budúcnosti medzi najväčšími užívateľmi vody. Odpadové vody tohoto priemyslu nepriaznivo ovplyvňujú čistotu tokov a tým i možnosť jej ďalšieho využitia. Táto skutočnosť taktiež v podstatnej miere vplýva na bilanciu zdrojov v jednotlivých oblastiach, nakoľko sú potrebné veľké množstvá vody na zmiernenie škodlivých účinkov týchto odpadových vôd.

Uvažovaná bilancia vody do roku 1970 v jednotlivých povodiach ukazuje, že v niektorých oblastiach už v tomto období bude napätá situácia. Pre rozvoj národného hospodárstva v ďalšom období bude preto potrebné v predstihu vybudovať vodohospodárske diela a zariadenia, najmä vodné zdroje, aby sa voda nestala limitujúcim činiteľom hospodárskeho rozvoja v pasívnych oblastiach.

Napriek napätej situácii v niektorých povodiach ČSSR máme u nás ešte značné rezervy v povodí Dunaja, dolného Váhu, Hrona a Bodrogu, ktoré umožňujú hospodárne riešiť rozmiestňovanie výrobných síl v súlade s potrebami rozvoja našej spoločnosti.

Analýza doterajšieho rozvoja vodného hospodárstva na Slovensku ukazuje na celý rad vážnych problémov, ktorých riešenie vzhľadom na ich rozsah a investičnú náročnosť bude možné zabezpečiť len v dlhšom časovom období. V najbližších rokoch, v súlade s možnosťami národného hospodárstva bude potrebné sústrediť sa na opatrenia, ktoré sú nevyhnutné pre zabezpečenie rozvoja jednotlivých odvetví a uspokojenie nájstojčivých potrieb obyvateľstva v tomto období.

Predložený materiál podáva informáciu o súčasnom stave vodného hospodárstva na Slovensku, hlavných zámeroch jeho rozvoja a postupného riešenia problémov v najbližších rokoch.

1. Zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou

Dostatok nezávadnej zdravej pitnej vody je jedným zo základných predpokladov pre zabezpečenie trvalého rastu životnej úrovne obyvateľstva.

Stav v zásobovaní obyvateľstva pitnou vodou z verejných vodovodov bol na Slovensku ku koncu roka 1964 nasledovný:

Ukazovateľ	Celkom	Zs K	Ss K	Vs K
Počet obcí s vodovodom	504	99	251	154
% z celkového počtu obcí	15,0	10,9	23,0	13,2
% obyvateľov zásobovaných pitnou vodou z vodovodov	31,7	29,3	34,8	32,0

Terajší stav v zásobovaní obyvateľstva pitnou vodou je doposiaľ do značnej miery ovplyvnený vývojom vodárenstva do oslobodenia, kedy sa týmto otázkam nevenovala primeraná starostlivosť. V zásobovaní obyvateľstva vodou zaostávame však i v celoštátnom meradle za mnohými európskymi štátmi.

Od roku 1950 do roku 1964 dosiahlo sa v budovaní vodovodov značných úspechov a podiel obyvateľov zásobovaných pitnou vodou z vodovodov vzrástol z 20 % v roku 1950 na 31,7 % v roku 1964.

Po roku 1955 pristúpilo sa na Slovensku k rekonštrukciám existujúcich vodovodov a k budovaniu viacerých veľkých skupinových vodovodov: Pohronského, Pobodrožského, Muránskeho, Záhorského, Hriňová—Lučenec—Fíľakovo, Modrokamenského, Košice—Drieňovec atď. Pozornosť sa sústreďovala na krajské, okresné a priemyselné mestá. V ostatných prípadoch sa budovali len menšie technicky nenáročné vodovody s blízkym zdrojom vody a s možnosťou jej gravitačného privodu.

Obdobie od oslobodenia, v ktorom boli vodohospodárske investície zamerané predovšetkým na výstavbu veľkých vodných diel a ochranu proti povodňiam pri súčasnom rýchlom rozvoji výstavby miest, obcí, ako i priemyslu, nepostačilo na výraznejšie zlepšenie situácie v zásobovaní obyvateľstva pitnou vodou z vodovodov.

V Západoslovenskom kraji v značnom počte väčších obcí nad 5000 obyvateľov, medzi nimi i niektorých okresných mestách, nie je doteraz vybudovaný vodovod. V súčasnej dobe sa buduje vodovod v Nových Zámkoch, Šale nad Váhom, Senici.

Oblasť južného Slovenska značne zaostala v budovaní vodovodov. Sú okresy, kde často len jedna alebo dve obce majú vy-

budovaný vodovod (Nové Zámky, Komárno, Galanta, Dunajská Streda).

Okrem neujasnenosti koncepcie výstavby vodovodov v tejto oblasti príčinou tohoto stavu je najmä skutočnosť, že doteraz sa uprednostňovala výstavba vodovodov v mestách so sústredenou investičnou výstavbou a budovali sa vodovody v oblastiach, kde zásobovanie obyvateľov bolo naliehavéjšie. Prednostne sa tiež v tejto oblasti venovali investície na ochranu proti povodňam a odvedeniu vnútorných vôd.

V Stredoslovenskom kraji najväčším súčasným problémom je nedostatočná kapacita vodárenských zariadení, technicky i fyzicky zastaralých, ako i malá kapacita vodných zdrojov, následkom čoho mnohé mestá trpia nedostatkom vody (Banská Bystrica, Žilina, Ružomberok, Banská Štiavnica, Brezno, Rimavská Sobota, Prievidza, Zvolen, Žiar nad Hronom, Liptovský Mikuláš).

Vo Východoslovenskom kraji je obdobná situácia (Košice, Spišská Nová Ves, Levoča, Kežmarok, Rožňava, Prešov), pričom v mnohých mestách používanie pitnej vody pre iné účely (napríklad umývanie áut, polievanie) je zakázané.

Vcelku možno konštatovať, že vodárenstvo v porovnaní s rozvojom miest zaostáva. Na Slovensku ešte skoro 70 % obyvateľstva v 85 % obcí je i naďalej odkázané na používanie vody zo studní a povrchových zdrojov, ktoré často nevyhovujú po stránke hygienickej.

Pracovníci zdravotníctva v poslednom období signalizujú u nás zhoršenie vo vývoji epidemiologickej situácie na úseku črevných nákaz. Rozbor príčin ukázal, že ide o zvýšený výskyt týchto chorôb zavinený vážnymi hygienickými nedostatkami, vrátane nedostatočnej starostlivosti o ochranu a udržiavanie vodných zdrojov. V dôsledku takýchto závad vyskytli sa ochorenia črevného traktu napr. v Martine, v Banskej Štiavnici, Bratislave-Rači a v iných mestách a obciach.

Zlepšenie pomerov na úseku zásobovania vodou závisí v značnej miere od úspešného splnenia plánu investičnej výstavby na tomto úseku.

Objem realizovaných investičných prostriedkov na výstavbu vodovodov vzrástol z 285,9 mil. Kčs v rokoch 1951—1955 na 524,4 mil. Kčs v rokoch 1961—1964.

Plánované investičné prostriedky na výstavbu vodovodov v tomto období neboli plne využité pre nedostatky v príprave, realizácii a materiálom zásobovaní. Lehoty výstavby vodovodov

boli a ešte sú stále neúmerne dlhé a kvalita prác, najmä u náročnejších stavieb, nie je vždy vyhovujúca. V dôsledku toho napríklad v období rokov 1955—1964 bolo na Slovensku namiesto plánovaných 1 053,0 mil. Kčs na výstavbe vodovodov realizované len 982,0 mil. Kčs, t. j. 93,3 %. Pri neuspokojivej situácii v zásobovaní obyvateľstva pitnou vodou z vodovodov neplnením plánu stratila sa možnosť vybudovať vodovod pre 50—60 tisíc obyvateľov.

Stále rastúce vodárenské kapacity a zdroje vody vyžadujú zvýšenú starostlivosť o spoľahlivú a bezpečnú prevádzku. I pri súčasnej výrobe vody je možné dosiahnuť zlepšenie v zásobovaní obyvateľstva pitnou vodou, keď sa zlepši hospodárenie s vodou. Značné straty vznikajú únikom vody v rozvodnej sieti a v domových inštaláciách, ktoré spolu činia asi 19 %.

Nedostatočný rozsah generálnych opráv a údržby má za následok rýchle starnutie základných prostriedkov. Národné výbory nevenujú týmto otázkam primeranú pozornosť, čo spolu s nedostatkami v materiálnom a finančnom zabezpečení je hlavnou príčinou neuspokojivého stavu v údržbe vodovodov.

Správu vodárenských zariadení majú na starosti okresné vodohospodárske správy, ktoré sú v pomere k základným fondom a náročnosti údržbárskych prác nedostatočne vybavené mechanizmami a modernými zariadeniami. Pokiaľ i úlohy v údržbe vodovodov plnia, tak iba s vypätím síl a často na úkor zanedbávania údržby na ostatných úsekoch.

Analýza doterajšieho rozvoja a súčasného stavu v zásobovaní obyvateľstva pitnou vodou ukazuje, že v najbližších rokoch prvoradá pozornosť treba venovať zabezpečeniu vody pre sídliskovú bytovú výstavbu; okrem toho je nutné odstrániť nedostatky v zásobovaní pitnou vodou tam, kde by to mohlo mať závažné zdravotné dôsledky. Na Slovensku pristupuje k tomu i potreba urýchleného zvyšovania úrovne zásobovania pitnou vodou v súlade s dosahovanou hospodárskou úrovňou.

Podľa podkladových materiálov k uzneseniu vlády zo dňa 6. marca 1965 k smerniciam pre vypracovanie plánu na roky 1966—1970, počíta sa v rokoch 1966—1970 v porovnaní s uplynulými rokmi s podstatne vyšším objemom investičných prostriedkov na výstavbu vodovodov. Zatiaľ čo plán na rok 1965 stanovuje na výstavbu vodovodov 110,0 mil. Kčs, v smerniciach pre zostavenie plánov na roky 1966—1970 počíta sa s objemom 809,0 mil. Kčs! Oproti ročnému priemeru za posledných 10 rokov zvýšia sa investičné prostriedky v budúcich rokoch zhruba o 60 %.

Uvažovaná výstavba vodovodov na Slovensku sa v najbližších rokoch sústreďuje do väčších miest s rozsiahlou bytovou výstavbou, v ktorých kapacita vodárenských zariadení nepostačuje už v súčasnosti na krytie potreby vody alebo postupom výstavby sídlisk ich kapacita už nebude postačovať. Súčasne sa majú vybudovať nové vodovody vo väčších obciach, v ktorých verejný vodovod doteraz nebol vybudovaný a ich rozvoj je závislý od zásobovania pitnou vodou.

Napriek tomu, že v rokoch 1966—1970 sa počíta oproti obdobiu 1961—1965 so vzrastom investičných prostriedkov o 27 %, v dôsledku rýchleho rozvoja miest a obcí nebude možné časove uspokojiť všetky požiadavky. Zvýšenie tempa výstavby vodovodov je tiež obmedzené pomalým rastom stavebných a strojárenských kapacít, určených pre tieto účely, nedostatočným predstihom v projektovej pripravenosti, ako i skutočnosťou, že nie vždy sú k dispozícii v dostatočnej miere overené zdroje vody. Preto v najbližšom období treba počítať s tým, že v mnohých obciach, kde sa citeľnejšie prejavuje nedostatok pitnej vody, bude nutné zásobovanie obyvateľstva riešiť výstavbou miestnych vodovodov, úpravou miestnych zdrojov vody, spoločných studní a pod.

Náročný rast výstavby vodovodov do roku 1970 vyžaduje, aby pre realizáciu týchto zámerov boli vytvárané predpoklady včasným prieskumom vodných zdrojov, koncepčným doriešením zásobovania väčších územných celkov skupinovými a oblastnými vodovodmi, ako i zabezpečovaním rastu špecializovanej stavebnej a strojárenskej kapacity.

Pre väčšie oblasti, kde je pre zásobovanie obyvateľstva citeľný nedostatok vody vhodnej kvality, treba pristúpiť urýchlene k spracovaniu štúdií, na základe ktorých by potom bolo možné posúdiť koncepciu výstavby vodovodov z hľadiska čo najhospodárnejšieho riešenia a v predstihu dôkladne vyhodnotiť uvažované zdroje vody. Napríklad z vodných zdrojov na Žitnom ostrove by bolo možné zásobiť také oblasti, kde nie je dostatok vody, alebo aj podzemnú vodu treba upraviť (napríklad oblasť Nitry, Nových Zámkov, Trnavy a pod.).

Realizáciou smernícami uvažovanej investičnej výstavby na úseku vodovodov zvýši sa na Slovensku podiel obyvateľov napojených na vodovodnú sieť z 31,7 % k 31. XII. 1964 na 40,5 % ku koncu roku 1970.

Tento podiel je možné zvýšiť efektívnym využívaním prostriedkov poskytovaných štátom, a to budovaním vodovodov v rámci akcie „Z“, prípadne zlučovaním investičných prostried-

kov rôznych zainteresovaných organizácií a príspevím občanov bezplatným vykonaním niektorých prác.

V rámci akcie „Z“ sa vo výstavbe vodovodov doteraz nedosiahlo výraznejších úspechov hlavne preto, že pre „Z“ akciu prispieva štát 50 % skutočných nákladov a hodnota príspevku občanov prácou má činiť 50 %. Pri výstavbe vodovodov však náklady na materiál a odbornú prácu predstavujú si 60—70 % hodnoty celého diela.

Zo strany obyvateľov, národných výborov ako i ostatných organizácií je o výstavbu vodovodov v rámci akcie „Z“ mimoriadny záujem. Preto v záujme ďalšieho rozvoja takejto výstavby je potrebné upraviť platné smernice v tom zmysle, aby pre výstavbu vodovodov bola daná výnimka a príspevok štátu bol v súlade s potrebou prostriedkov na materiál a odborné práce, t. j. 60—70 % celkových nákladov.

Ďalšou formou ako znásobiť prostriedky dávane štátom na budovanie vodovodov je vodohospodárska výstavba miestneho významu v zmysle uznesenia vlády číslo 826 z roku 1959, ktoré bolo konkretizované v Zbierke inštrukcií pre výkonné orgány NV číslo 59, čiastka 19—20 z roku 1959. Sústreďením prostriedkov záujemcov o výstavbu vodovodov (MNV, JRD, miestny závod, škola a pod.), dobrovoľnou bezplatnou prácou občanov a využívaním miestnych materiálových zdrojov, za pomoci odborných vodohospodárskych organizácií je možné v mnohých obciach vybudovať vodovody.

Táto forma výstavby bola rozvinutá veľmi úspešne v rokoch 1960—1962, kedy napr. len v Západoslovenskom kraji bolo vybudované 20 nových stavieb v hodnote 6,7 mil. Kčs, pričom štát prispel čiastkou 3,1 mil. Kčs.

Tieto formy výstavby vodovodov, prípadne iných vodohospodárskych zariadení treba v budúcom období v omnoho väčšom rozsahu uplatniť. V tomto smere národné výbory musia vyvinúť väčšiu iniciatívu, využiť a organizovať aktivitu obyvateľov. Súčasne je však nutné zo strany centrálnych orgánov vytvárať lepšie predpoklady pre úspešné rozvinutie týchto prác, hlavne materiálo-technickým zásobovaním, najmä rúrovým materiálom.

Ďalej je potrebné u takýchto stavieb povoliť zjednodušenie projektovej dokumentácie oproti vyhláške Štátnej komisie pre investičnú výstavbu čís. 9 z roku 1964 a vyhláške čís. 152 z roku 1959 Ú. v. a k takejto projektovej dokumentácii požadovať len jediné súhrnné vyjadrenie plánovacieho odboru príslušného národného výboru.

Túto formu výstavby treba zamerať na vybudovanie vodovodov v tých obciach, kde je ľahko dostupný vyhovujúci zdroj vody a výstavba nie je príliš náročná na investičné prostriedky, materiál a prácu a tiež tam, kde nie je potrebné vodu upravovať.

2. Kanalizácie a čistenie odpadových vôd

Odvádzanie odpadových vôd od miesta ich vzniku do recipientu a ich zneškodnenie je ďalšou zo základných podmienok zdravého bývania, predídania epidémií, ďalšieho rozvoja obcí, ochrany podzemných vôd pred nákazou baktériami a zlepšenia čistoty vôd v tokoch.

Na Slovensku sa kanalizačné stavby v minulosti rozvíjali veľmi pomaly, bez ohľadu na budúci rozvoj miest, pričom sa stoky budovali tak, aby najkratšou cestou odvádzali odpadové, prípadne aj dážďové vody bez prečistenia do povrchových tokov.

Situácia vo výstavbe kanalizácií sa zlepšila až po roku 1948, odkedy sa budovaniu vodohospodárskych zariadení venuje väčšia pozornosť.

Stav dĺžky kanalizačnej siete na Slovensku (v km) do roku 1964 bol takýto:

Rok	Celkom	Zs K	Ss K	Vs K
1960	1237	483	409	345
1963	1599	644	477	478
1964	1641	667	483	491

Koncom roku 1964 140 obcí a miest na Slovensku malo vybudovanú kanalizáciu. V období od roku 1950 do roku 1964 počet obyvateľov žijúcich v bytoch pripojených na kanalizáciu sa zvýšil z 396 800 na viac ako 900 000.

Podiel obyvateľstva bývajúceho v domoch napojených na kanalizáciu vzrástol z 10,5 % v roku 1950 na 21,2 % v roku 1964.

Do roku 1964 vybudovali sa kanalizácie v krajských a niektorých okresných mestách, prípadne v priemyselných centrách. Výstavba týchto kanalizácií sa robila nekomplexne, väčšinou bez čistiarní odpadových vôd. Tento postup sa nepriaznivo odrazil v stále sa zvyšujúcom znečisťovaní tokov.

Prehľad počtu obcí s vybudovanou kanalizáciou v jednotlivých krajoch podľa kategórií obcí (rok 1964):

Kategória obcí	Slo- vensko	Zs K	Ss K	Vs K
5–10 tis. obyvateľov celkový počet obcí	56	27	19	10
má kanalizáciu	27	8	11	8

Celkovú situáciu v odkanalizovaní niektorých miest a obcí sťažuje, že staré kanalizácie (Zvolen, Ružomberok, Komárno, Trnava, Žilina, Spišská Nová Ves, Trenčín, Bratislava, Nitra, Levice, Nové Mesto nad Váhom) už nevyhovujú a treba ich prebudovať a rozšíriť v súlade s celkovým rastom týchto miest. Staré stokovacie siete nevyhovujú ani po stránke hygienickej, pretože sa budovali väčšinou z nekvalitných rúr a bez čistiarní odpadových vôd. Po rozšírení miest dostali sa výuste do intravilanov obcí a voľne odtiekajú. Pritom spláškové vody svojím zápachom, najmä v letnom období, spôsobujú hygienické závary. Týmto stavom je nepriaznivo ovplyvňovaný aj režim spodných vôd a v niektorých lokalitách aj zdroje pitnej vody.

Objem realizovaných investícií na kanalizačné siete vzrástol z 256,0 mil. Kčs za obdobie 1956—1960 na 697,0 mil. Kčs za obdobie 1961—1965.

Pre zlepšenie situácie v odkanalizovaní miest a obcí na Slovensku bude nutné v ďalšom období urýchliť výstavbu na tomto úseku a popri nevyhnutných rekonštrukciách stokovacích sietí zvýšiť tempo výstavby nových kanalizácií v obciach.

V smerniciach pre zostavenie plánu rozvoja národného hospodárstva uvažuje sa v rokoch 1966—1970 s výstavbou kanalizácií na Slovensku o celkovom objeme 990,0 mil. Kčs, čo je asi o 42 % viac, ako bolo preinvestované v rovnakom období v rokoch 1961—1965.

Pri výstavbe kanalizácií na Slovensku v najbližších rokoch sa uvažuje postupovať takto:

- v obciach nad 10 tisíc obyvateľov zabezpečiť vybudovanie, resp. rekonštrukciu kanalizačnej siete a čistiacich staníc,
- vo všetkých okresných sídliskách a priemyselných strediskách vybudovať kanalizačnú sieť a čistiace stanice i v mestách s počtom obyvateľstva pod 10 tisíc,
- zabezpečiť výstavbu kanalizačnej siete a čistiacich staníc v súlade s bytovou výstavbou,

— počítať s vybudovaním kanalizácií aj v menších obciach, kde to naliehavo vyžadujú hygienické potreby.

Realizáciou navrhovanej výstavby kanalizácií zvýši sa vybavenosť sídlisk a počet obyvateľov žijúcich v domoch napojených na kanalizáciu z terajších 21,2 % na 28,5 % ku koncu roku 1970.

Náročný vzrast úloh vo výstavbe kanalizácií do roku 1970 vyžaduje včasnú projektovú prípravu a zabezpečenie potrebných stavebno-montážnych kapacít a ich vybavenie vhodnými mechanizačnými prostriedkami.

I pri značnom vzraste prostriedkov určených na výstavbu kanalizácií nebude možné do roku 1970 uspokojiť rad naliehavých požiadavok obcí na výstavbu kanalizácií. Podobne, ako u vodovodov, i pri výstavbe kanalizácií vhodne organizovanou výstavbou miestneho významu je možné dosiahnuť efektívnejšie využitie prostriedkov poskytovaných štátom pre lepšie uspokojovanie potrieb obyvateľstva a tým prekročiť doposiaľ uvažovaných smerných úloh v odkanalizovaní obcí. V súlade s tým bude nutné, aby národné výbory v spolupráci s vodohospodárskymi organizáciami organizovali výstavbu menej náročných kanalizácií v rámci akcie „Z“, prípadne združovaním investičných prostriedkov zainteresovaných organizácií vo vodohospodárskej výstavbe miestneho významu.

3. Vývoj čistoty tokov na Slovensku

S rastúcimi nárokmi na vodu vyvstáva úloha zabezpečiť lepšie hospodárenie vodou a riešiť s tým súvisiace problémy čistoty vody v našich tokoch, lebo z tohoto hľadiska je v celej ČSSR stav tokov veľmi neuspokojivý.

Pred rokom 1937 bolo na území našej republiky sotva 30—40 menších čistiarní spláskových vôd, a len niekoľko desiatok zariadení, ktoré mali charakter čistiarní odpadových priemyselných vôd, aj keď nedokonalých. Boli to zväčša usadzovacie nádrže a niekoľko odkališť, ktoré reprezentovali stav celej našej čistiarnej techniky po vojne v roku 1945.

So štúdiom a sledovaním čistoty vody v slovenských riekach sa začalo v roku 1948. Zo zhodnotenia vyplynulo, že znečistené úseky na neprijateľnú mieru predstavujú 18 % z celkovej sledovanej dĺžky riek. Za obdobie necelých 10 rokov sa znečistené úseky ďalej predĺžili asi o 300 km, čo je zvýšenie asi o 5—6 %. Celkové znečisťovanie, množstvo a závažnosť odpadových vôd naďalej z roka na rok rastie, čím sa obmedzujú možnosti odberu kvalitnej vody, pričom jedným z najčistejších tokov zostáva rieka Dunaj.

K plánovitej výstavbe čistiarní odpadových vôd dochádza až po roku 1953 na základe uznesenia vlády o výstavbe čistiarní odpadových vôd a k intenzívnejšej výstavbe na Slovensku dochádza najmä od roku 1959, o čom svedčí tento prehľad:

Rok	Počet čist. staníc vo výstavbe	Výstavba ukončená	Objem prác v mil. Kčs		
			plán	skutočnosť	% plnenia
1959	36	6	30,0	25,0	81,0
1960	54	5	42,8	33,4	78,0
1961	95	14	62,5	59,4	95,0
1962	68	17	71,2	65,7	92,0
1963	73	20	86,1	65,3	75,8
1959 – 63		62	292,6	248,8	85,0

V uvedenom období ani v jednom roku nevyužili sa prostriedky určené na výstavbu čistiarní odpadových vôd v plnom rozsahu.

V roku 1964 bolo na Slovensku vo výstavbe 75 čistiacich staníc s plánovaným objemom prác 115,6 mil. Kčs. Prestavané bolo 102,9 mil. Kčs, t. j. 89,0 %.

Nedostatky, ktoré sú príčinou neplnenia plánu, sú ako na strane investorských organizácií, ktoré nezabezpečujú v potrebnom predstihu projektovú prípravu a neodstraňujú operatívne vzniklé rozpory v dodávateľsko-odberateľských vzťahoch, tak aj na strane stavebnej a strojárnej výroby.

Stavebné organizácie sa často vyhýbajú prevziať úlohy pri výstavbe čistiarní odpadových vôd, lebo pri týchto prácach pri súčasnej metodike plánovania nedosahujú predpisovanú produktivitu práce a sťažuje im tvorbu zisku. Tieto práce sú náročné na kvalitu práce, veľký počet drobných objektov je potrebné budovať na malej ploche prevažne klasickými metódami výstavby, objekty musia byť často zakladané v spodnej vode, čo všetko bráni použiť v plnom rozsahu modernú technológiu výstavby a zvyšuje vlastné náklady výroby. U nás nemáme zatiaľ na tieto práce špecializované, dobre vybavené stavebno-montážne organizácie.

Počas výstavby čistiarní odpadových vôd dochádza často k zmenám v typoch objektov a technologickom vybavení, v dôsledku

čoho sa musia prepracovávať projekty. Okrem toho dodávky technologického zariadenia, ale i potrebného materiálu, hlavne armatúr meškajú, čo všetko zapríčiňuje odsúvanie termínov výstavby a uvádzania čistiarní odpadových vôd do prevádzky.

Na Slovensku v súčasnej dobe máme okolo 250 čistiarní priemyselných a odpadových vôd a 80 čistiarní spláskových vôd. Značná časť z nich však nespĺňa svoj účel, lebo ich čistiaci efekt je minimálny či už pre nedostatočnú kapacitu a preťaženosť čistiarenskeho zariadenia alebo zastaralosť a technologické závady, ako i nedostatky v obsluhu.

V roku 1963 sa odvádzalo do nich na Slovensku zhruba 600 mil. m³ odpadových vôd. Z tohoto množstva pripadá na mestské kanalizácie len niečo nad 100 mil. m³/rok. Priemyselné závody odvádzajú do našich povrchových tokov svoje odpadové vody väčšinou nedostatočne alebo vôbec nečistené. Na Slovensku je okolo 700 závodov, ktoré znečisťujú povrchové toky. Z celkovej dĺžky 4860 km sledovaných tokov na Slovensku je dnes znečistené na nepripustnú mieru okolo 1160 km, pričom v čase repnej kampane treba k tomu pripočítať ešte ďalších asi 300 km. Jednotlivé odvetvia podieľajú sa na znečisťovaní tokov takto:

sektor chémie	asi 550 km toku
(z toho papier-celulóza) . . .	asi 400 km toku
bane a hutí	asi 130 km toku
potravinársky priemysel . . .	asi 250 km toku
ostatní znečisťovatelia	asi 230 km toku.

Okrem znečisťovania povrchových vôd dochádza k ohrozovaniu čistoty podzemných vôd. Pri všeobecne malej kapacite našich vodných zdrojov a stále rastúcich požiadavkách na množstvo a kvalitu vody je táto skutočnosť nadmieru vážna. Niektoré zlepšenia, ktoré sa v poslednom čase dosiahli výstavbou čistiarní odpadových vôd, nevyrovnávajú ani prírastok znečistenia, ktorý vzniká výstavbou nových alebo rozšírením výroby v jestvujúcich závodoch.

Súčasný rozvoj poľnohospodárstva nesie so sebou rozvoj používania chemických prostriedkov ochrany rastlín. Jedná sa väčšinou o prípravky jedovaté pre ryby a ostatné vodné živočíchy. V posledných rokoch vyskytujú sa často otravy vôd postrekovými látkami, najmä na menších potokoch.

Na ochranu vôd proti znečisťovaniu bol vydaný celý rad zákonných predpisov, smerníc a inštrukcií. Jedným z najdôležitejších opatrení z hľadiska čistoty vôd je uznesenie vlády číslo 603 z roku 1958, ktoré v súlade so zákonom o vodnom hospodárstve

dáva vodohospodárskym orgánom právo pokutovať závody štátneho socialistického sektora za nedostatky v prevádzke čistiarní odpadových vôd, pri nedodržiavaní termínov výstavby čistiarní, nedodržiavaní opatrení a podmienok uložených vodohospodárskym orgánom, vypúšťanie odpadových vôd bez povolenia a za nedodržiavanie ďalších zákonných opatrení a predpisov.

Za prvých päť rokov od platnosti tohoto vládneho uznesenia bolo na Slovensku vyrúbených 173 pokút vo výške 6,0 mil. Kčs. Počet zásahov dozorných orgánov nevyjadruje rozsah škôd a je len signálom zhoršujúceho sa stavu. Ukazuje sa, že ukladanie pokút je málo účinné. Nie je úmerné rozsahu spôsobených škôd, nepostihuje priamo hospodársky výsledok organizácie, a okrem toho závody, ktoré najviac znečisťujú toky, si sústavne vynucujú predlžovanie výnimiek. Nedisciplinovanosť na strane znečisťovateľov, nedostatky pri výstavbe a prevádzke čistiarní, nedostatočné obsadenie vodohospodárskych orgánov národných výborov a často formálne zabezpečovanie úloh sú príčinou, prečo sa prejavuje snaha zabezpečovať zlepšenie čistoty vôd stále novými predpismi.

Z celkového počtu asi 700 zdrojov znečisťovania tokov na Slovensku je 60 hlavných zdrojov, ktoré predstavujú viac ako polovicu všetkého znečistenia. Je preto naľahavé urýchlene prikrčiť k likvidácii veľkých zdrojov znečisťovania a nepovoľovať ďalšie výnimky.

Najviac znečisťujú toky: v rezorte chemického priemyslu celulóžky a papierne v Ružomberku, Žiline, Martine, Gemerskej Hôrke, Hencovciach a v Harmanci; Chemické závody v Novákoch, Dubovej, Senici, Svite a Žiline; v rezorte hút a rezorte palív flotačné vody z úpravy rúd a prania uhlia v Smolníku, Slovinkách, Rudňanoch, Hačave, Handlovej a Žiari nad Hronom, ďalej závody spotrebného a potravinárskeho priemyslu.

Hospodárne, najmä viacnásobné využitie vody a zlepšenie jej kvality vyžaduje zastaviť znečisťovanie a postupne zlepšiť čistotu tokov.

V rokoch 1966—1970 uvažuje sa s výstavbou asi 50 čistiarní mestských odpadových vôd celkovým nákladom asi 270,0 mil. Kčs. Okrem toho sa počíta s výstavbou 95 čistiarní priemyslových odpadových vôd s investičným nákladom 370,0 mil. Kčs, z toho v rezorte chémie 11 čistiarní nákladom asi 200,0 mil. Kčs.

Realizáciou plánu výstavby čistiarní, dokončením rozostavaných čistiarní odpadových vôd a ich uvedením do prevádzky, spolu so zabezpečením spoľahlivých funkcií všetkých jestvujúcich čistiarených zariadení, ako aj ďalšími opatreniami pre zlep-

šenie stavu čistoty, ako napr. nadlepšovaním nízkych prietokov výstavbou viacúčelových nádrží a pod., môžeme dosiahnuť taký stav čistoty, ktorý bude zodpovedať potrebám nášho národného hospodárstva.

Skúsenosti z minulých rokov ukazujú, že prvoradá pozornosť je nutné venovať včasnej projektovej príprave a zabezpečeniu dodávok technologických zariadení. Aby sa neopakovali nedostatky minulých rokov, kedy investori tieto akcie sústavne od- súvali, je nutné zo strany centrálnych orgánov, Slovenskej plá- novacej komisie a Slovenskej komisie pre investičnú výstavbu dôsledne dbať na včasné zabezpečenie týchto akcií a z tohoto hľadiska pravidelne sledovať prácu investorov.

Okrem starostlivosti o čistotu tokov naliehavá je úloha ochrany vodných zdrojov. Pred znehodnotením treba chrániť predovšet- kým podzemné vody. Dôležitosť tejto úlohy je zakotvená vo vládnom nariadení číslo 14/1959 Zb., ktorým sa vykonáva zá- kon o vodnom hospodárstve a v ktorom sa stanovuje, že pod- zemné vody sa prednostne vyhradzujú pre zásobovanie obyva- teľstva pitnou vodou a pre výrobu len vtedy, ak táto vyžaduje bezpodmienečne akosť vody pitnej (napr. pre potravinársky priemysel).

Doterajší vývoj potreby vody a možnosti jej krytia poukazujú na prudký rast podielu povrchových vodných zdrojov oproti pod- zemným vodám. Podiel týchto vodných zdrojov v období do roku 1980 sa odhaduje na 60 %. Pritom voda z povrchových zdrojov, či už tokov, alebo vodných nádrží je nielen kvalitatívne menej hodnotná ako podzemná voda, ale aj drahšia.

Základnou úlohou je ochrániť pásma vodných zdrojov z hľa- diska bakteriologického, ako aj infiltrácie znečistenými vodami. Toto možno dosiahnuť predovšetkým vymedzením ochranných území, v ktorých musí byť zabránené akýmkoľvek spôsobom zasahovať do režimu podzemných vôd. Pri výstavbe a hospo- dárskej činnosti treba dodržiavať platné smernice tak, aby ne- bolo škodlivo zasiahnuté do režimu vôd a nebola ohrozená kva- lita podzemných vôd.

4. Úprava odtokových pomerov

Územie Slovenska je pramennou oblasťou prítokov Dunaja a Visly a jeho rieky sa vyznačujú pomerne nepriaznivými odtokovými pomermi. Voda zo zrážok po nepriepustnom podloží rých- le odteká, nakoľko väčšina riek je horského charakteru a len toky Východoslovenskej a Podunajskej nížiny majú vo svojej

vyústnej časti nížinný charakter. K zhoršeniu tohoto stavu dochádzalo v minulosti aj ochudobňovaním zberných oblastí tokov o lesné porasty a ich nevhodným obhospodarovaním.

Zabezpečovanie priaznivých podmienok pre rozvoj národného hospodárstva nutne vyžaduje zlepšenie odtokových pomerov, to znamená vyrovnanie rozkolísanosti prietokov, ochranu pred veľkými vodami, zamedzenie rýchleho odtoku vody, čiže lepšie hospodáriť s vodou i zlepšením odtokových pomerov. Tieto ciele možno dosiahnuť dvomi druhmi opatrení: biologickými a technickými. Výsledkom týchto opatrení má byť zadržanie čo najväčšieho množstva zrážok, ich akumulovanie, zamedzenie erozívnej činnosti vody a znížením kulminačných prietokov veľkých vôd na neškodnú mieru zabrániť povodňam.

Z technických opatrení na úpravu odtokových pomerov sú to úpravy tokov (regulácie) a zadržanie prietokov v nádržiach a hatiach.

Z celkovej dĺžky 39 300 km vodných tokov je na Slovensku upravených 1975 km, t. j. 5 %. Z upravenej dĺžky tokov na Slovensku 1975 km pripadá na Západoslovenský kraj 402 km, Stredoslovenský kraj 551 km a Východoslovenský kraj 522 km.

K tokom zaraďujeme i veľké odvodňovacie a zavlažovacie kanály, ktorých dĺžka je 1590 km.

V minulosti sa toky upravovali na ochranu pozemkov a obcí pred povodňami a v menšej miere pre miestne využívanie vodnej sily.

Za účelom ochrany pozemkov pred záplavami bolo doteraz vybudované 2063 km hrádzi, ktorými je ochránené 430 tisíc ha pozemkov. Najviac hrádzi je vybudovaných v Podunajskej nížine, kde sú ochránené pozemky pred záplavami z Dunaja, Váhu a Nitry.

Významné úspechy sa dosiahli od roku 1959, kedy sa začalo s rozsiahlymi úpravami odtokových pomerov na Východoslovenskej nížine, Medzibodroží a na Moldavskej nížine. Toho času za účelom intenzívneho obrábania pozemkov na Záhorí, Žitnom ostrove a na Východoslovenskej nížine je vybudovaná alebo vo výstavbe sieť odvodňovacích kanálov. Sústavná úprava sa robí na Záhorí, kde je zatiaľ upravených 151 km tokov; a strednej Nitre asi 50 km; je prevedená úprava na hornej Slanej a upravujú sa toky Východoslovenskej nížiny, kde je zatiaľ upravených 260 km tokov.

Neuspokojivý stav z hľadiska úprav tokov je doposiaľ na Hrone, kde ešte neboli vykonané žiadne úpravy a záplavy dosahujú 11 300 ha; ďalej na Iplí, kde záplavy dosahujú 11 500 ha, na dol-

nom toku Hornádu, dolnej Nitre (asi 5 tis. ha), Žitave (10 tis. ha) a menšie záplavy na mnohých ďalších tokoch.

Upravené toky a vybudované hrádze si vyžadujú pravidelnú údržbu. Terajší stav v údržbe je neuspokojivý.

S úpravou tokov súvisí aj výstavba stabilizačných objektov (hate, stupne) na tokoch. Tých je na Slovensku pomerne málo, no aj tie už zväčša neslúžia svojmu účelu pre svoj chatrný stav, zapríčinený nedostatočnou údržbou.

Kľúčový význam pri riešení úprav odtokových pomerov, najmä čo do zabezpečenia požadovaných odberov vody majú údolné nádrže. Vyznačujú sa schopnosťou najúčinnejšie priaznivo ovplyvniť režim malých, tak aj veľkých prietokov v tokoch, a to najmä vtedy, keď zaručujú dlhodobé vyrovňovanie. Ich výstavba okrem regulovania odtokov má obyčajne aj iný úžitok, ako možnosť hospodárneho využitia vodnej energie, rybochovu, vytvorenia nových rekreačných priestorov a pod.

Vo výstavbe údolných nádrží dosiahli sme od oslobodenia významných úspechov. V súčasnej dobe máme na Slovensku 10 väčších nádrží (s objemom nad 2 mil. m³), z ktorých 4 majú charakter vodohospodárskych nádrží a ďalších 6 slúži dennej, resp. týždennej regulácii prietokov pre špičkovú prevádzku vodných elektrární Vážskej kaskády.

Do nedávnej minulosti budovali sa u nás vodné nádrže v prevažnej miere za účelom čo najefektívnejšieho využitia vodnej energie. Pre zásobovanie priemyslu vodou vybudovali sa dosiaľ iba dve menšie nádrže: Nitrianske Rudno a Môťová pri Zvolene.

Rozvoj priemyslu, intenzifikácia poľnohospodárskej výroby ako aj narastajúce problémy v zásobovaní obyvateľstva pitnou vodou vyvolali už v súčasnom období výstavbu ďalších všeužitočných nádrží: Vihorlat, Veľká Domaša, Ružín a vodárenskej nádrže Hriňová.

Okrem väčších akumulačných nádrží kľúčového vodohospodárskeho významu treba spomenúť aj malé nádržky a vodohospodárske rybníky, predstavujúce vhodné a často i postačujúce opatrenia pre zabezpečenie miestnych drobných odberov vody, prípadne i ochranu proti veľkým vodám. V období spracovania Štátneho vodohospodárskeho plánu (rok 1953) bolo na Slovensku iba 15 vodohospodárskych rybníkov na ploche 151 ha s celkovým objemom 2,9 mil. m³. K intenzívnejšiemu budovaniu malých vodných nádrží prišlo až v posledných rokoch, a to najmä pre potreby poľnohospodárstva (maloplošné závlahy). V súčasnej dobe je na Slovensku 68 malých nádržíek o celkovom objeme 14,6 mil. m³.

Možno konštatovať, že v poslednom období sa úprave odtokových pomerov venovala mimoriadna pozornosť. V úpravách treba v budúcom období pokračovať predovšetkým z hľadiska zabezpečovania rozvoja poľnohospodárskej výroby.

V najbližších rokoch uvažuje sa s výstavbou, resp. dokončením rozsiahlych komplexov úprav v oblasti Východoslovenskej nížiny a Hornádu. V Západoslovenskom kraji sú to úpravy Malého Dunaja, rieky Nitry a Žitavy, úpravy v oblasti Záhoria a Žitného ostrova. Celkove sa predpokladá, že do roku 1970 bude na Slovensku upravených vyše 460 km tokov pre poľnohospodárske účely a týmito úpravami bude ochránené asi 40 tis. ha poľnohospodárskej pôdy a odvodnené asi 8500 ha pôdy. Na základe medzištátnych dohôd sa uvažuje s úpravami hraničných tokov Ipeľ, Dunajec a Poprad.

Podľa podkladových materiálov k smerniciam pre zostavenie plánu na roky 1966—1970 predpokladá sa v tomto období investovať na úpravy odtokových pomerov cca 640,0 mil. Kčs. Pritom investičné prostriedky sa sústreďujú na úpravy v nížinných oblastiach, v súlade s plánom melioračnej výstavby a potrebami rozvoja poľnohospodárskej výroby.

V jednotlivých povodiach sa situácia perspektívne javí takto:

V p o v o d í M o r a v y je nutné robiť vodohospodárske úpravy za účelom ochrany proti zaplavovaniu, resp. podmáčaní 8800 ha pôdy. Ochrana sa dosiahne výstavbou retenčných nádrží v hornom povodí Moravy a úpravou tokov. Vytvoria sa takto aj podmienky pre odvodnenie cca 25 tis. ha pôdy.

Ochrana údolia dolného V á h u je z väčšej časti zabezpečená ohrádzovaním toku. Pre ochranu horného Váhu po Žilinu je potrebné vybudovať retenčné objemy, pre ktoré boli vyhladené lokality pri Liptovskej Mare a Dierovej, ďalej lokalita Klubiná na Bystrici a Príbovce na Turci.

Ochrana na rieke N i t r e je možné dosiahnuť len úpravou a ohrádzovaním toku, ktorý je dosiaľ ohrádzovaný len v niektorých úsekoch. Retenčné objemy na hornej Nitre budú mať len miestny účinok. Po úprave tokov v dĺžke 145 km sa ochráni a upravia vodný režim na ploche 18 tis. ha.

Na rieke Ž i t a v e treba ochrániť celé údolie až po Zlaté Moravce.

Najefektívnejším riešením ochrany proti veľkým vodám sa na H r o n e ukazuje vybudovanie retenčného objemu uvažovanej nádrže Žarnovica, čím by sa získalo pre poľnohospodárstvo 12 tis. ha úrodných sprašových pôd.

V povodí Ipľa sa uvažuje s úpravou odtokových pomerov, znížením storočnej vody retenčnými nádržami na hornom toku podľa vypracovaných štúdií. V dôsledku úprav sa ochráni asi 8 tis. ha pôdy a vytvorí sa odvodňovací systém asi pre 14 tis. ha pozemkov.

Po dokončení úpravy hlavného toku a prítokov Slanej sa dosiahne odvodnenie na výmere asi 6 tis. ha. Pre vylúčenie inundácie Hornádu a jeho väčších prítokov je treba ohrázovať a upraviť asi 76 km tokov, lebo nádrž Ružín zníži len čiastočne účinky povodní.

Pre najbližšie roky sa uvažuje s ďalšou výstavbou vodných nádrží v jednotlivých povodiach celkom o objeme asi 500,0 mil. m³. Po ich dobudovaní bude na Slovensku vyše 20 veľkých nádrží o celkovom objeme 1,5 miliardy m³. Celkove je výhľadove možné získať podľa Štátneho vodohospodárskeho plánu na Slovensku nádržný objem vyše 5,0 miliárd m³.

Už za dnešnej situácie, po zhodnotení vodohospodárskej bilancie je možné urobiť záver, že na každom hlavnom toku je naliehavé vybudovať jednu kľúčovú nádrž. Niektoré nádrže takéhoto významu sú už vo výstavbe (Vihorlat, Veľká Domaša, Ružín). Naliehavá je výstavba kľúčovej nádrže na Váhu pri Liptovskej Mare, ktorá v spolupráci s nádržou Ústie na Orave v podstate ovládne prietoky Váhu, zlepši vodný režim Váhu pre jeho všestranné využitie v poľnohospodárstve (veľkoplošné závlahy na dolnom Váhu) i v priemysle, ako aj hospodárne využitie vodnej energie na celej sústave vážskych kaskád, zlepšenie kvality vody pre ďalšie využitie a zabezpečí ochranu pred povodňami.

Na základe uznesenia vlády číslo 610/1964 prišlo sa u nás k budovaniu malých vodných nádrží a zdrojov vody pre závlahy. V roku 1965 počítala sa na Slovensku s vybudovaním 110 vodných nádrží, 77 stavidiel, 42 odberov zo studní a štrkovísk, čím sa umožnia maloplošné závlahy celkove na ploche 11 624 ha. Doterajší priebeh výstavby týchto akcií je nepriaznivo ovplyvnený nedostatočným predstihom v prieskumných a projektových prácach, ako aj nedostatkami v materiálno-technickom zásobovaní, nakoľko celá výstavba je organizovaná ako prekročenie plánovaných úloh.

Smernice k zostaveniu plánu na roky 1964—1970 predpokladajú budovanie malých vodných nádrží v ďalších rokoch v rámci plánovanej výstavby. Včasná príprava tejto akcie umožňuje predísť opakovaniu tohoročných nedostatkov.

Budovanie malých nádrží prevažne pre poľnohospodárske úče-

ly má trvale svoje zdôvodnenie v oblastiach vzdialených od väčších tokov, kde by dlhé privody vody boli ne hospodárne. Hľadisko ekonomickej efektívnosti však treba dôsledne uplatňovať i pri schvaľovaní výstavby týchto malých nádržíek.

5. Zabezpečenie funkcie lesa na zlepšenie vodného režimu

Lesy svojím priaznivým vplyvom na vsakovanie a tým znižovanie povrchového odtoku zrážkovej vody sú jedným zo základných prirodzených činiteľov pre stabilizáciu vodného režimu krajiny a akumuláciu vodných zásob.

Rozsiahlym odlesnením temien a svahov hôr sa v minulosti porušila prirodzená prekážka povrchového odtoku zrážkových vôd, v dôsledku čoho pri jarnom topení snehu a pri prudších dažďoch voda rýchlo steká do údolí, kde zapríčiňuje povodne.

Pre zlepšenie priaznivého účinku lesov na vodný režim krajiny predovšetkým je nutné zalesniť plochy na extrémnych stanovištiach, ktoré boli v minulosti odlesnené a devastované vplyvom vodnej erózie. V rámci tejto úlohy treba zvýšiť tiež hornú hranicu lesov, ktorá v dôsledku pastvy sa v minulosti znížila miestami až o 200—300 m oproti pôvodnému stavu. Ďalej treba premeniť monokultúry a výmladkové lesy na zmiešané vysokokmenné, retenčne účinné porasty a technickými úpravami bystrinných tokov zabráňovať škodlivému účinku prívalových vôd na plochách a objektoch ležiacich v blízkosti tokov.

Podľa generelu delimitácie pôdneho fondu schváleného uznesením vlády číslo 606 z 19. VII. 1961 má sa do roku 1980 zalesniť 275 065 ha nelesných pôd. Od roku 1961 sa doteraz zalesnilo len 29 750 ha. Do roku 1970 sa uvažuje zalesniť 70 tis. ha. Pomalší postup prác do roku 1970 súvisí s postupným riešením rozvoja poľnohospodárskej výroby v horských oblastiach.

Nepriaznivá situácia je najmä v oblastiach vodohospodársky štátne dôležitých. V oblasti Javorníky—Beskydy sa má zalesniť zhruba 25 tis. ha nelesných plôch. Doposiaľ bolo zalesnené len asi 3 tis. ha. V ďalšej oblasti Ipeľ—Rimavica má sa zalesniť 6785 ha nelesných pôd. Doposiaľ bolo zalesnené len 400 ha. V roku 1963 bol vypracovaný výhľad riešenia poľnohospodárskej výroby v tejto oblasti, ktorý predpokladá riešenie delimitácie pôdneho fondu výkupom laznických usadlostí. V roku 1964 sa vykúpilo 15 usadlostí o výmere asi 100 ha. Pre rok 1965 KNV uvoľnil na výkup 600 tis. Kčs. Počíta sa s tým, že výkup usadlostí bude realizovaný postupne do roku 1972.

Z celkovej výmery hôľ nad hornou hranicou lesa a v pásme

kosodreviny 21 494 ha uvažuje sa výhľadove zalesniť 15 070 ha a 3550 ha sa má ponechať ako trvalé pasienky. Zbytok 2870 ha sú neplodné plochy. Do konca roku 1964 zalesnilo sa 1500 ha.

Vážnym zásahom, ktorý porušil prirodzenú vodohospodársku funkciu našich lesov, bola zmena pôvodnej druhovej a vekovej skladby. Umelým zavedením monokultúr nastala degradácia pôdy, ktorá znížila nasiakavosť a prirodzenú retenčnú schopnosť lesnej pôdy. Odhaduje sa, že vodohospodárska funkcia lesa bola takto porušená asi na 31 % výmery lesnej pôdy na Slovensku.

Podľa hrubého prieskumu je na Slovensku asi 150 tis. ha smrekových a borových monokultúr, u ktorých je možné vykonať premenu na zmiešané lesy — vodohospodársky účinnejšie. Táto úloha sa zabezpečuje v rámci plánu zalesňovania. Súčasne sa počíta so znížením ťažieb do roku 1970 oproti roku 1964 o 11,6 %, čím sa umožní zníženie preťažieb, ktoré však v roku 1970 budú ešte činiť 3,9 %.

S úpravou porastnej skladby súvisí i prevod výmladkových lesov na lesy vysokokmenné. Ide o značné plochy v našich predhorách s degradovanými a podzolovanými pôdami, trpiacimi nedostatkom vlahy. Celková rozloha výmladkových lesov v roku 1960 bola 187 347 ha. Pre riešenie tohoto problému bol vypracovaný časový rozsah prevodov. Do konca roku 1965 mali sa rozpracovať prevody v rozsahu 81 tis. ha, z čoho bolo dosiaľ splnené asi 40 tis. ha. Plnenie tejto úlohy bolo ovplyvnené vysokými požiadavkami spotrebiteľov na úžitkovosť ťaženej drevenej hmoty, ktorá vo výmladkových lesoch nie je k dispozícii, čo vyvolalo nutnosť premiestniť pestebné zásahy do iných porastov. Na roky 1965—1970 uvažuje sa rozpracovať prevody výmladkových lesov v rozsahu 50 tis. ha.

Vzhľadom na stav bystrinných tokov a spôsobované škody celkove sa majú na Slovensku vykonať zahrádzovacie práce na 1315,8 km bystrinných tokov a v dĺžke 8 tis. km vysadiť brehové porasty. Podľa výhľadového plánu schváleného uznesením vlády číslo 1026 z 19. novembra 1958 v rokoch 1961—1975 má sa vykonať zahrádzovanie bystrín v dĺžke 610 km a brehové porasty majú sa vysadiť v dĺžke 8 tis. km s celkovým investičným nákladom 770,0 mil. Kčs, z toho v rokoch 1961—1965 vykonajú sa práce v objeme 71,5 mil. Kčs, t. j. 9,3 %.

Podľa podkladových materiálov k smerniciam počíta sa v rokoch 1966—1970 s hradením bystrín v dĺžke 130 km a celkom sa na lesotechnické meliorácie počíta sa čiastkou 140,0 mil. Kčs.

6. Vodohospodárske meliorácie

Osobitný význam pre zveľadenie poľnohospodárstva majú hydromelioračné úpravy — odvodnenie a závlahy pôdy, sledujúce dosiahnutie optimálneho stavu vlhkového režimu v pôde.

a) Odvodnenie

V náväznosti na upravené toky a vybudované odvodňovacie kanály sa prikróčuje k výstavbe plošného odvodnenia. Na území Slovenska boli do oslobodenia vykonané odvodňovacie práce v rozsahu asi 54 tis. ha. Zamokrené pôdy boli odvodnené prevažne prostredníctvom otvorených kanálov, menej už drenážovaním.

Starostlivosť o údržbu a využitie vybudovaných zariadení v poľnohospodárskych rokoch silne poklesla a mnohé zariadenia boli časom natoľko zanedbané, že úplne prestali plniť svoju funkciu.

Obrat v nazeraní na dôležitosť melioračnej výstavby nastal po XI. sjazde KSČ. Na základe direktív sjazdu prijala vláda v roku 1958 uznesenie číslo 1026, v ktorom bol schválený výhľadový plán poľnohospodárskych meliorácií na roky 1961—1975 a na jeho zabezpečenie uložené bolo vykonať celý rad zásadných opatrení.

Výsledkom uvedených opatrení bolo, že už v roku 1960, teda za tri roky odvodnilo sa na Slovensku 44 290 ha pôdy a celkom je dnes u nás detailne odvodnené okolo 160 tis. ha pôdy. Tým sa k 31. XII. 1965 dosiahne takáto krytie potreby odvodnenia (v ha):

Ukazovateľ	Slovensko	Zs K	Ss K	Vs K
Potreba odvodnenia podľa uznesenia vlády č. 606/59 k 1. I. 1960	316 217	142 280	67 716	106 221
Vykonané v rokoch 1960—1965	72 678	25 454	26 274	20 950
% krytia potreby	22,98	17,89	38,80	19,72

Rozsiahle odvodňovacie práce sa t. č. uskutočňujú v rámci komplexného riešenia vodohospodárskych pomerov veľkých územných celkov na Záhorí, kde sa za posledné 4 roky odvodnilo 7227 ha pôdy, a hlavne na Východoslovenskej nížine, kde sa v náväznosti na úpravu tokov robia základné melioračné práce.

Pri výstavbe plošných odvodnení sa v predchádzajúcich rokoch vyskytol celý rad problémov a nedostatkov, ktoré vo svojich dôsledkoch znižovali efektívnosť vkladaných investícií. V prevážnej väčšine plošné odvodnenie sa neriešilo v súlade a vecnej návaznosti s ostatnými melioračnými zásahmi a následnými opatreniami v určitom kompaktnom území. Výstavba plošných odvodnení sa vykonávala často na izolovaných malých lokalitách o výmere priemerne 40—50 ha. Toto malo za následok nežiadúce trieštenie projektovej kapacity, stavebnej výroby a finančných prostriedkov. Bude preto potrebné sa zamerať na komplexné etapovité riešenie ucelených oblastí.

Závažnou otázkou je údržba odvodňovacích zariadení. Starostlivosť o novovybudované zariadenia je na nízkej úrovni tak po stránke organizačnej, ako aj po stránke zabezpečenia potrebnej kapacity na údržbu. Nie je vyriešená otázka mechanizácie údržbárskych prác, čo kladie potom veľké nároky na potrebu pracovníkov, ako aj zabezpečovanie potrebných finančných prostriedkov.

Podľa uznesenia číslo 606 z roku 1959 treba podľa stavu k 31. XII. 1964 na Slovensku odvodniť ešte cca 240 tis. ha pôdy a vykonať rekonštrukcie odvodnení na ploche 59 400 ha.

Podľa podkladových materiálov k smerniciam rozvoja národného hospodárstva na roky 1966—1970 schválených v apríli t. r. vládou, uvažuje sa v rokoch 1966—1970 vykonať odvodnenie v takomto rozsahu (v ha):

Ukazovateľ	Slovensko	Zs K	Ss K	Vs K
Potreba odvodnenia k 1. I. 1966	243 539	116 826	41 442	85 271
uvažovaná výstavba v rokoch 1966—1970	77 000	26 472	11 200	39 328
krytie potreby zo stavů k 1. I. 1960 v roku 1970 (%)	47,33	36,76	55,35	56,74

Uvažovaná výstavba odvodnenia sa v rokoch 1966—1970 sústreďuje do oblastí Východoslovenskej nížiny (30,8 tis. ha) a Záhoria (12,9 tis. ha). Ďalšou výstavbou sú úmerne kryté potreby odvodnenia vo všetkých krajoch, predovšetkým v kukuričnej a repárskej výrobnnej oblasti.

Väčšina pozemkov na odvodnenie sa nachádza v údoliach tokov Moravy, Váhu, Nitry, Hrona, na strednom úseku Ipľa, v údolí

Slanej a na Východoslovenskej nížine. Z vymedzenej plochy na odvodnenie pripadá okolo 87 % na ornú pôdu a 13 % na odvodnenie lúk a pastvín.

Pôda, ktorá bude ešte po roku 1970 vyžadovať odvodnenie, bude predstavovať už len 6,2 % z celkovej výmery poľnohospodárskej pôdy. Podľa súčasných predpokladov by do roku 1980 mali byť na Slovensku odvodnené všetky zamokrené pôdy.

Primeraná pozornosť musí byť v budúcnosti venovaná údržbe a bezporuchovej prevádzke vybudovaných odvodňovacích systémov a zariadení.

b) Závlahy

V mnohých oblastiach najmä klimatického a pôdneho sucha je rýchly rast poľnohospodárskej výroby a zvyšovanie jej intenzity závislé na prírodných podmienkach, najmä na vývoji atmosférických zrážok, ktoré v jednotlivých rokoch rozhodujúcim spôsobom ovplyvňujú výsledky poľnohospodárskej výroby. Podľa podkladov zisťovaných k uzneseniu vlády číslo 606/1959 celkove trpí na Slovensku trvalým alebo občasným suchom viac ako 800 tis. ha poľnohospodárskej pôdy.

Aj keď cesta k zmierneniu závislosti úrod na počasí vedie i cez správne uplatnenie agrotechnických opatrení a správne hospodárenie s prirodzenou vlhkosťou, treba súčasne riešiť potrebu chýbajúcej vody pre využitie živín v pôde a jej prostredníctvom k výžive rastlín budovaním závlah.

K budovaniu závlah sa prišlo prakticky až po roku 1959 a v súčasnej dobe sú na Slovensku závlahy vybudované v takomto rozsahu (v ha):

Ukazovateľ	Slovensko	Zs K	Ss K	Vs K
Potreba závlah k 1. I. 1960	856 877	535 750	93 136	237 991
z toho bude vybudované k 1. I. 1966	59 715	37 191	9 763	12 761
% krytia	6,96	6,94	10,48	5,59

V prvom období sa výstavba závlah prakticky realizovala ako maloplošné závlahy prenosnými závlahovými súpravami. Prvé objekty stabilne budovaných závlah sa postupne dávali do prevádzky len od roku 1960. K výstavbe veľkoplošných závlah sa

prišlo iba v roku 1961 a prvé objekty sa odovzdávali v roku 1964 na závlahovom objekte Šaľa—Kolárovo a Madunice II. V súčasnej dobe sú na Slovensku v prevádzke a vo výstavbe tieto veľkoplošné závlahové sústavy:

Sústava	Kapacita celkom ha	Z toho	
		v prevádzke k 31. XII. 64 v ha	vo výstavbe v roku 1965 v ha
Madunice I. a II.	3 599	3 599	—
Šaľa—Žiharec	7 284	2 743	4 541
Perec I.	3 362	—	3 362
Horný Žitný ostrov I.	6 928	—	6 928
Bodrog—Kamenec	2 896	—	2 896
Čierna voda I.	3 671	—	3 671
Spolu:	27 740	6 342	21 398

Na veľkoplošných závlahových sústavách sa u nás uplatňuje postrek ako najvhodnejší spôsob náhrady prirodzených vodných zrážok.

Možno konštatovať, že pri riešení závlahovej kostry uplatňujú sa v našej praxi pokrokové technické spôsoby tak z hľadiska funkcie diela, ako aj z hľadiska výstavby. Cesta vody od vodného zdroja až k zavlažovacím detailom je v podstate automatizovaná a výstavba závlahového zariadenia je mechanizovaná. Závlahová kostra je pritom riešená tak, že konštantnou účinnosťou môže dodať závlahovú vodu aj pre iné detaily, ktoré príp. v budúcnosti budú vybudované.

Koncepcia budovania závlah v našom štáte, postrek pri tlakovom rozvoze vody najlepšie zodpovedá našim hydrologickým, pôdnym, geografickým a výrobným pomerom.

Napriek tomu, že závlahovú kostru máme riešenú na vysokej technickej úrovni, problémom zostáva časť prevádzkového detailu, hlavne prenosné závlahové potrubie a technická úroveň samotných postrekovačov, čo je základnou podmienkou vysokej ekonomickej efektívnosti závlahových investícií.

Pre intenzifikáciu poľnohospodárskej výroby popri chemizácii je nevyhnutné vždy a vo všetkých výrobných podmienkach venovať mimoriadnu starostlivosť hospodáreniu s vodou a v su-

chých oblastiach podstatne rozširovať rozsah zavlažovaných plôch a tým poľnohospodársku výrobu oslobodiť od závislosti od prirodzených zrážok a tak vytvoriť podmienky pre dosiahnutie dvoch i viac úrod do roka.

Podľa podkladových materiálov k smerniciam rozvoja národného hospodárstva uvažuje sa vybudovať na Slovensku v rokoch 1966—1970 závlahy v takomto rozsahu:

Ukazovateľ	Slovensko	Zs K	Ss K	Vs K
Potreba závlah k 1. I. 1966	797 162	498 559	83 373	215 230
Uvažovaná výstavba v rokoch 1966—1970	151 336	76 436	26 500	48 400
% krytia potreby zo stavu k 1. I. 1960 v roku 1970	24,63	21,20	38,90	26,82

Z uvažovaného rozsahu pripadá na veľkoplošné závlahy 78 336 ha, strednoplošné a malé závlahy čistou vodou 47 200 ha a hnojivé na ploche 25 800 ha.

Výstavba veľkoplošných závlah sa uvažuje predovšetkým v oblastiach s priaznivými klimatickými a pôdnymi podmienkami a prednostne s pohotovými vodnými zdrojmi ako i pri zohľadnení ekonomickej a organizačnej úrovne poľnohospodárskych závodov.

V povodí Váhu sa uvažuje v najbližších rokoch s výstavbou veľkoplošných závlah o výmere 20 400 ha a drobných závlah o výmere 17 tis. ha.

Na Východoslovenskej nížine sa uväzuje do roku 1970 uviesť do prevádzky 24 900 ha veľkoplošných závlah.

V oblasti Záhoria sa predpokladá v najbližších rokoch uviesť do prevádzky závlahy v úseku Devínska Nová Ves—Stupava na ploche 3750 ha a v oblasti Sekule—Malé Leváre na výmere 4720 ha s odbermi vody z rieky Moravy.

V oblasti Dunaja sú najreálnejšie možnosti výstavby veľkoplošných závlah s odbermi z Malého Dunaja, v ktorom je zabezpečený trvalý prietok už v tomto roku. Súčasne bude z neho prevedená voda aj do Čiernej Vody. Závlahy s odbermi z Malého Dunaja na hornú časť Žitného ostrova a z Čiernej Vody na priľahlé územia tohto toku sa predpokladajú vybudovať v najbližších rokoch na ploche 24 766 ha. Už v tomto roku bude na Žitnom ostrove odovzdané do užívania asi 2 tis. ha veľkoplošných závlah.

Žiadúca by bola výstavba veľkoplošných závlah na strednej časti Žitného ostrova, a to využitím vody v odvodňovacích ka-S-VII (Gabčíkovo—Trhová Hradská) na ploche 7700 ha. V okrese Dunajská Streda ukazujú sa veľké možnosti získať lacný vodný zdroj na strednoplošné a veľkoplošné závlahy pomocou vzdúvadiel a budovaním studní. Podobne i výskum odvodňovacích kanálov na Východoslovenskej nížine pri správnom režime prevádzky je možné využiť pre prívod vody na závlahy. Tieto otázky bude však nutné podrobnejšie preskúmať, aby nedošlo k zamokreniu pôdy a prípadným škodám v čase náhlych zrážok.

Ďalší rozvoj závlah v oblasti Dunaja predpokladá komplexné doriešenie otázok vodohospodárskeho režimu Dunaja a jeho využitie výstavbou vodných diel, na ktorých je v značnej miere závislá i koncepcia riešenia závlah.

Časť závlah v najbližších rokoch sa uvažuje vybudovať v rozptýlenej drobnej výstavbe na ploche 47 tis. ha čistou vodou a 25 800 ha hnojivých závlah. Tieto závlahy budú umiestnené v oblastiach, kde sú vhodné podmienky, t. j. lacný vodný zdroj (studne, odpady, toky) na okrajových a menších lokalitách a kde sa neráta s komplexnou výstavbou veľkoplošných závlah alebo len v neskoršej etape. Vhodnou oblasťou pre tieto závlahy sú priestory v blízkosti sídlisk a najmä menšie uzavreté a nesúvislé lokality.

Hnojivicové závlahy sa budú situovať v horských a podhorských oblastiach povodia Váhu, Hrona, Nitry, Ipľa, Slanej, Hornádu, Torysy, Tople, Ondavy a Laborca.

Pre tieto závlahy bude riešený vodný zdroj výstavbou malých nádržíek alebo prepážkami na bystrinách, prípadne prívodom vody z prameňov.

Uskutočnenie perspektívneho programu výstavby závlah na Slovensku je podmienené včasným zabezpečením vodných zdrojov. Pre veľkoplošné závlahy bude treba ročne 1,8 miliardy m³ závlahovej vody pri maximálnom odbere 296 m³/sek.

S najväčšími odbermi vody pre závlahy na Slovensku sa počíta z Dunaja, z prietokov ktorého má byť zabezpečená voda pre veľkoplošné závlahy na ploche 219 tis. ha, t. j. 39 % z celkového rozsahu, so spotrebou 548 mil. m³ pri maximálnom odbere 118,5 m³/sek.

Ďalším najviac zaťaženým tokom bude Váh, z prietokov ktorého sa má zabezpečiť 117 500 ha veľkoplošných závlah, t. j. 21 % z celkovej výmery so spotrebou 292,5 mil. m³, pri maximálnom odbere 63,4 m³/sek, pričom závlahy, ktoré budú uvádzané do prevádzky po roku 1970, predpokladajú nadlepšenie prietokov Váhu z nádrže Liptovská Mara. Tieto dva toky Dunaj a Váh,

majú teda dodať vodu na 60 % perspektívne uvažovaného rozsahu závlah.

Drobné závlahy čistou vodou a hnojivé budú zásobované predovšetkým vodou z bežných prietokov, poväčšine menších tokov, ako aj zo zdrojov podzemných vôd.

Pre vytvorenie priaznivých podmienok na zásobovanie týchto závlah bude úlohou vodného hospodárstva riešiť nadlepšenie bežných prietokov menšími nádržkami. Preto treba spresniť a doplniť vodnú bilanciú nielen čiastkového povodia ako celku, ale aj bilanciú vodnejších prítokov. K tomuto účelu treba zabezpečiť pozorovanie prietokov aj na menších tokoch, ktoré prichádzajú do úvahy pre odbery závlahovej vody, a vyhodnotiť ich hydrológiu z hľadiska rozkolísanosti prietokov. Pre posúdenie vhodnosti podmienok na situovanie malých nádrží treba vždy zistiť, koľko vody bude možné zadržať a v ktorom profile toku a len potom rozhodnúť o veľkosti nádrže z hľadiska technického a ekonomického riešenia.

Dôležitou úlohou pre posúdenie možnosti zásobovať závlahy vodou je aj zhodnotenie bilancie spodných vôd. Bude potrebné preskúmať a vymedziť oblasti s možnosťou situovania studní pre zásobovanie závlah, ako i výdatnosť a kvalitu spodnej vody.

Hnojivicové závlahy budú taktiež využívať bežné prietoky, prevažne bystrín, ale aj malé nádržky a pramene, ktoré nebudú slúžiť pre pitné účely. Vytvorenie podmienok pre zásobovanie hnojivých závlah sa bude týkať výlučne len vodného zdroja. K tomu účelu je potrebné evidovať pramene a ostatné zdroje vody, zisťovať vodnosť bystrinných tokov, vybudovať prepážky a nádržky pre zabezpečenie prevádzky závlah.

V limitovanej melioračnej výstavbe bude potrebné zabezpečiť závlahovú vodu budovaním nádržiek, výstavbou studní, ako aj úpravou tokov.

Na základe dosiaľ prevedeného prieskumu je možné na Slovensku výhľadove vybudovať malé nádržky v tomto rozsahu:

Kraj:	Počet	Objem v mil. m ³	Zátopová plocha v ha
Západoslovenský	139	22,59	1 491,5
Stredoslovenský	41	2,23	348,3
Východoslovenský	62	0,52	779,0
Spolu:	242	25,34	2 618,8

Ide o malé nádržky s rozdielným obsahom od 1500 m³ vyššie. Len 6 nádržíek má navrhovaný objem cez 1,0 mil. m³. Priemerný obsah je 105 tis. m³ a priemerná zatopená plocha 10,8 ha.

Navrhované nádržky bude potrebné zhodnotiť nielen z hydrologického hľadiska, ale aj s ohľadom na geologický podklad.

Celkove však je možné konštatovať, že navrhovaný rozsah malých nádržíek je základnou podmienkou pre získanie vodných zdrojov na zabezpečenie drobných závlah najmä v oblastiach, kde sa dajú využiť miestne zdroje vody bez budovania dlhých a pritom nákladných privádzačov vody.

7. Využitie vodnej energie na Slovensku

Spotreba elektrickej energie najmä v hospodársky vyvinutých krajinách sveta neustále prudko rastie a je do značnej miery ukazovateľom aj technickej vyspelosti štátu a životnej úrovne jeho obyvateľstva.

Rast výroby energie na jedného obyvateľa v ČSSR bol nasledovný:

R o k	1919	1937	1945	1948	1955	1959	1963
Spotreba energie kWh/obyvateľa	88	270	350	610	1 140	1 600	2 140

Významnú a špecifickú funkciu medzi zdrojmi energie má využitie vodnej energie. Po roku 1900 možno zaznamenať rýchly rozvoj všetkých faktorov podmieňujúcich efektívnu výstavbu vodných elektrární: budovanie vysokých priehrad, konštrukcie veľkých jednotiek vodných turbín, vyriešenie ekonomického prenosu energie a spolupráce vodných elektrární a tepelných elektrární v jednotnom energosystéme.

U vodných elektrární sa vysoko hodnotí najmä ich výkonový prínos, prevádzková pohotovosť, priaznivý vplyv na ekonomiku prevádzky tepelných elektrární a pri prečerpávacích vodných elektrárnach aj možnosť premeny lacnej základnej energie na cennú špičkovú.

Prehľad inštalovaných výkonov, celkovej výroby elektrickej

energie v ČSSR a účasti vodných elektrární na celkovej bilancii energetiky podáva nasledovná tabuľka:

Rok		1919	1950	1960	1962
Výroba GWh	celkom	1 961	9 280	24 650	29 732
	z toho VE	85	875	2 495	3 007
	podiel VE %	7,3	9,4	9,4	10,1
Inštal. výkon MW	celkom		2 801	5 662	6 784
	z toho VE		320	929	1 377
	podiel VE %		11,4	16,4	20,3

Z doposiaľ nevyužitého energetického potenciálu vodných tokov v ČSSR nachádza sa okružle 70 % na Slovensku.

Rozsah výstavby vodných elektrární nastal na Slovensku najmä po roku 1945. Pozornosť sa venovala predovšetkým využitiu rieky Váhu, ktorá je popri rieke Dunaj energeticky najproduktívnejšia a najvýhodnejšia.

Z väčších diel na vážskych kaskádach bola do oslobodenia vybudovaná vodná elektráreň Ladce, po oslobodení nasledovala výstavba ďalšieho stupňa Ilava a Dubnica, špičkovej vodnej elektrárne Nosice a kaskády Krpeľany—Sučany—Lipovec. Pod Nosicami boli vybudované hydrocentrály Skalka, Kostolná, Nové Mesto nad Váhom a Horná Streda.

So zameraním na výrobu špičkovej energie bola pomerne rýchle vybudovaná kanálová vodná elektráreň Madunice a kaskáda vodných elektrární Hričov—Mikšová—Považská Bystrica, uvedená do prevádzky v posledných rokoch.

Okrem elektrární na Váhu bola vybudovaná špičková vodná elektráreň Orava a vysokotlaká elektráreň Dobšiná s doplnkovým prečerpávaním vody.

V období do roku 1970 budú uvedené do prevádzky vodné elektrárne Domaša (11 MW, 25 GWh) a Ružín (50 MW, 80 GWh).

V zmysle uznesenia vlády č. 288 z 27. mája 1964 počíta sa už v tomto roku započat s prípravou územia pre výstavbu vodného diela Liptovská Mara. O pokračovaní výstavby tohoto vodného diela v rokoch 1966—1970 sa t. č. ešte rokuje s ohľadom na možnosti nášho hospodárstva.

Spolu s Váhom je na Slovensku energeticky najvýznamnejšia rieka Dunaj. Energetický potenciál nášho úseku Dunaja je o to

významnejší, že dáva možnosti výroby aj cennej špičkovej energie. Vcelku možno konštatovať, že doteraz nevyužitým energetickým potencióálom našich riek môžeme významne prispieť k riešeniu našej nepriaznivej energetickej bilancie.

Podľa vláadneho uznesenia z februára 1965 má sa doplniť investičná úloha pre alternatívne využitie Dunaja v úseku Bratislava—Budapešť sústavou Gabčíkovo—Nagymaros alebo riečnou alternatívou Vojka—Čičov—Nagymaros. Za tým účelom treba podrobnejšie dopracovať podklady pre využitie tohoto úseku Dunaja.

Ďalšiu výstavbu vodných elektrární v našich podmienkach bude treba starostlivo uvážiť. Obmedzené zdroje uhlia, nafty a zemného plynu, ktoré sú súčasne cennou chemickou surovinou, vyžadujú rozvíjať a využívať iné prvotné zdroje pre výrobu elektrickej energie, vrátane jadrovej.

Preto v súlade s uznesením vlády z februára 1965 má sa starostlivo posúdiť ekonomická efektívnosť všetkých týchto zdrojov vrátane vodnej energie a zväžiť ich vzájomnú proporcionalitu pri ďalšom rozvoji našej energetickej sústavy.

Okrem sledovania perspektívnej výstavby vodných elektrární študuje sa celý rad lokalít prečerpávacích vodných elektrární, pre ktoré má najmä stredné a východné Slovensko veľmi výhodné morfológické, geologické a hydrologické podmienky. Doteraz najvýhodnejšími lokalitami sa javia Čierny Váh, Revúca, Hrhov, Lemešany, N. Myšľa. Výstavba prečerpávacích vodných elektrární na Slovensku pri stúpajúcej pasívnej palivovej bilancii je však na mieste iba po plnom využití všetkých hospodárnych lokalít vhodných pre budovanie špičkových vodných elektrární.

8. Voda pre rekreáciu a šport

Vodné plochy tokov i stojatých vôd poskytujú široké možnosti pre rekreáciu a vodné športy. K nim sa pridružuje i športové rybárstvo.

Prírodné podmienky slovenských riek sú pre účely rekreácie ideálne a preto čoraz viac vyhľadávané, najmä v blízkosti väčších miest a tam, kde je tieto možné v pomerne krátkom čase dosiahnuť. Rastúce znečisťovanie vody v našich tokoch však zužuje možnosti ich využívania ako prirodzených rekreačných miest a tak rastúce nároky na rekreáciu obyvateľstva nie je možné všade uspokojiť.

Pre rekreáciu, turistiku a šport nadobúdajú stále väčší význam vodné plochy budovaných nádrží. Zatiaľ sa vo väčšej miere

využívajú len možnosti, ktoré poskytuje Oravská priehrada, nádrž Palcmanová Maša pri Dobšinej a Môtová pri Zvolene. Pre nevyhovujúcu kvalitu vody nie je možné plne využiť vodné plochy zdrží v Drahovciach, Nosiciach, Hričove a v Krpeľanoch, ktoré svojou polohou v blízkosti priemyselných stredísk by boli veľmi výhodné.

Vodná nádrž Vihorlat, Ružín a Veľká Domaša, ktoré sú vo výstavbe, prispievajú k rozšíreniu možností rekreácie.

Rastom motorizmu približujú sa možnosti rekreácie pri vode väčšiemu okruhu obyvateľstva, lebo doteraz vzdialené možnosti stanú sa prijateľnými a význam väčších vodných plôch stúpne. Cieľavedomejšie a plnšie využitie vodných plôch pre rekreáciu a šport si vyžadujú, aby tejto otázke ďaleko väčšiu pozornosť ako doteraz, venovali organizácie turistického ruchu, obchodu, ČSTV, ROH a ČSM tak, aby sa aj po stránke vybavenosti vytvorili v okolí vodných plôch vhodné podmienky pre masovú rekreáciu obyvateľstva.

9. Investičná výstavba a jej zabezpečenie stavebnou výrobou

Uvažovaný rozvoj vodného hospodárstva predpokladá v najbližšom období preinvestovať značný rozsah prostriedkov.

Uvažovaná výstavba vo vodnom hospodárstve bude realizovaná najmä dodávateľskými organizáciami rezortu stavebníctva, hlavne Váhostavom, Inžinierskymi stavbami, Doprastavom, Hydrostavom, Vodohospodárskymi stavbami a i.

Prevážnu časť prác v melioračnej výstavbe budú realizovať krajské podniky poľnohospodárskych meliorácií, značná časť bude realizovaná svojpomocou a počíta sa aj s účasťou rezortu stavebníctva.

Aj keď z hľadiska objemov stavebných kapacít vcelku ukazuje sa uspokojivá situácia, z hľadiska zmeny štruktúry investícií vo vodnom hospodárstve bude treba časť stavebných kapacít preorientovať na budovanie vodovodov, kanalizácií a čistiacich staníc. Z tohoto hľadiska je potrebné kádrove dobudovať niektoré podniky a vybaviť ich po stránke mechanizačnej a materiállovej.

Osobitne je nutné vybudovať potrebné stavebno-montážne kapacity pre zabezpečovanie generálnych opráv a údržbu rozsiahlych základných fondov vo vodnom hospodárstve. Základné fondy vo vodnom hospodárstve v ČSSR predstavovali ku koncu roku 1964 hodnotu takmer 46 mld. Kčs, z toho na Slovensku vyše 11,2 mld. Kčs.

Ak berieme do úvahy vysokú nadpriemernú životnosť základ-

ných fondov vo vodnom hospodárstve, musíme si uvedomiť, že tieto, ak majú dobre plniť úlohy, vyžadujú sústavnú starostlivosť o údržbu a prevádzku s prihliadnutím na technický rozvoj, aby úroveň základných fondov neustále zodpovedala najnovšej technike.

Je nezbytné potrebné počítat s organizačným dobudovaním, prípadne vytvorením ďalších špecializovaných kapacít pre zabezpečenie investičnej výstavby a údržby pre všetky činnosti vodného hospodárstva. Pôjde najmä o vytvorenie kapacít pre zabezpečenie výstavby a údržby vodovodov, kanalizácií, čistiarní odpadových vôd a výstavby a údržby melioračných zariadení. Treba tiež dobudovať kapacity pre vodohospodársky hydrologický prieskum a špecializovanú činnosť pre zachytávanie prameňov a výstavbu studní.

V strojárskych podnikoch pôjde o rozšírenie kapacít, najmä v odbore čerpadiel, závlahových zariadení, úpravní vody a čistiarenských zariadení a zariadení pre automatizáciu upravnenských a čistiarenských procesov.

V tomto období, keď sú už schválené smerné čísla pre rozvoj národného hospodárstva na roky 1966—1970, je potrebné, aby si investorské a stavebno-montážne organizácie dôsledne vzájomne vyjasnili zameranie investícií na úseku vodohospodárskej a melioračnej výstavby tak, aby sa stavebno-montážne organizácie mohli v predstihu pripraviť na dôsledné plnenie a prekročenie plánovaných úloh.

10. Technický rozvoj

Pomerne vysoká životnosť základných fondov vo vodnom hospodárstve predpokladá, že tieto budú riešené už v období budovania na najvyššej dostupnej technickej úrovni. Táto skutočnosť vyžaduje popri sledovaní a uplatňovaní svetových technických poznatkov zabezpečovať aj vlastný technický rozvoj cestou výskumu a vývoja.

Ide hlavne o novú techniku budovania všetkých vodohospodárskych zariadení, strojov a technológií pre výstavbu, prevádzku a údržbu, znižovanie investičných nákladov, zrýchlenie výstavby, zvyšovanie technickej úrovne a zhospodárnenie prevádzky a údržby opatreniami ako mechanizácia, automatizácia, signalizácia, chemizácia a modernizácia zariadení a o maximálne využitie základných fondov vôbec.

Povedľa týchto úloh v našich podmienkach bude potrebné technicky rozvoj zamerať na účinnejší spôsob získavania podzemných vôd, zvyšovanie technickej úrovne úpravní vôd a ich automatizácie. Pri rozvoje vody uplatniť v širšej miere ako doteraz plastické hmoty a nekovové materiály.

Pri čistení odpadových vôd sústrediť sa na ich čistenie v spoločných mestských a priemyselných čistiarniach; neustále zvyšovať čistiaci efekt čistiární. Tieto modernizovať a zúžitkovať odpadové látky.

U úprav vodných tokov orientovať sa na zhospodárnenie opevňovacích a údržbárskych prác najmä zavádzaním vhodných mechanizmov a ďalej vylepšovať hradiace konštrukcie hatí.

V súlade s týmito smermi treba v oblasti prípravy novej techniky doriešiť:

- nové metódy úpravy pitnej a úžitkovej vody,
- výskum a prieskum vodných zdrojov pre zabezpečovanie a oceňovanie zásob podzemných vôd a jej rozmnožovanie,
- opakované využitie odpadových vôd a obmedzenie ich tvorby,
- biologické čistenie odpadových vôd,
- zneškodňovanie a využívanie kalov z čistiární odpadových vôd,
- výskum zmien akosti vody v tokoch,
- vylepšenie závlahového detailu s cieľom znížiť prácnosť v prevádzke.

Pre splnenie týchto úloh počíta sa s kádrovým vylepšením výskumných ústavov na Slovensku, hlavne Výskumného ústavu vodohospodárskeho a Výskumného ústavu závlahového hospodárstva primerane k ich úlohám. Ďalej je žiadúce dobudovať rozvojové pracoviská vo vodohospodárskych organizáciách a zväziť možnosť vybudovania osobitného závodu na vyhotovovanie prototypov nových technických a technologických vodohospodárskych zariadení.

11. Účasť národných výborov pri zabezpečovaní úloh vodného hospodárstva

V doterajšej činnosti dosiahli národné výbory niektoré úspechy, predovšetkým v investičnej činnosti, správe, prevádzke a údržbe vodohospodárskych diel a zariadení a v iniciatívnom budovaní vodohospodárskych zariadení miestneho významu.

Náročné úlohy, s ktorými sa uvažuje v najbližších rokoch, predpokladajú však, že sa zvýši účinnosť práce národných výborov pri zabezpečovaní rozvoja vodného hospodárstva.

Národným výborom pripadá značná úloha, najmä v oblasti uplatnenia iniciatívy a súčinnosti občanov na riešení problémov vodného hospodárstva. Pôjde najmä o rozhodovanie o rozmiestňovaní vodohospodárskych investícií.

V záujme proporcionálneho rozvoja odvetvia vodného hospodárstva v súlade s potrebami rozvoja celého národného hospodárstva a zvýšenia úrovne obyvateľstva majú sa národné výbory zúčastňovať pri spracovávaní a realizácii dlhodobých plánov rozvoja vodného hospodárstva. Bude potrebné, aby národné výbory dôsledne kontrolovali bezporuchovú prevádzku vodohospodárskych zariadení v mestách a obciach a vykonali opatrenia na odstránenie následkov prípadných havárií. Dôležitou úlohou národných výborov je, aby strážili účelné hospodárenie s vodou u všetkých odberateľov, starali sa o ochranu vodných zdrojov a robili opatrenia na zlepšenie stavu čistoty vody povrchovej i podzemnej.

Osobitne dôležitou úlohou národných výborov je zladenie predpokladanej bytovej výstavby v najbližších rokoch s budovaním vodných zdrojov a zásobovania obyvateľstva pitnou vodou.

Rovnako zlepšenie situácie v zásobovaní obyvateľstva pitnou vodou vyžaduje organizovať svojpomoc občanov pri výstavbe miestnych vodovodov a kanalizácií v rámci akcie „Z“. Týmto spôsobom bude možné riešiť niektoré miestne problémy v mnohých obciach a súčasne znásobiť tak prácou občanov účinnosť uvažovaných vodohospodárskych opatrení.

Tiež uznesenie vlády číslo 610/1964, ktorým boli schválené zásady pre budovanie malých vodných nádrží a zdrojov vody pre závlahy, ukladá národným výborom v spolupráci s výrobnými poľnohospodárskymi správami organizovať iniciatívu obyvateľstva a spoločenských organizácií pri zabezpečovaní rozvoja poľnohospodárskej výroby.

Významné úlohy majú národné výbory pri zabezpečovaní úloh protipovodňovej ochrany, predovšetkým vypracovaním protipovodňových plánov, ich bežného doplňovania, zabezpečovanie pracovných síl a vecných prostriedkov, ako i organizovanie pracovnej a hlásnej služby.

Vychádzajúc zo zákona o vodnom hospodárstve bude potrebné, aby národné výbory dôslednejšie zabezpečovali funkciu správneho orgánu predovšetkým na úseku povoľovania zvláštneho užívania vody, ochrany tokov, vodohospodárskych diel a zariadení, čistoty vôd, pri povoľovaní výstavby všetkých investícií

ovplyvňujúcich vodné hospodárstvo, technicko-bezpečnostných prehliadok a sústavného vedenia evidencie vodohospodárskych diel a zariadení.

Dobрым podkladom pre rozvíjanie iniciatívy sú miestne a okresné vodohospodárske programy, vypracované do roku 1970, na podklade ktorých môžu národné výbory usmerňovať miestnu vodohospodársku výstavbu za širokej účasti občanov.

Doterajšie výsledky, ktoré dosiahli národné výbory na tomto úseku, ich zaväzujú ďalej rozvinúť iniciatívu občanov a organizovať ich úsilie za splnenie náročných úloh na úseku vodného hospodárstva.

* * *

Vychádzajúc z rozboru dnešného stavu a vývoja potrieb vody do budúcnosti, vzhľadom na obmedzený rozsah ovládateľnosti nášho vodného režimu a z toho vylývajúcich možností v zásobovaní vodou v našich podmienkach je potrebné na všetkých úsekoch uplatňovať prísny a komplexný režim hospodárenia s vodou. Túto zásadu treba dôsledne uplatňovať nielen u samotných užívateľov vody, kde sa dajú komplexným využitím vody znížiť nároky na vodu, ale i v pramenných oblastiach tokov, zvyšovaním prirodzených retenčných a vyrovnávajúcich účinkov, najmä lesných porastov.

U výrobných podnikov treba zaviesť normy potreby, spotreby a akosti vody. Vykonávať sústavnú kontrolu hospodárenia s vodou za účelom zistenia, či jednotliví používatelia vody dodržia plán technicko-organizačných opatrení na zlepšenie hospodárenia s vodou v závodoch, ktorý plán by mal mať každý spotrebiteľ vypracovaný. Ďalej je potrebné, aby výrobné podniky nielen dodržiavali zásadu ekonomického využívania vody, ale i dodržiavali platné zásady o čistení odpadových vôd, ktoré v ďalšom podstatne ovplyvňujú možnosti viacnásobného využitia povrchových vodných zdrojov a niekedy ohrozujú i kvalitu podzemných vôd.

Na znižovanie ďalších nárokov vody v podstatnej miere môže vplývať obmedzenie strát vody vo vodovodných sieťach obcí, domových inštaláciách a vodovodných sieťach priemyselných závodov.

Distribúciu vody vykonávať dôsledne podľa plánu, rozmiestňovanie nových závodov s veľkými odbermi prevádzať tak, aby

bolo v súlade s vodohospodárskou bilanciou zdrojov v príslušných povodiach i vzhľadom na súčasný stav čistoty tokov. Zabezpečiť riadnu prevádzku a údržbu čistiarní odpadových vôd, sústavne kontrolovať čistotu vody a odstraňovať jestvujúce zdroje znečistenia.

Uplatňovanie prísneho a komplexného režimu v hospodárení s vodou vyžaduje si ešte ďalšie opatrenia s cieľom znižovať potrebu a spotrebu vody, a to tak, aby správnym hospodárením vodou dosiahlo sa z hľadiska národného hospodárstva najhospodárnejšie zabezpečenie dostatku vody potrebnej akosti pre neustály rozvoj hospodárstva a životnej úrovnej občanov.

Zoznam príloh *)

1. Niektoré ukazovatele stavu vodárenstva na Slovensku.
2. Nádrže na Slovensku s objemom nad 2 mil. m³.
3. Predbežný návrh výstavby väčších vodovodov na Slovensku.
4. Predbežný návrh výstavby väčších kanalizácií na Slovensku.
5. Orientačná bilancia potreby vody v ČSSR podľa hlavných povodí.
6. Vývoj potreby a spotreby vody na Slovensku podľa sektorov.
7. Orientačná bilancia potreby a spotreby vody na Slovensku podľa povodí.
8. Veľkoplošné závlahy na Slovensku — mapka.
9. Úpravy tokov — rozsah záplav — mapka.
10. Výhľadové možnosti zabezpečenia potrieb vody pre veľkoplošné závlahy na Slovensku podľa tokov a povodí.
11. Odbery vody pre priemysel a poľnohospodárstvo.

*) Tieto prílohy sú totožné s prílohami k materiálu o súčasnom stave a hlavných úlohách vodného hospodárstva na Slovensku v najbližších rokoch, ktorý bol v Predsedníctve Slovenskej národnej rady prerokovaný dňa 23. marca 1965.

Niektoré ukazovatele stavu vodárenstva na Slovensku

Ukazovateľ	Rok	Slovensko	z toho		
			Zs K	Ss K	Vs S
Počet obcí s vodovodom	1960	313	53	175	85
	1963	464	95	232	137
	1964	504	99	251	154
v % z celkového počtu obcí	1960	9,6	5,8	15,7	7,0
	1963	14,4	10,4	21,0	11,4
	1964	15,9	10,9	23,0	13,2
Počet obyvateľov napojených na vodovod v tis. obyv.	1960	1101	439	363	299
	1963	1332	530	457	345
	1964	1379	542	471	366
v % z celkového počtu	1960	26,5	25,0	28,0	26,9
	1963	30,9	29,3	34,1	29,8
	1964	31,7	29,7	34,8	31,2
Dĺžka siete v km	1960	3325	1059	1391	875
	1963	4613	1480	1887	1246
	1964	5017	1588	2033	1396
Spotreba vody na jedného obyvateľa	1960	307,1	328,6	272,0	266,6
	1963	293,2			
	1964	331,9			
Množstvo vody vyrobenej (mil. m ³ /rok)	1960	116,7	54,3	38,4	24,0
	1963	142,6	63,6	45,4	33,6
	1964	149,0	65,3	47,9	35,8
Množstvo vody fakturovanej v mil. m ³ /rok	1960	93,0	44,4	30,5	18,1
	1963	113,7	52,6	35,6	25,5
	1964	121,5	54,9	39,2	27,4
z toho: pre domácnosti v mil. m ³ /rok	1963	46,8	22,1	14,7	10,0
	1964	50,8	23,1	16,8	10,9
pre priemysel v mil. m ³ /rok	1963	50,6	23,7	17,1	9,8
	1964	52,1	24,4	17,4	10,8

Prehľad nádrží na Slovensku o celkovom objeme nad 2 mil. m³

Por. čís.	Názov nádrž - tok	Objem nádrže			Netto nadlepšený prietok m ³ /s
		úžitko- vý	ochran- ný	celkový	
	Vybudované				
1.	Ústie Orava	298,1	20,5	345,9	12,3
2.	Nitrianske Rudno - Nitrica	3,0	0,3	3,9	0,4
3.	Môťová - Slatina	2,4	-	2,9	0,3
4.	Palc. Maša - Hmulec	10,3		11,1	0,8
1.-4.	spolu vodohosp.	313,8	20,8	363,8	13,8
5.	Krpeľany - Váh	4,1	-	8,3	-
6.	Nosice - Váh	33,9	-	35,9	-
7.	Hričov - Váh	7,7	-	10,0	-
	Kočkovce - Váh	1,1	-	2,2	-
9.	Tr. Biskupice - Váh	1,2	-	2,7	-
10.	Drahovce - Váh	4,3	-	12,2	-
	spolu energ. stupne	52,3	-	71,3	-
5.-10.	spolu vybudov. nádrže	366,1	20,8	435,1	13,8
	Rozostavané				
11.	Hriňová - Slatina (vodár.)	7,6	-	8,1	0,3
12.	Ružín - Hornád	48,5	3,8	58,3	3,6
13.	Vihorlat - Laborec	177,0	100,0	334,0	8,7
14.	V. Domaša - Ondava	140,0	15,5	173,5	5,3
	spolu rozostavané	373,1	119,3	573,9	17,9
1.-14.	sumárny stav	739,2	140,1	1009,0	31,7
	Pripravované				
15.	Prietrz - Myjava	20,0	1,5	22,5	0,5
16.	Lipt. Mara - Váh	320,5	14,5	360,0	17,4
17.	Liešťany - Nitrica	44,0	5,1	51,6	0,7
18.	Klenovec - Klen. Rima- va (vodár.)	5,7	-	6,7	0,3
19.	Ružiná - Budinský potok	19,3	-	20,0	0,3
20.	H. Ozorovce - Bebrava	20,6	2,4	23,0	0,4
21.	Tužina - Tužiná (vodár.)	8,6	-	9,0	0,2
22.	Plášťovce - Litava (vodár.)	5,5	-	6,0	0,2
23.	Bukovec - Ida (vodár.)	4,8	-	5,9	0,2

Predbežný návrh výstavby väčších vodovodov na Slovensku

Názov stavby:	Výstavba v rokoch	Proj. kapa- cita v tis. m ³	Dĺžka siete km
Západoslovenský kraj:			
Bratislava II. vodný zdroj	1961-65	37 800	18,0
Nové Zámky	1962-65	3 200	51,5
Šaľa	1962-66	380	34,0
Senica-Jablonica skup. vod.	1962-67	650	20,0
Trenčín	1965-68	1 639	33,0
Štúrovo	1966-70	1 260	53,0
Šamorín	1966-69	400	15,0
Šurany	1966-69	1 120	14,0
Bratislava-Karlova Ves	1966-72	-	13,8
Gaľanta	1966-70	2 200	23,0
Sereď	1967-73	2 360	56,0
Trnava - rozš. zdrojov	1967-73	6 300	30,0
Kolárovo	1967-70	630	30,0
Holíč	1968-72	1 500	30,0
Senica-Jabl. II. etapa skup. vod.	1968-72	-	26,7
Bratislava-Petržalka II. etapa	1969-73	3 000	40,0
Bratislava - rozšírenie vodovodu II. etapa	1969-76	-	80,0
Šahy-Plášťovce, skup. vod.	1970-74	2 360	56,0
Skupinový vodovod Pezinok, IV.-V. etapa	1970-73	-	38,0
Stredoslovenský kraj:			
Skup. vodovod Prievidza	1955-63	3 732	96,5
Rekonštr. vodovodu B. Bystrica	1965-68	-	24,0
Prievidza, II. vodný zdroj	1966-70	1 900	20,0
Žilina, rekonštr. vodovod.	1967-72	9 450	15,0
Turč. Teplice	1967-69	1 050	24,6
Martin-Vrútky, skup. vodov.	1962-67	5 679	52,6
Východoslovenský kraj:			
Košice-Drienovec, skup. vod.	1960-67	8 000	54,7
Košice - rekonštr. vod.	1962-69	-	17,5
Veľké Kapušany	1964-67	1 100	12,0
Bardejov	1962-66	1 000	15,0
Sp. Nová Ves-Levoča	1966-69	3 170	27,1
Trebišov-Sečovce skup. vod.	1968-71	3 150	35,0
P. ešov - vodovod II. etapa	1967-70	6 874	35,0
Kežmarok-Lubica	1966-69	2 200	25,0
Košice - dopln. zdrojov	1967-71	9 600	33,0
Humenné - rozšírenie	1970-72	1 570	14,0

Predbežný návrh výstavby väčších kanalizácií na Slovensku

Názov stavby	Výstavba v rokoch	Kapacita čistiarnie (mil. m ³ /r.)	Dižka siete (km)
Západoslovenský kraj			
Bratislava - rekonštr. kanal.	1958-65	--	31,9
Štúrovo kan. a čist. stan.	1962-68		25,0
Šala "	1962-69	1 000	21,8
Nitra "	1961-67	3 000	28,0
Nové zámky "	1964-73	2 207	40,0
Sereď "	1965-70	1 150	39,0
Komárno "	1965-72	1 000	33,4
Senica "	1965-68	1 205	20,7
Pezinok "	1965-68	3 163	23,7
Trnava "	1965-69	9 475	35,0
Trenčín "	1967-74	5 300	30,0
Skalica "	1967-71	1 495	22,8
Bratislava-K. Ves "	1966-70	--	10,0
Topoľčany "	1967-73	3 000	50,4
Trenč. Teplice "	1967-70	2 580	25,0
Šurany "	1968-72	1 795	17,5
N. Mesto n/Váhom "	1968-74	3 980	28,0
Hlohovec "	1968-73	1 653	18,2
Partizánske "	1968-72	1 800	12,0
Bánovce n/Bebravou "	1968-72	--	25,8
Zlaté Moravce "	1969-72	1 600	15,0
Modra "	1969-72	2 000	15,0
Myjava "	1969-72	1 000	21,9
Holíč "	1969-72	2 000	25,0
Bratislava-Rača "	1969-72	--	25,8
Šahy "	1969-72	1 200	20,0
Bratislava - čist. stanica	1970-75	58 000	--
Stredoslovenský kraj			
Martin-Vrútky kan. a čist. stan.	1961-67	2 983	37,7
Rímskavská Sobota "	1964-66	2 443	3,0
Lučenec "	1964-67	2 516	18,3
Čadca "	1961-66	519	21,3
Prievidza "	1955-65	2 830	29,8
Zvolen "	1965-69	2 519	14,9
Ružomberok "	1965-69	2 750	38,5
Žiar n/Hronom "	1966-68	2 250	1,1
Lipt. Mikuláš "	1966-70	2 887	11,4
Banská Bystrica "	1967-71	10 550	29,5
Banská Štiavnica "	1968-70	818	10,0
Žilina "	1968-72	5 700	9,0
Brezno "	1969-73	1 245	19,0
Kremnica "	1969-71	810	10,0
Liptovský Hrádok "	1970-73	810	7,0

Predbežný návrh výstavby väčších kanalizácií na Slovensku

Názov stavby	Výstavba v rokoch	Kapacita čistiarnie (mil. m ³ /r.)	Dĺžka siete (km)
Východoslovenský kraj			
Košice VSŽ kan. a čist. stan.	1959-68	22 075	154,7
Prešov "	1960-66	6 000	17,0
Michalovce "	1960-65	3 000	12,0
Poprad "	1963-68	1 800	26,0
Trebišov "	1964-67	3 700	6,8
Humenné "	1967-70	4 000	20,0
Rožňava "	1967-71	1 900	20,0
Sp. Nová Ves "	1968-72	2 000	34,0
Revúca "	1969-72	1 310	21,0
Sečovce "	1970-73	500	4,0
Svit "	1970-72	1 300	8,0

Výhľadové možnosti zabezpečenia potrieb vody na veľkoplošné závlahy na Slovensku podľa tokov a povodí

Príloha č. 5

Povodie	Tok odber vody	Plocha závlah v tis. ha	Spotreba vody mil. m ³	Max. odber m ³ /s.
D. Morava	Dunaj	3,6	9,0	1,9
	Morava	18,0	45,0	9,7
	Myjava	6,4	16,0	3,4
	Rudava	4,0 32,0	10,0 80,0	2,1 17,1
Dunaj	Dunaj	130,0 130,0	325,0 325,0	70,2 70,2
Váh	Dunaj	20,5	51,2	11,0
	Váh	89,5 110,0	222,5 273,7	48,0 59,0
Nitra	Váh	28,0	70,0	15,1
	Dunaj	48,0	120,0	25,9
	Nitra	10,0 86,0	25,0 215,0	5,4 46,4
Hron	Dunaj	12,0	30,0	6,5
	Hron	33,0 45,0	82,5 112,5	17,8 24,3
Ipeľ	Dunaj	5,4	13,5	2,9
	Ipeľ	12,6 18,0	31,5 45,0	6,8 9,7
Slaná	Slaná	12,0	28,8	5,7
	Hornád	10,0	24,0	4,8
	Rumavica – Blh	8,0 30,0	19,2 72,0	3,8 14,3
Hornád	Hornád	3,5	8,4	1,6
	Torysa	6,5 10,0	15,6 24,0	3,1 4,7
Bodrog	Topľa	18,0	43,2	8,6
	Ondava	7,0	16,8	8,3
	Laborec, Uh	61,0	146,4	29,3
	Latorica a	19,0	24,0	4,8
	Tisa Cirocha	3,0 99,0	7,2 237,6	1,4 47,4
Slovensko		560,0	1 384,8	293,1

SLOVENSKÁ NÁRODNÁ RADA 1965

IV. volebné obdobie

10

N á v r h

Komisie SNR pre pôdohospodárstvo:

U z n e s e n i e

Slovenskej národnej rady

z 27. mája 1965

k zpráve povereníka SNR pre pôdohospodárstvo o rozbere súčasného stavu a hlavných úlohách vodného hospodárstva na Slovensku v najbližších rokoch.

Od oslobodenia sa dosiahol vo vodnom hospodárstve na Slovensku značný pokrok. Vybudovali sa vodné nádrže o kapacite 435,0 mil. m³, vodné elektrárne o inštalovanom výkone 540 MW, proti záplavám bolo ochránené ďalších vyše 100 tis. ha pôdy a vybudovali sa nové závlahy na ploche 73 tis. ha. Z verejných vodovodov je zásobených 2,6 krát viacej obyvateľstva a na verejnú kanalizáciu je zapojených 2,5 krát viac obyvateľstva.

Napriek tomu zabezpečenie ďalšieho rozvoja národného hospodárstva v zmysle smerníc XII. sjazdu KSC vyžaduje, aby sme venovali otázkam vodného hospodárstva v našich podmienkach osobitnú starostlivosť a predchádzali vzniku prípadných disporcií.

Popri úlohách v zabezpečovaní dostatočného množstva vody pre priemysel nie menej závažnou otázkou je budovanie zariadení pre dodávku pitnej vody. Doteraz len 31,7 % obyvateľstva na Slovensku je zásobených vodou z verejných vodovodov.

V porovnaní s uplynulými rokmi v rokoch 1966—1970 počítala sa podľa smerníc k zostaveniu návrhu plánu s podstatne vyššími čiastkami na výstavbu vodovodov. Pokiaľ v rokoch 1961—1965 investovalo sa na výstavbu vodovodov 646,0 mil. Kčs, v rokoch 1966—1970 to predstavuje 809,0 mil. Kčs. Podiel obyvateľov zásobených vodou z verejných vodovodov tým vzrastie na 40,5 % ku koncu roku 1970.

Okrem toho bude správne rozvinúť aj akciu budovania technicky nenáročných vodovodov za širokej účasti miestneho oby-

vateľstva a spoločenských organizácií a tak využitím miestnych zdrojov zvýšiť počet obyvateľov zásobovaných pitnou vodou z verejných vodovodov.

Odvedenie odpadových vôd a ich zneškodnenie je ďalšou základnou podmienkou zdravého bývania. Na Slovensku v domoch napojených na kanalizačnú sieť býva zatiaľ 21,2 % obyvateľstva.

V rokoch 1966—1970 na budovanie kanalizácií a čistiární mestských odpadových vôd bude vynaložené 990,0 mil. Kčs, čo je o 42 % viac ako za obdobie rokov 1961—1965.

Čistota vody v našich tokoch sa stále zhoršuje. Z celkovej dĺžky 4860 km sledovaných tokov na Slovensku je dnes znečistené na neprípustnú mieru 1160 km a v čase repnej kampane až 1460 km tokov. To má za následok obmedzenie ďalšieho užívania vody, sťažuje technológiu úpravy vody, ohrozuje zdravie obyvateľstva, zdroje podzemných vôd, rekreáciu pri vode a rybné hospodárstvo. Dosiaľ sa nepodarilo zlikvidovať najväčšie zdroje znečistenia najmä preto, že jednotlivé podniky nedodržiavajú dôsledne ustanovenia zákona o vodnom hospodárstve a nedostatočne sa tiež plnia úlohy na úseku investičnej výstavby a prevádzky čistiarenských zariadení.

V podkladových materiáloch k smerniciam sa počíta v rokoch 1966—1970 s výstavbou ďalších 95 čistiární odpadových vôd z priemyselných závodov, čím sa sleduje likvidovanie najväčších zdrojov znečisťovania.

Toho času máme pozdĺž tokov 2063 km hrádzí, ktoré chránia proti záplavám celkom 430 000 ha pozemkov. Do roku 1970 sa počíta s postupným riešením ochrany v povodí Ipľa, Slanej, na dolnom toku Hornádu, na Nitre a niektorých ďalších tokoch.

Veľké úlohy nás čakajú na úseku odvodnenia pozemkov a výstavby závlah. V súčasnej dobe je na Slovensku odvodnené asi 160 000 ha pôdy a zostáva ešte odvodniť asi 240 000 ha. V rokoch 1966—1970 sa plánuje odvodniť vyše 77 000 ha pôdy vrátane rekonštrukcií odvodnenia.

Na Slovensku trpí občasným alebo trvalým suchom okolo 800 tis. ha poľnohospodárskej pôdy prevažne v južnej a juhozápadnej oblasti a na Východoslovenskej nížine. Súčasná kapacita závlah na Slovensku je celkom 88 tis. ha, z ktorých väčšina bola vybudovaná po oslobodení. V rokoch 1966—1970 sa uvažuje s vybudovaním závlah na ploche cca 150 tis. ha, vrátane závlah hnojivých. Zabezpečenie tejto úlohy vyžaduje budovanie nových zdrojov vody, najmä nádrží v potrebnom predstihu. Výstavbu malých vodných nádrží treba organizovať za širokej účasti obyvateľstva a spoločenských organizácií.

Pre zlepšenie režímu odtokových pomerov treba cel'avedome zveľaďovať aj lesné hospodárstvo v pramenných oblastiach, ktoré sú vodohospodársky dôležité, ako sú najmä Javorníky, Beskydy a pramenné oblasti Ipľa a Rimavice.

Stále rastúce základné prostriedky vo vodnom hospodárstve, ktoré na Slovensku predstavujú takmer 13,0 miliárd Kčs, hospodárna a bezporuchová prevádzka, ako aj bezpečnosť stavieb vyžadujú venovať zvýšenú starostlivosť údržbe vodohospodárskych diel a zariadení.

Mnohostranný význam vody ako jedného zo základných činiteľov rozvoja národného hospodárstva a životného prostredia vyžaduje, aby vodné hospodárstvo sa rozvíjalo na základe vedecky vypracovaných dlhodobých plánov v súlade s dlhodobými zámermi rozvoja ostatných odvetví národného hospodárstva a výhľadovými potrebami vyspelej socialistickej spoločnosti. Treba dbať na to, aby sa voda získavala technicky a ekonomicky najvhodnejšími prostriedkami a aby sa zabezpečovalo jej najúčelnejšie a najhospodárnejšie využitie.

Pre ďalší rozvoj vodného hospodárstva na Slovensku je potrebné

- dôsledne zabezpečiť včasnú a kvalitnú plánovaciu a projektovú prípravu vodohospodárskej výstavby, stanovenú smernicami k zostaveniu plánu rozvoja národného hospodárstva do roku 1970,
- rozvinúť budovanie technicky nenáročných vodovodov a kanalizácií za širokej účasti obyvateľstva,
- dosiahnuť zastavenie rastu znečisťovania vody v našich tokoch, dbať na dôsledné dodržiavanie zákona o vodnom hospodárstve a dosiahnuť taký stav čistoty, ktorý bude zodpovedať potrebám nášho národného hospodárstva, hygieny vodných zdrojov, pričom sa sústreďiť na odstránenie hlavných zdrojov znečisťovania,
- pre zlepšenie prirodzenej akumulácie a regulácie odtokov dôsledne uplatňovať agrotechnické opatrenia na pôde a v lesnom hospodárstve, najmä v oblastiach vodohospodársky dôležitých,
- ďalej pokračovať v zabezpečovaní dostatočných vodných zdrojov, najmä výstavbou vodných nádrží za maximálnej pomoci národných výborov, spoločenských organizácií a využitím iniciatívy obyvateľstva,
- venovať mimoriadnu pozornosť údržbe vodohospodárskych diel a zariadení a zvyšovaniu technickej úrovne prevádzok,
- spolupracovať s príslušnými ústrednými orgánmi pri reali-

zovaní zásad zdokonalenia plánovitého riadenia národného hospodárstva v odvetví vodného hospodárstva.

Vychádzajúc z celkového rozboru situácie na úseku vodného hospodárstva Slovenská národná rada

u k l a d á :

1. Slovenskej plánovacej komisii

a) v pláne rozvoja národného hospodárstva na roky 1966—1970 sa zamerať na riešenie najnaliehavejších potrieb v zásobovaní obyvateľstva pitnou vodou a v odkanalizovaní obcí. V ročných plánoch usmerňovať vodohospodársku výstavbu, najmä vododov, kanalizácií a čistiarň odpadových vôd s prihliadnutím na naliehavosť a zabezpečiť postupné vybavenie celoobecnými vodovodmi obcí nad 5000 obyvateľov, kanalizáciami obcí nad 10 000 obyvateľov, ako aj okresných miest a dôležitých priemyslových sídlisk,

b) orientovať činnosť stáleho výboru pre starostlivosť o prírodné prostredie pri Slovenskej plánovacej komisii na ochranu vôd, sústavnú starostlivosť o čistotu tokov a vodohospodársky dôležité pramenné oblasti.

2. Slovenskej plánovacej komisii v spolupráci so Slovenskou komisiou pre investičnú výstavbu a predsedami krajských národných výborov

zabezpečiť v predstihu pre plánovanú výstavbu v rokoch 1966—1970 vybudovanie vodárenských zariadení a získať vhodné zdroje vody. Pre bytovú výstavbu zamýšľanú po roku 1970 v predstihu zabezpečiť prieskum vodných zdrojov a koncepčné doriešenie zásobovania väčších územných celkov pitnou vodou.

3. Komisii SNR pre pôdohospodárstvo

a) organizovať v súčinnosti s národnými výbormi a výrobnými poľnohospodárskymi správami za aktívnej účasti Československého sväzu mládeže, Československého sväzu požiarnej ochrany, odborových a ostatných spoločenských organizácií plnenie úloh vo výstavbe malých vodných nádrží v roku 1965 a v ďalších rokoch. Rešpektovať pritom hydrologické a geologické podmienky, ako aj hľadisko ekonomickej efektívnosti,

b) zabezpečiť v spolupráci so Slovenskou plánovacou komisiou a krajskými národnými výbormi realizáciu zalesňovacích prác v pramenných oblastiach za účelom zvyšovania prirodzených retenčných a vyrovnávajúcich účinkov lesných porastov,

c) vykonať opatrenia na postupné využitie odvodňovacej sústavy na Žitnom ostrove pre zavlažovanie budovaním závlah

v rokoch 1965—1970 v súlade s možnosťami odberov vody z kanálov,

d) zabezpečiť ešte v priebehu roku 1965 vypracovanie štúdie o možnostiach využitia siete kanálov na Východoslovenskej nížine pre prívod závlahovej vody a na základe jej výsledkov prikrčiť k postupnému budovaniu závlah v rokoch 1966—1970 v rámci limitovanej výstavby.

4. Komisii SNR pre stavebníctvo

zabezpečiť dobudovanie potrebných špecializovaných stavebných kapacít pre plánovanú výstavbu vodohospodárskych a melioračných zariadení v rokoch 1966—1970 a vybaviť ich vhodným zariadením.

Nedopustiť odsúvanie plánovaných prác na výstavbe čistiarň priemyslových a mestských odpadových vôd.

5. Finančnej a rozpočtovej komisii SNR v spolupráci so Slovenskou plánovacou komisiou, Slovenskou komisiou pre investičnú výstavbu, Štátnou bankou československou a krajskými národnými výbormi

zjednodušiť postup pri združovaní investičných prostriedkov zainteresovaných organizácií rôznych rezortov pre vodohospodársku výstavbu miestneho významu.

6. Komisii SNR pre zdravotníctvo

zvýšiť dozor nad dodržiavaním hygienických a protiepidemiologických opatrení pri zásobovaní obyvateľstva pitnou vodou a nad zabezpečením sústavnej kontroly kvality vody vo vodovodoch a studniach.

7. Komisii SNR pre rozvoj vedy a techniky

zabezpečiť v spolupráci so Slovenskou akadémiou vied a vedením príslušných rezortov v dostatočnom predstihu riešenie úloh výskumu a technického rozvoja v súlade s plánom rozvoja vodného hospodárstva.

8. Komisii pre zveľaďovanie miest a obcí pri Predsedníctve SNR

a) rozvíjať v spolupráci so Slovenskou plánovacou komisiou a krajskými národnými výbormi pri maximálnom zapojení spoločenských organizácií budovanie technicky nenáročných vodovodov a hygienicky nezávadných studní v rámci akcie „Z“. Projektovú dokumentáciu pre tieto stavby zabezpečovať tak svojou pomocou, ako aj cestou projektových ústavov a projektových zložiek krajských a okresných vodohospodárskych a melioračných

organizácií. Rozvinúť socialistickú súťaž medzi obcami a prenášať dobré skúsenosti z tých obcí, kde obyvateľstvo iniciatívne pristupovalo k budovaniu miestnych vodovodov. Organizovať technickú pomoc odborníkov. Zostaviť plán budovania malých vodovodov v rokoch 1966—1970 v rámci akcie „Z“.

b) v spolupráci so Slovenskou komisiou pre investičnú výstavbu pre budovanie vodovodov a kanalizácií v rámci akcie „Z“ a vo vodohospodárskej výstavbe miestneho významu združovaním investičných prostriedkov navrhnuť zjednodušenie projektovej dokumentácie.

9. Komisii SNR pre obchod

v spolupráci s Výborom SNR pre cestovný ruch a orgánmi ROH, ČSTV a ČSM

v predstihu zabezpečovať realizáciu opatrení, navrhnutých v štúdiách o využití vodných plôch nádrží Vihorlat, Ružín a Lip-tovská Mara pre šport a rekreáciu pracujúcich.

10. Predsedom krajských národných výborov

a) koordinovať činnosť viacerých investorov pre dosiahnutie najefektívnejšieho budovania a využívania vodných zdrojov a pre dosiahnutie harmonického rozvoja investičnej výstavby v jednotlivých oblastiach,

b) zabezpečiť dôslednú ochranu zdrojov podzemných vôd vytváraním ochranných pásiem. Zároveň vypracovať preventívne opatrenia na ochranu najvýznamnejších hydrologicky aktívnych oblastí uvažovaných výhľadove pre zásobovanie pitnou vodou,

c) sprísniť dozor nad údržbou čistiarní odpadových vôd, sústavne kontrolovať čistotu tokov a odstraňovať jestvujúce zdroje znečistenia,

d) vytvoriť podmienky, aby stále komisie pre starostlivosť o prírodné prostredie pri KNV účinnejšie zabezpečovali úlohy na úseku starostlivosti o čistotu tokov a ochranu vodných zdrojov,

e) zostaviť plán budovania malých vodovodov v rokoch 1966—1970 v rámci akcie „Z“ a riešiť ich materiálne zabezpečenie tiež cestou plánovaných fondov.

11. Predsedom okresných národných výborov

a) zabezpečovať v rámci akcie „Z“ v maximálne možnom rozsahu budovanie technicky nenáročných vodovodov, hygienicky nezávadných studní a malých nádrží a združovaním investičných prostriedkov zainteresovaných organizácií vodohospodárskou výstavbou miestneho významu vytvárať podmienky pre ďalšiu výstavbu vodohospodárskych zariadení,

b) zlepšiť starostlivosť o údržbu vybudovaných vodohospodárskych diel a zariadení, urobiť opatrenia na zníženie strát vody v sieti, viesť obyvateľstvo k tomu, aby neplytvalo vodou, a včas zabezpečovať opravy závad v domových inštaláciách,

c) starať sa o technickú úroveň prevádzok vodohospodárskych diel a zariadení, a to najmä zvyšovaním kvalifikácie pracovníkov na tomto úseku.

* * *

Riešenie problémov vodného hospodárstva na Slovensku vyžaduje, aby orgány Slovenskej národnej rady a poslanci SNR v úzkej spolupráci s národnými výbormi a vodohospodárskymi organizáciami účinnejšie zabezpečovali opatrenia na správne hospodárenie s vodou, proti jej znečisťovaniu, na kvalitnú a včasnú realizáciu investičných akcií pre ďalší rozvoj odvetvia. Osobitnú starostlivosť venovať organizovaniu iniciatívy obyvateľstva a všetkých spoločenských organizácií s cieľom využiť miestne podmienky pre zlepšenie zásobovania obyvateľstva pitnou vodou a meliorácie pozemkov.

V Bratislave 27. mája 1965.

Prof. MVDr. Koloman B o d' a, CSc., v. r.,	Ján H u m e n í k v. r.,
povereník - predseda	zpravodajca

OBSAH

4. schôdzky

1. Zpráva podpredsedu SNR a predsedu Slovenskej plánovacej komisie a predsedu komisie SNR pre rozvoj vedy a techniky o vybavení návrhov, podnetov a pripomienok poslancov, prednesených na schôdzke Slovenskej národnej rady 30. novembra a 1. decembra 1964 . . .	4
2. Návrh na niektoré zmeny v zložení komisii SNR . . .	5
Rozdaná tlač	5
Návrh schválený	5
3. Návrh Predsedníctva Slovenskej národnej rady na vydanie zákona SNR o náhradách poslancov a platoch funkcionárov Slovenskej národnej rady	5
Rozdaná tlač	5
Zpráva zpravodajcu Františka Hagaru	5
Návrh zákona schválený	7
4. Zpráva povereníka SNR pre pôdohospodárstvo o súčasnom stave a hlavných úlohách vodného hospodárstva na Slovensku	7
Úvodné slovo povereníka SNR pre pôdohospodárstvo prof. MVDr. Kolomana Boďu	7
Rozdaná tlač	18
Schôdzka prerušená	18
Schôdzka znovu otvorená	18
Rozprava	18
Reč poslanca inž. Emila Píša	19
Reč poslankyne Vilmy Vaculovej	27
Reč poslanca Gustáva Machatu	29
Reč poslanca Ladislava Lecu	36
Reč poslanca Mateja Berníka	42
Reč poslankyne Margity Potočkovej	45
Reč poslanca Jána Belovického	49
Schôdzka prerušená	55

Schôdzka znovu otvorená	55
Reč ministra poľnohospodárstva, lesného a vodného hospodárstva inž. Jiřího Buriana	55
Reč poslanca Františka Faragu	61
Reč predsedu Komisie SNR pre rozvoj miestneho hospodárstva Štefana Fábryho	66
Reč poslanca Jána Marejku	68
Rozprava skončená	75
Zpráva zpravodajcu Jána Humeníka	76
Uznesenie schválené	77
Prílohy	77

Prílohy

k 4. schôdzke

Návrh Predsedníctva Slovenskej národnej rady na niektoré zmeny v zložení komisií Slovenskej národnej rady (tlač SNR 12)	77
Návrh Predsedníctva Slovenskej národnej rady na vydanie zákona SNR o náhradách poslancov a platoch funkcionárov Slovenskej národnej rady (tlač SNR 11)	78
Zpráva povereníka Slovenskej národnej rady pre pôdohospodárstvo o súčasnom stave a hlavných úlohách vodného hospodárstva na Slovensku	82
Návrh Komisie Slovenskej národnej rady pre pôdohospodárstvo na uznesenie Slovenskej národnej rady k zpráve o rozbere súčasného stavu a hlavných úlohách vodného hospodárstva na Slovensku v najbližších rokoch (tlač SNR 10)	125

Vydavateľ: Kancelária Slovenskej národnej rady. — Vytlačili Polygrafické závody, n. p., závod 02, ul. Februárového víťazstva č. 6/d. — Zodpovedný redaktor: Jozef Ilčík. — Miesto vydania: Kancelária Slovenskej národnej rady, Bratislava, Gottwaldovo nám. 45. — Dátum vydania: jún 1965. — Prvé vydanie, náklad 250 výtlačkov.